

سُزُنِش

(تاللائما)

6

1998

ئىزدىنىش

(تالانما)

1998-يىلى 6-سان
(ئومۇمىي 120-سان)

(ئايلىق ژۇرنال)

ج ك پ مەركىزىي كومىتېتى باشچىلىقىدا نەشر قىلىنغان «ئىزدىنىش» نىڭ
1998-يىلى 7، 8-سانلىرىدىن تاللاپ تەرجىمە قىلىندى

مۇندەرىجە

دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىنى چوڭقۇر ئۆگىنىپ، دۇنيانى بىلىش ۋە ئۆزگەرتىش
ئىقتىدارىمىزنى ئۆستۈرەيلى ..... خۇ جىنتاۋ (2)

ئوچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ جۇڭگوچە يولىنى تېپىپ چىقايلى ..... زۇ جياخۇا (22)

باش ماقالە: يېڭى ئەسىرگە قاراپ چوڭ قەدەم تاشلايلى
— 9-نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى 1-يىغىنى ۋە 9-نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك
سىياسى كېڭەش 1-يىغىنىنىڭ يېپىلغانلىقىنى تەبرىكلەيمىز ..... (32)

پارلاق بەش يىل
— ئېلىمىزنىڭ 1993-يىلىدىن 1997-يىلىغىچە ئىقتىسادىي تەرەققىيات جەھەتتە
قولغا كەلتۈرگەن نەتىجىلىرى ..... شاۋ زۇڭمىڭ (37)

قانداق قىلغاندا پاي تۈزۈمىنى توغرا تونۇغىلى بولىدۇ ..... لى ئەيمىن (46)

★ 6-ئاينىڭ 5-كۈنى نەشرىدىن چىقتى ★

نەشر قىلغۇچى: مىللەتلەر نەشرىياتى
بېيجىڭ خېيىڭلى شىمالىي كوچا 14-قورۇ. پوچتا نومۇرى: 100013
مەملىكەت ئىچىدە بىرلىككە كەلگەن پوچتا ۋە كالىت نومۇرى: CN11-2498
تېزغۇچى: مىللەتلەر نەشرىياتى ئېلېكترونلۇق مەتبە سىستېمىسى
باسقۇچى: مىللەتلەر باسما زاۋۇتى
باش تارقىتىش ئورنى: بېيجىڭ گېزىت-ژۇرنال تارقىتىش ئىدارىسى
ژۇرنالغا يېزىلىش ئورنى: مەملىكىتىمىزنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىكى پوچتخانىلار
پارچە سېتىش ۋە ۋەكالىتەن سېتىش ئورنى: مەملىكىتىمىزنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىكى پوچتخانىلار ۋە شىنخۇا كىتابخانىلىرى
چەت ئەللەرگە تارقىتىش ئورنى: جۇڭگو خەلقئارا كىتاب سودىسى باش شىركىتى (بېيجىڭ «399» خەت ساندىقى)

دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيەسىنى چوڭقۇر ئۆگىنىپ، دۇنيانى بىلىش ۋە ئۆزگەرتىش ئىقتىدارىمىزنى ئۆستۈرەيلى*

خۇ جىنتاۋ

پارتىيە 15-قۇرۇلتىيدا، دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيەسى ئۇلۇغ بايرىقىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، جۇڭگوچە سوتسىيالىزم قۇرۇش ئىشلىرىنى 21-ئەسىرنى نىشانلاپ ئومۇميۈزلۈك ئالغا سىلجىتىشىمىز لازىم، دەپ ئوتتۇرىغا قويۇلدى. بۇ يېڭى تارىخىي ۋەزىپىنى ئورۇنداش، ئۈچۈن، پۈتۈن پارتىيىنىڭ، ئالدى بىلەن ھەر دەرىجىلىك رەھبىرىي كادىرلارنىڭ رەھبەرلىك سەۋىيەسىنى ۋە ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش سەۋىيەسىنى داۋاملىق ئۆستۈرۈش، چىرىتىشنى توسۇش، ئاينىپ كېتىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئىقتىدارىنى داۋاملىق كۈچەيتىش كېرەك. مۇشۇ "بىرنى ئۆستۈرۈش، بىرنى كۈچەيتىش" نى ئىشقا ئاشۇرۇشتا ئەڭ مۇھىمى ماركسىزم-لېنىنىزم، ماۋ زېدۇڭ ئىدىيەسى بىلەن، بولۇپمۇ دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيەسى بىلەن مېڭىمىزنى قوراللاندىرۇشتا چىڭ تۇرۇش كېرەك. ماركسىزم نەزەرىيەسى ئەمەلىيەتتىن كەلگەن بولۇپ، ئۇ ئەمەلىيەت تەجرىبىلىرىنىڭ ئىلمىي يەكۈنى ۋە ئۇنىڭ يۈكسىلىشى. بىزنىڭ نەزەرىيەنى ئۆگىنىش ۋە ئىگىلەشتىكى تۈپ مەقسىتىمىز ئۇنى تەتبىقلاش، نەزەرىيەنى يېتەكچى قىلىپ دۇنيانى بىلىش ۋە ئۆزگەرتىش ئەمەلىيىتىنى ئىلگىرى سۈرۈشتىن ئىبارەت. يولداش جياڭ زېمىن مۇنداق دېگەندى: نەزەرىيە جەھەتتە پىشپى يېتىلىشنىڭ ئۆزى سىياسىي جەھەتتە پىشپى يېتىلىشنىڭ ئاساسى. ئۇ يېقىندا يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا يەنە مۇنداق دەپ كۆرسەتتى: نەزەرىيە بىلەن ئەمەلىيەتنى ياخشى بىرلەشتۈرۈش-بىرلەشتۈرەلمەسلىك نەزەرىيە جەھەتتە ۋە سىياسىي جەھەتتە پىشپى يېتىلگەن-يېتىلمىگەنلىكنىڭ بەلگىسىدۇر. بۇ ئىككى جۈملە سۆز ئىنتايىن مۇھىم، ئۇلارنى بىر-بىرىدىن ئايرىۋېتىشكە بولمايدۇ. يولداشلار پارتىيە مەكتىپىدىكى ئۆگىنىش مەزگىلىدە چوقۇم قەتئىي نىيەتكە كېلىپ قېتىرقىنىپ

* بۇ ماقالە يولداش خۇ جىنتاۋنىڭ 1998-يىلى 3-ئاينىڭ 2-كۈنى مەركىزىي پارتىيە مەكتىپىنىڭ ئەتىيازلىق ئوقۇش باشلاش مۇراسىمىدا سۆزلىگەن سۆزىنىڭ قىسقارتىلمىسى.

نەزەرىيىنى ئۆگىنىپ، ئىدىيىدە ئازاد بولۇش، ھەقىقەتنى ئەمەلىيەتتىن ئىزدەشتىن ئىبارەت بۇ جەۋھەرنى مەھكەم ئىكەلەپ، "سوتسىيالىزم دېگەن نېمە، سوتسىيالىزمنى قانداق قۇرۇش كېرەك" دېگەن بۇ تۈپ مەسىلىنى چىڭ تۇتۇپ، دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىنىڭ ئىلمىي سىستېمىسىنى مۇكەممەل، توغرا ئىكەلەپ، ئۇنىڭدىكى ئاساسلىق نۇقتىئىنەزەرلەرنى سىستېمىلىق ئۆگىنىشى لازىم. شۇنىڭ بىلەن بىرگە، چوقۇم نەزەرىيىنى ئەمەلىيەتكە بىرلەشتۈرۈش پرىنسىپىدا چىڭ تۇرۇش، نەزەرىيىنى چوڭقۇر چۈشىنىش ۋە توغرا ئىكەلەش ئىقتىدارىنى، ئەمەلىي تەجرىبىلەر ئۈستىدە نەزەرىيە جەھەتتىن پىكىر يۈرگۈزۈش، رېئال مەسىلىلەر-گە توغرا جاۋاب بېرىش ۋە ئۇنى توغرا ھەل قىلىش ئىقتىدارىنى، ئۆزىنىڭ سۈبېيىكتىپ دۇنياسىنى ئەستايىدىل تەھلىل قىلىش، پارتىيىۋىلىك جەھەتتىن چىنقىشىنى ئاڭلىق كۈچەيتىش ئىقتىدارىنى تىرىشىپ ئۆستۈرۈپ، ئۆز زىمىنىدىكى تارىخىي ۋەزىپىنى تېخىمۇ ئوبدان ئۈستىگە ئېلىشى كېرەك. تۆۋەندە ئۈچ تۈرلۈك پىكىرىمنى سۆزلەپ ئۆتەكچىمەن.

بىرىنچى، خەلقئارا ۋەزىيەت ۋە ئىچكى ۋەزىيەتكە زىچ بىرلەشتۈرۈپ نەزەرىيىنى ئۆگىنىپ، مېڭىمىزنى باشتىن-ئاخىر سەگەك تۇتۇشىمىز، جاسارەت بىلەن ئالغا ئىلگىرىلەيدىغان روھىي ھالىتىمىزنى باشتىن-ئاخىر ساقلاپ قېلىشىمىز كېرەك

دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسى ماركسىزمنىڭ جۇڭگودىكى تەرەققىياتىنىڭ يېڭى باسقۇچى، ماركسىزم ئاساسىي پرىنسىپلىرىنىڭ ھازىرقى زاماندىكى جۇڭگونىڭ ئەمەلىيىتى ۋە دەۋر ئالاھىدىلىكى بىلەن بىرلەشتۈرۈلگەنلىكىنىڭ مەھسۇلى، شۇنداقلا بىزنىڭ دەۋر ئالاھىدىلىكىنى توغرا تونۇپ، خەلقئارا ۋەزىيەت ۋە ئىچكى ۋەزىيەتنى ئومۇمىي جەھەتتىن ئوبدان ئىككىلىشىمىزنىڭ ئىلمىي قىيلىنەمسى. «دېڭ شياۋپىڭ ماقالىلىرىدىن تاللانما» دىكى ۋەزىيەتكە ئالاقىدار بولغان نۇرغۇن مۇپەسسەل بايانلار، نۇرغۇن يېڭى كۆزقاراشلار، يېڭى ھۆكۈملەر دەل ۋەزىيەتنى ئىلمىي تەھلىل قىلىش ئاساسىغا ئورنىتىلغان. بولۇپمۇ ھالقىلىق پەيتلەردە، يولداش دېڭ شياۋپىڭ ھەمىشە ماركسىزمىمىزغا خاس كەڭ نەزەر دائىرىسى ۋە ئۆتكۈر كۆزىتىش ئىقتىدارى بىلەن ۋەزىيەتكە ھۆكۈم قىلىپ، پۈتۈن پارتىيىگە توغرا ئىلگىرىلەش يۆنىلىشىنى كۆرسىتىپ بەرگەن. 11-نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتنىڭ 3-ئومۇمىي يىغىنىدىن بۇيان ئىسلاھات-ئېچىۋېتىش ۋە زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇش ئىشلىرىمىزنىڭ پۈتۈن دۇنيانىڭ دىققىتىنى تارتقۇدەك ئۇلۇغ مۇۋەپپەقىيەتلەرنى قازىنالىشى، خەلقئارا ۋەزىيەت ئۆزگىرىشىنىڭ ۋە مەملىكەت ئىچىدىكى سىياسىي ۋەقەنىڭ سىنىقىغا بەرداشلىق بېرەلىشى، ھەمدە ئالغا

ئىلگىرىلەش داۋامىدا جۇشقۇن ھاياتىي كۈچكە تولۇشى، ئەڭ تۈپ ئاساسىدىن ئېيتقاندا، دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىنىڭ يېتەكچىلىكى بولغانلىقىدىن، پارتىيىمىزنىڭ بۇ ئىلمىي نەزەرىيىدىن پايدىلىنىپ ۋەزىيەتنى توغرا تەھلىل قىلىپ ۋە توغرا ھۆكۈم قىلىپ، تۈرلۈك توسالغۇلارنى قەتئىي چىقىرىپ تاشلاپ، پۈتۈن مەملىكەتتىكى ھەر مىللەت خەلقىنى يېتەكلەپ، توغرا يولنى بويلاپ قەتئىي بوشاشماستىن داۋاملىق ئالغا ئىلگىرىلىگەنلىكىدىندۇر. دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىنى چوڭقۇر ئۆگەنگەن ۋاقىتتا، نەزەرىيە سىستېمىسىنىڭ ھەرقايسى جەھەتلىرىگە سىڭگەن روشەن دەۋر روھىنى چوقۇم ئەستايىدىل ئۆزلەشتۈرۈپ، ھازىرقى زاماندىكى جۇڭگونىڭ ۋە بۈگۈنكى دۇنيانىڭ تەرەققىي قىلىپ ۋە ئۆزگىرىۋاتقان ۋەزىيىتىنى ۋە ئومۇمىيىتىنى ئىگىلەشنى ئۆگىنىۋېلىش كېرەك. ۋەزىيەتكە بىرلەشتۈرۈپ نەزەرىيىنى ئۆگىنىش، نەزەرىيىنى ئۆگىنىش ئارقىلىق ۋەزىيەتنى توغرا تونۇش ۋە توغرا ئىگىلەش—بۇ، يولداشلىرىمىزنىڭ ئۆزىنىڭ ئىدىيىسىنى پارتىيە 15-قۇرۇلتىيىنىڭ روھى ئاساسىدا بىرلىككە كەلتۈرۈپ، مەركىزىي كومىتېتنىڭ بىر قاتار مۇھىم تەدبىرلىرىنى توغرا چۈشىنىشى ۋە ئىزچىل ئىجرا قىلىشىنىڭ تۈپ ئالدىنقى شەرتىدۇر.

ئەسەر ئالمىشىش ئالدىدا پارتىيىمىز ۋە دۆلىتىمىز دۈچ كېلىۋاتقان ۋەزىيەتنى 15-قۇرۇلتاي ئومۇميۈزلۈك يىغىنچاقلىدى. مەركەز يېقىنىدا چاقىرغان بىرنەچچە قېتىملىق مۇھىم يىغىنلاردا يولداش جياڭ زېمىن بۇ ھەقتە يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا تەھلىل يۈرگۈزدى. ئومۇمەن قىلىپ ئېيتقاندا، ۋەزىيەتنىڭ تەرەققىياتى دۆلىتىمىزنىڭ ئىسلاھات-ئېچىۋېتىش ئىشلىرى ۋە زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىغا نىسبەتەن پايدىلىق. نۆۋەتتە، خەلقئارا ۋەزىيەت ۋە خەلقئارا مۇناسىۋەتتە مۇھىم ھەم چوڭقۇر يېڭى ئۆزگىرىش يۈز بەرمەكتە. گەرچە زومىگەرلىك، زوراۋانلىق سىياسىتى دۇنيا ۋەزىيىتىنىڭ مۇقىملىقىغا تەھدىت سېلىۋاتقان بولسىمۇ، ئەمما تىنچلىق بىلەن تەرەققىيات يەنىلا ھازىرقى دەۋرنىڭ ئاساسىي ئېقىمى بولۇپ تۇرماقتا. ئۇنىڭ ئاساسلىق ئالاھىدىلىكلىرى: (1) دۇنيا قۇرۇلمىسى كۆپ قۇتۇپلىشىشقا قاراپ تەرەققىي قىلىش يۈزلىنىشى تېخىمۇ روشەنلەشتى، ھەرقايسى قاتلاملاردا ۋە ساھەلەردە يېڭى تەرەققىياتلار بارلىققا كېلىۋاتىدۇ. بۇ ھال مەملىكىتىمىزنى مۇرەككەپ، ئۆزگىرىشچان خەلقئارا مۇھىتتا تېخىمۇ زور ھەرىكەت بوشلۇقىغا ئىگە قىلدى. (2) يېڭى ئەسىرگە يۈزلىنىۋاتقان ئەھۋالدا، چوڭ دۆلەتلەر مۇناسىۋىتىنىڭ تەڭشىلىشى كىشىنىڭ دىققىتىنى جەلپ قىلىدىغان يېڭى باسقۇچقا كىردى، رەھبەرلەرنىڭ ئالاقىسى قويۇقلاشتى، چوڭ دۆلەتلەر ئارا مەزمۇنى ئوخشاش بولمىغان "ئىستراتېگىيىلىك مۇناسىۋەتنى" ۋە "ھەمراھلىق مۇناسىۋىتى" ئورنىتىلدى. بۇ تەڭشىش-لىشىش، گەرچە چىكىش-مۇرەككەپ زىددىيەت مەۋجۇت بولسىمۇ، لېكىن دۆلىتىمىز يەنىلا بىرقەدەر تەشەببۇس-كار ئورۇندا تۇرماقتا. (3) ھەممە دۆلەتلەر ئىقتىسادىنى تەرەققىي قىلدۇرۇشنى يېڭى ئەسىرگە قەدەم تاشلاشتىكى ئەڭ مۇھىم ۋەزىيەت قىلىۋاتىدۇ، خەلقئارا ئىقتىسادىي ئالاقە كۈندىن-كۈنگە چوڭقۇرلىشىۋاتىدۇ، رىقابەتمۇ بارغانسېرى كەسكىنلىشىۋاتىدۇ. دۆلىتىمىز ئۈچۈن ئېيتقاندا، بۇ ھەم بېسىم، ھەم پۇرسەتتۇر. (4)

پەن-تېخنىكا ئىنقىلابى ئۇچقاندەك تەرەققىي قىلىپ، دۇنيا ئىقتىسادىنى ئۇچۇر دەۋرىگە ئېلىپ كىردى، بۇ ھال ئىقتىسادىي، سىياسىي قۇرۇلمىغا ۋە ئىنسانلارنىڭ ئىجتىمائىي تۇرمۇشىغا چوڭقۇر تەسىر كۆرسىتىۋاتىدۇ ۋە ئۇنى ئۆزگەرتىۋاتىدۇ. بىز ھەسسىلەپ تىرىشىپ بۇ مۇسابىقىنى كۈتۈۋېلىشىمىز كېرەك. (5) كەڭ تەرەققىي قىلىۋاتقان دۆلەتلەرنىڭ دۆلەت كۈچى ئېشىپ، خەلقئارا ئورنى ۋە رولى يەنىمۇ كۈچەيدى. بۇ يۈزلىنىشنىڭ تەرەققىياتى ئۇزاقتىن بېرى داۋام قىلىپ كېلىۋاتقان ئايرىم چوڭ دۆلەتلەر دۇنيا ئىشلىرىغا ھۆكۈمرانلىق قىلىدىغان ئەھۋالنى پەيدىنپەي ئۆزگەرتىشتە تەسەل قارىغىلى بولمايدىغان رولنى جارى قىلدۇرۇشى مۇمكىن. دۆلىتىمىزنىڭ ئەتراپتىكى دۆلەتلەر ۋە تەرەققىي قىلىۋاتقان دۆلەتلەر بىلەن بولغان دوستلۇق-ھەمكارلىق مۇناسىۋىتى يەنىمۇ راۋاجلاندى، تەرەققىي تاپقان دۆلەتلەر بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى روشەن ھالدا ياخشىلاندى، بۇلارنىڭ ھەممىسى بىزگە پايدىلىق. (6) جۇڭگونىڭ تەرەققىياتى دۇنيانىڭ تىنچلىقى ۋە مۇقىملىقىنى ساقلاشنىڭ مۇھىم ئامىلى بولۇپ قالدى. دۆلىتىمىز مۇستەقىل-ئۆزىگە ئۆزى خوجا بولۇش ئاساسىدىكى تىنچلىق دىپلوماتىيە سىياسىتىنى يولغا قويۇپ، تاشقى خىزمەتتە توغرا فاڭجىن ۋە تاكتىكىدا چىڭ تۇرۇپ، ئۆتكەن يىلى يەنە يېڭى مۇۋەپپەقىيەتلەرنى قولغا كەلتۈردى. بولۇپمۇ يولداش جياڭ زېمىننىڭ دۆلەت رەئىسى سۈپىتى بىلەن ئامېرىكىغا قىلغان دۆلەت زىيارىتىنىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇشى 1989-يىلدىن بۇيان ئىككى دۆلەت مۇناسىۋىتىدە داۋاملىشىپ كېلىۋاتقان قىيىن ھالەتكە خاتىمە بەردى، ئىككى دۆلەتنىڭ مۇناسىۋىتىدە بۆسۈش خاراكتېرلىك ئىلگىرىلەش بارلىققا كەلدى. گەرچە جۇڭگو بىلەن ئامېرىكا ئوتتۇرىسىدا يەنىلا ئىختىلاپ ساقلانغان بولسىمۇ، بىراق ئىككى دۆلەت رەھبەرلىرى 21-ئەسىرگە يۈزلەنگەن ئىككى دۆلەت مۇناسىۋىتىنىڭ رامكىسى ۋە تەرەققىيات يۆنىلىشى قاتارلىق مۇھىم مەسىلىلەردە ئورتاق تونۇشقا كېلىپ، دۇنياغا ئىجابىي خاراكتېرلىك ئىستراتېگىيىلىك ھەمراھلىق مۇناسىۋىتى ئورنىتىدىغانلىقىنى بىلدۈردى، بۇ مۇھىم رېئال ئەھمىيەتكە ۋە چوڭقۇر تارىخىي ئەھمىيەتكە ئىگە. دەرۋەقە، بىز تۇرۇۋاتقان بۇ دۇنيا مۇرەككەپ، ئۆزگىرىشچان بىر دۇنيا، مۆلچەرلىكۈسز ئامىللار ئاز ئەمەس. ئوتتۇرىغا چىقىپ تۇرۇۋاتقان ھەر خىل يېڭى ئۆزگىرىشلەرگە، جۈملىدىن ئۆتكەن يىل 7-ئايدىن بۇيان شەرقىي جەنۇبىي ئاسىيا ۋە شەرقىي ئاسىيادىكى بەزى دۆلەتلەردە ئارقا-ئارقىدىن پەيدا بولغان پۇل مۇئامىلە كىرىزىسىگە قارىتا، يېقىندىن كۆزىتىپ، ئەستايىدىل تەتقىق قىلىپ، سالماقلىق بىلەن تاقابىل تۇرۇشىمىز كېرەك. لېكىن ئومۇمەن قىلىپ ئېيتقاندا، پۈتكۈل خەلقئارا مۇھىت دۆلىتىمىزنى قاتتىق سىناققا دۇچار قىلدى، شۇنداقلا تېپىلغۇسىز پۇرسەتكە ئىگە قىلدى. مېڭىمىزنى سەگەك تۇتۇپ، ماھىرلىق بىلەن ۋەزىيەتنى پەملەپ، پايدىغا يۈزلىنىپ زىياندىن ساقلىنىپ، پايدىلىق ئامىلنى جارى قىلدۇرىدىغان، توغرا فاڭجىندا چىڭ تۇرىدىغانلا بولساق، ئۆزىمىزنى تەرەققىي قىلدۇرۇشقا تېخىمۇ پايدىلىق بولغان تاشقى مۇھىت ۋە تاشقى شارائىتنى قولغا كەلتۈرۈشىمىز تامامەن مۇمكىن. دۆلىتىمىزنىڭ ئىچكى ئەھۋالىدىن قارايدىغان بولساق، نۆۋەتتە ئىسلاھات-ئېچىۋېتىش ۋە زامانىۋىلاشتۇر-

رۇش قۇرۇلۇشنىڭ ئومۇمىي ۋەزىيىتى ياخشى. ئىقتىساد مۇۋاپىق دەرىجىدە تېز يۈكسەلىۋاتىدۇ، مال باھاسىنىڭ ئۆرلەش ھەجىمى يەنىمۇ چۈشۈۋاتىدۇ، "ئىقتىسادنىڭ يۈكسەلىش نىسبىتى يۇقىرى، پۇلنىڭ پاخاللىشىش نىسبىتى تۆۋەن" بولغان ياخشى تەرەققىيات ھالىتى شەكىللەنمەكتە. 1997-يىلى ئىقتىساد %8.8 ئاشتى، تاۋارلارنىڭ پارچە سېتىلىش باھاسى %0.8 ئۆرلدى، بۇ نۇرغۇن يىللاردىن بېرى كۆرۈلۈپ باقمىغان ئەھۋال. ئاشلىق مەھسۇلاتى 492 مىليارد 500 مىليون كىلوگرامغا يېتىپ، بەش يىل بۇرۇنقىغا سېلىشتۇرغاندا 50 مىليارد كىلوگرام ئاشتى، دېمەك ئاشلىق ئىشلەپچىقىرىشى يەنە يېڭى بىر پەللىگە كۆتۈرۈلدى. يېزا ئىقتىسادى ئومۇميۈزلۈك تەرەققىي قىلدى. ئاساسلىق ئىشلەپچىقىرىش ۋاسىتىلىرى ۋە ئىستېمال بۇيۇملىرىدا تەمىنلەش بىلەن تەلەپ ئاساسىي جەھەتتىن تەڭپۇڭلاشقان ياكى تەمىنلەش ئېھتىياجىدىن ئېشىپ كەتكەن ۋەزىيەت بارلىققا كەلدى. ئۇزاقتىن بۇيان بىزنى تەسلىككە سېلىپ كەلگەن تاۋار قىسلىق ئەھۋالى ئۆزگەردى. ئىقتىسادىي قۇرۇلمىنىڭ تەڭشىلىشىدە بەزى يېڭى، ئىجابىي ئۆزگىرىشلەر بارلىققا كېلىشكە باشلىدى. ئۇل كەسىپ بىلەن ئاساسىي مۇئەسسەسە قۇرۇلۇشى تېزلىتىلدى، ئوتتۇرا ۋە غەربىي رايونلارغا مەبلەغ سېلىش ئىشى كۈچەيتىلدى. دۆلىتىمىزنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىياتىدا ئۇزاقتىن بېرى ساقلىنىپ كېلىۋاتقان بەزى "بوغۇز"لۇق چەكلىمىلەر كۆرۈنەرلىك دەرىجىدە بوشاشتۇرۇلۇپ، ئىزچىل تەرەققىياتنىڭ زاپاس كۈچى ئاشۇرۇلدى. تاشقى ئىقتىساد-تېخنىكا ھەمكارلىقى ۋە ئالاقىسى داۋاملىق كېڭەيتىلىپ، خەلقئارا كىرىم-چىقىم ئەھۋالى ياخشىلاندى. دۆلىتىمىزنىڭ ئىمپورت-ئېكسپورت ئومۇمىي سوممىسى 325 مىليارد 100 مىليون ئامېرىكا دوللىرىغا، خەلقئارا تاشقى پېرېۋوت زاپىسى 139 مىليارد 900 مىليون ئامېرىكا دوللىرىغا يەتتى. سوتسىيالىستىك بازار ئىگىلىكى تۈزۈلمىسىنى بەرپا قىلىش نىشان قىلىنغان ئىسلاھاتتا زور بۆسۈش ھاسىل قىلىندى. دۆلەت كارخانىلىرى ئىسلاھاتى ئاكتىپلىق بىلەن سىناق قىلىش ئاساسىدا پۇختا قەدەم بىلەن ئالغا سىلجىتىلىپ، قىيىن مەسىلىلەرنى ھەل قىلىش ئۈچۈن تەجرىبە يارىتىپ بەردى. ئىجتىمائىي كاپالەت قاتارلىق باشقا جەھەتلەردىكى ئىسلاھاتلار دېمۇ يېڭى تەرەققىياتلار بولدى. ئومۇمىي مۈلۈكچىلىك ئاساسىي گەۋدە قىلىنغان، كۆپ خىل مۈلۈكچىلىكتىكى ئىگىلىك ئورتاق راۋاجلاندى. لىدىغان ھالەت يەنىمۇ كېڭەيتىلمەكتە. سوتسىيالىستىك مەنئى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشى يېڭى نەتىجىلەرگە ئېرىشتى، سوتسىيالىستىك دېموكراتىيە ۋە قانۇنچىلىق قۇرۇلۇشى كۈچەيتىلدى، مىللەتلەرنىڭ ئىتتىپاقلىقى ۋە جەمئىيەتنىڭ مۇقىملىقى يەنىمۇ مۇستەھكەملەندى.

شۇنىڭ بىلەن بىرگە شۇنىمۇ كۆرۈشىمىز كېرەككى، ئىقتىسادىي ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىياتتا ئاز بولمىغان زىددىيەت ۋە مەسىلىلەرمۇ مەۋجۇت. بىرقەدەر گەۋدىلىكلىرى مۇنۇلاردىن ئىبارەت: خېلى بىر قىسىم دۆلەت كارخانىلىرى ئىشلەپچىقىرىش ۋە ئىگىلىك باشقۇرۇشتا قىيىنلىۋاتىدۇ. ئىش ئورنىدىن قالغانلار ۋە ئىشىز قالغانلار كۆپىيىۋاتىدۇ. ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇش بېسىمى چوڭىيىۋاتىدۇ؛ يېزا ئىگىلىكىنىڭ ئاساسى يەنىلا ئاجىز

ھالەتتە تۇرۇۋاتىدۇ، ئىقتىسادىي قۇرۇلۇشتا قارىغۇلارچە مەبلەغ سېلىش، تەكرار قۇرۇلۇش قىلىش ئەھۋالى بىرقەدەر ئومۇملىشىپ قالدى، خەلق ئىگىلىكىنىڭ بىر پۈتۈن سۈپىتى ۋە ئۈنۈمى يۇقىرى ئەمەس؛ پۇل مۇئامىلىسى جەھەتتىكى نازارەتچىلىك ۋە باشقۇرۇش دېگەندەك مۇكەممەل ئەمەس، پۇل مۇئامىلە تەرتىپى بەزى جەھەتلەردە بىرقەدەر قالايمىقان؛ كىرىم تەقسىماتى مۇناسىۋىتى تېخى راۋانلاشمىنى يوق، شەھەرلەردىمۇ، يېزىلاردىمۇ بىرقىسىم ئاممىنىڭ تۇرمۇشى بىرقەدەر قىيىن؛ خەلق ئاممىسى ئىجتىمائىي كەيپىيات ۋە جەمئىيەت-نىڭ ئامانلىق ئەھۋالىدىن تېخى نارازى؛ بەزى پارتىيە-ھۆكۈمەت ئورگانلىرىدا بىۋىروكراتلىق، شەكىلۋازلىق، كۆپتۈرمىچىلىك ئىستىلى بىرقەدەر ئېغىر، پاسسىپلىق-چىرىكلىك ئەھۋاللىرى تېخى ئومۇميۈزلۈك، ئۈنۈملۈك تىزگىنلەنگىنى يوق، بەزى جەھەتلەردە يەنىلا ئەۋج ئالماقتا. بۇ مەسىلىلەرنىڭ بەزىلىرى كۆپ يىللاردىن بۇيان يىغىلىپ قالغان، بەزىلىرى ئىسلاھات ۋە تەرەققىيات داۋامىدا پەيدا بولغان، خىزمەت جەھەتتىكى سەۋەبمۇ بار.

ۋەزىيەتكە بىرلەشتۈرۈپ نەزەرىيىنى ئۆگىنىش، نەزەرىيىنى يېتەكچى قىلىپ تۇرۇپ ۋەزىيەتنى تەھلىل قىلىشتا، ئومۇمىي ۋەزىيەت يۈكسەكلىكىدە تۇرۇپ، مۇرەككەپ-چىگىش ھادىسىلەردىن تۈرلۈك زىددىيەتلەر-نىڭ ئىچكى باغلىنىشىنى ئىگىلەشكە، شەيئىنىڭ ئاساسىي ئېقىمى، ماھىيىتىنى چىڭ تۇتۇپ، شەيئى تەرەققىياتىنىڭ ئومۇمىي يۈزلىنىشىنى بىلىشكە ماھىر بولۇش لازىم. بۇ، رەھبىرىي كادىرلارغا نىسبەتەن تېخىمۇ مۇھىم. ئومۇمىي جەھەتتىن قارىغاندا ھازىرقى ۋەزىيەت ياخشى، بىراق شۇنى كۆرۈشمىز كېرەككى، ھازىرقى ۋەزىيەتتە ھەم ياخشى تەرەپ بار، ھەم جىددىي ھەل قىلىشقا تېگىشلىك مەسىلە ۋە يوشۇرۇن ئاپەت بار؛ ھەم پۇرسەت ۋە پايدىلىق شارائىت بار، ھەم سىناق ۋە قىيىنچىلىق بار. شۇنىڭ ئۈچۈن ۋەزىيەتكە قارىغۇلارچە ئۈمىدۋارلىق بىلەن قاراشقا ھەرگىز بولمايدۇ، جەزمەن غەلبە قىلىدىغانلىقىمىزغا بولغان ئىشەنچتىن تەۋرىنىش-كىمى بولمايدۇ. تەجرىبىلەر بىزگە شۇنى قايتا-قايتا ئۇقتۇرىدۇكى، ۋەزىيەت قانچە ياخشىلانغانسېرى، مېڭىمىز-نى شۇنچە سەگەك تۇتۇپ، ئالغا ئىلگىرىلەش داۋامىدىكى زىددىيەت ۋە مەسىلىلەرگە ئەھمىيەت بېرىپ، قىيىنچىلىقلارنى يېڭىش، زىددىيەتلەرنى ھەل قىلىشنىڭ تەدبىر ۋە ئۇسۇللىرىنى ئىنچىكىلىك بىلەن تېپىپ چىقىشىمىز كېرەك. بۇنىڭ ئۈچۈن بىر خىل قەتئىي تەۋرەنمەيدىغان، جاسارەت بىلەن ئىشلەيدىغان ياخشى روھىي ھالەتكە ئىگە بولۇش لازىم. پۈتۈن پارتىيىدىكى يولداشلار، ئالدى بىلەن ھەر دەرىجىلىك رەھبىرىي كادىرلار جۇڭگوچە سوتسىيالىزم قۇرۇش ئىشلىرىنىڭ ئىستىقبالىغا تولۇق ئىشەنچ باغلىشى، پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇشقا ماھىر بولىدىغان ۋە يول ئېچىپ-ئىلگىرىلەشكە جۈرئەت قىلالايدىغان يۈكسەك ئىنقىلابىي كۈرەش ئىرادىسىگە ئىگە بولۇشى، ئۇزاق مۇددەت جاپاغا چىداپ كۈرەش قىلىدىغان، بارلىق ئىشلارنى تىرىشچانلىق-ئىقتىسادچىللىق بىلەن باشقۇرىدىغان ئىدىيىنى تۇرغۇزۇشى، راست گەپ قىلىش، ئىشنى ئادىل قىلىش، سەمىمىي ئادەم بولۇشتا چىڭ تۇرۇشى، باشتىن-ئاخىر چىن دىلىدىن خەلقنىڭ مەنپەئىتىنى كۆزلەيدىغان

بولۇشى كېرەك. پارتىيىمىز ئىشلىرىدا ئەزەلدىن قىيىنچىلىقنى داۋاملىق يېڭىش، زىددىيەتنى داۋاملىق ھەل قىلىش جەريانىدا يېڭى قەدەملەرنى بېسىپ، يېڭى ۋەزىيەت يارىتىپ كەلدۇق. پارتىيىنىڭ ھەر دەرىجىلىك رەھبىرىي تايانچلىرىمۇ ئەزەلدىن مۇشۇ جەرياندا چېنىقىپ، سىناقلارغا بەرداشلىق بېرىپ، تۈركۈم-تۈركۈملەپ ئۆسۈپ يېتىلگەن ۋە پىشىپ چىققان. خىزمەت ئوڭۇشلۇق بولغاندا كۆرەڭلەپ ئۆزىنى بىلەلمەي قالدىغان، قىيىنچىلىققا ئۇچرىغان ۋاقىتتا باشقىلاردىن ئاغرىنىپ، روھى چۈشكۈنلىشىدىغان ئەھۋاللار كومپارتىيە ئەزالىرىدا بولۇشقا تېگىشلىك بولمىغان روھىي ھالەتتۇر.

ئىككىنچى، نۆۋەتتىكى ئىسلاھات-ئېچىۋېتىش ۋە زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ئەمەلىيىتىگە زىچ بىرلەشتۈرۈپ نەزەرىيىنى ئۆگىنىپ، مەركەزنىڭ بۇ يىللىق خىزمەت توغرىسىدىكى ئورۇنلاشتۇرۇشنى تېخىمۇ ئوبدان ئەمەلىيلەشتۈرۈش كېرەك

بۇ يىللىق خىزمەت توغرىسىدىكى يېتەكچى ئىدىيە، نشان-ۋەزىپە، خىزمەت قائىدىسى ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش رۇشلىرىنى مەركەز روشەن بەلگىلەپ بەردى. ئومۇمىي تەلەپ مۇنداق: دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسى ئۇلۇغ بايرىقىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، پارتىيە 15-قۇرۇلتىيىنىڭ روھىنى ئەتراپلىق ئىزچىللاشتۇرۇپ ۋە ئەمەلىيلەشتۈرۈپ، يېزا ئىگىلىكىنىڭ ئۇلۇق ئورنىنى كۈچەيتىش، دۆلەت كارخانىلىرى مۇھىم نۇقتا قىلىنغان تۈرلۈك ئىسلاھات-لارنى تېزلىتىش، ئىقتىسادىي قۇرۇلمىنى تەڭشەش سالىقىنى ئاشۇرۇش، ئىشكىنى سىرتقا ئېچىۋېتىش سەۋىيىسىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش، ئىقتىسادىي تۈزۈلمىنىڭ ۋە ئىقتىسادىي يۈكسەلدۈرۈش ئۇسۇلىنىڭ تۈپتىن ئۆزگىرىشىنى داۋاملىق ئىلگىرى سۈرۈپ، خەلق ئىگىلىكىنىڭ ئىزچىل، تېز، ساغلام تەرەققىياتىنى ساقلاپ قېلىش؛ دېموكراتىيە-قانۇنچىلىق قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىپ، دۆلەتنىڭ قانۇن بويىچە ئىدارە قىلىنىشىنى ئالغا سۈرۈش، ئىجتىمائىي مۇقىملىقنى قوغداش؛ مەنئى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىپ، مائارىپ، ئىلىم-پەن، مەدەنىيەت تەرەققىياتىنى ۋە جەمئىيەتنىڭ ئەتراپلىق تەرەققىياتىنى ئىلگىرى سۈرۈش؛ پارتىيە قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىپ، چىرىكلىككە قارشى تۇرۇش كۈرىشىنى قەتئىي تەۋرەنمەي ئېلىپ بېرىش؛ پۈتۈن پارتىيە ۋە پۈتۈن مەملىكىتىمىزدىكى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ئىتتىپاقلىقىنى كۈچەيتىپ، جۇڭگوچە سوتسىيالىزم قۇرۇش ئىشلىرى ئۈچۈن بىر نىيەتتە كۈرەش قىلىش. يۇقىرىقى تەلەپلەرنىڭ ئەمەلىيلەشتۈرۈشىگە كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن، تىرىشىپ ئومۇمىيەتنى ئىگەللەش، كۆڭۈل قويۇپ ئورۇنلاشتۇرۇش، چىڭ تۇتۇپ ئەمەلىيلەشتۈرۈش، بىردەك ئىتتىپاقلىشىش، جاپاغا چىداپ كۈرەش قىلىش، يول ئېچىپ ئىلگىرىلەش لازىم.

يولداشلار پارتىيە مەكتىپىدىكى ئۆگىنىش جەريانىدا، نەزەرىيىنى ئەمەلىيەتكە بىرلەشتۈرۈش پىرىنسىپىدا چىڭ تۇرۇپ، ئۆگەنگەننى ئىشلىتىشى لازىم. ھازىر بىز قىلىۋاتقان ئىشلارنى مەركەز قىلىپ، نەزەرىيىنىڭ يېتەكچىلىكى ئاستىدا ئەمەلىي تەجرىبىلەرنى يەكۈنلەپ، ئالدىمىزدا تۇرۇۋاتقان مەسىلىلەرنى تەتقىق قىلىپ ۋە ھەل قىلىپ، ئىسلاھات-ئېچىۋېتىش ۋە زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇش ئىشلىرىنى ئاكتىپ ئىلگىرى سۈرۈش-مىز كېرەك. بۇ مەسىلىنىڭ قانداقلا چە ھەل قىلىنىشى نەزەرىيە ئۆگىنىش ئۈنۈمىنى ۋە نەزەرىيە سەۋىيىسىنىڭ يۇقىرى-تۆۋەنلىكىنى ئۆلچەيدىغان ۋە سىنايدىغان مۇھىم ئۆلچەمدۇر.

بىرىنچىدىن، 15-قۇرۇلتاي روھى بىلەن ئومۇمىيەتنى ئىگەللەشتە چىڭ تۇرۇپ، پارتىيىنىڭ ئاساسىي نەزەرىيىسىنى، ئاساسىي لۇشىيەننى ۋە مەركەزنىڭ تۈرلۈك تەدبىرلىرىنى ئەتراپلىق، توغرا، پائال ھالدا ئىزچىللاشتۇرۇش كېرەك. مەركەزنىڭ بۇ يىللىق خىزمەت توغرىسىدىكى ئورۇنلاش-تۇرۇشى پارتىيە 15-قۇرۇلتىيى روھىنىڭ كونكرېتلاشتۇرۇلۇشى. 15-قۇرۇلتاي روھى ئومۇمىيەتكە يېتەكچىلىك قىلىدۇ، ئۇ ئۇزاق مۇددەتلىك يېتەكچى ئەھمىيەتكە ئىگە. بىرىنچى ئايدىن بېرى، دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسى ئۇلۇغ بايرىقىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، جۇڭگوچە سوتسىيالىزم قۇرۇش ئىشلىرىنى 21-ئەسىرنى نىشانلاپ ئومۇم-يۈزلۈك ئالغا سىلجىتىش تېمىسىنى چۆرىدىگەن ھالدا، پۈتۈن پارتىيىدە 15-قۇرۇلتاي روھىنى ئۆگىنىش ۋە ئىزچىللاشتۇرۇش دولقۇنىنى قوزغاپ، مەلۇم نەتىجىلەرگە ئېرىشتۇق. شۇنىڭ بىلەن بىرگە شۇنىمۇ كۆرۈش كېرەككى، بەزى يولداشلار بىزنىڭ 15-قۇرۇلتاي روھىنى دېگەندەك ئەتراپلىق، توغرا، چوڭقۇر چۈشىنىپ كېتەلمىگەن، ئىدىيىۋى تونۇشتا ۋە خىزمەت داۋامىدا ئۇنداق ياكى مۇنداق ئاددىيلاشتۇرۇۋېتىش، بىر تەرەپلىملىك قىلىش ۋە مۇتلەقلاشتۇرۇۋېتىش ئەھۋاللىرى مەۋجۇت. شۇنىڭ ئۈچۈن، ئۆگىنىشنى داۋاملىق چىڭ، ئوبدان تۇتۇپ، چوڭقۇرلاشتۇرۇش لازىم. 15-قۇرۇلتاي روھى بولسا دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىنىڭ يېڭى ۋەزىيەتتىكى قوللىنىلىشى ۋە راۋاجى، شۇڭا دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىنى چوڭقۇر ئۆگىنىشنى 15-قۇرۇل-تاي روھىنى چوڭقۇر ئۆگىنىش ۋە ئىزچىللاشتۇرۇش بىلەن بىرلەشتۈرۈپ، دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىنىڭ تارىخىي ئورنىنى ۋە يېتەكچى ئىدىيىسىنى يەنىمۇ چوڭقۇر چۈشىنىش، دۆلىتىمىزنىڭ سوتسىيالىزمنىڭ دەسلەپكى باسقۇچىدىكى ئاساسىي ئەھۋالىنى ۋە پارتىيىمىزنىڭ سوتسىيالىزمنىڭ دەسلەپكى باسقۇچىدىكى ئاساسىي لۇشىيەننى ۋە تۈپ پروگراممىسىنى يەنىمۇ چوڭقۇر چۈشىنىش، 15-قۇرۇلتايدا دۆلىتىمىزنىڭ سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش ئىشلىرىنىڭ ئەسىر ھالقىيدىغان تەرەققىياتىنى ئالغا سىلجىتىش ئۈچۈن ئوتتۇرىغا قويۇلغان بىر قاتار چوڭ-چوڭ تەدبىرلەرنى يەنىمۇ چوڭقۇر چۈشىنىش، يېڭى ئەسىرگە يۈزلىنىۋاتقان جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ زىمىنىدىكى زور تارىخىي مەسئۇلىيەتنى ۋە پارتىيىنى يەنىمۇ ياخشى قۇرۇشنىڭ مۇھىملىقىنى يەنىمۇ چوڭقۇر چۈشىنىش، شۇ ئارقىلىق مەركەزنىڭ تەدبىرلىرىنىڭ ۋە خىزمەت ئورۇنلاشتۇرۇش-سىنىڭ ئىزچىل ئەمەلىيلىشىشىگە كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن پۇختا ئىدىيىۋى ئاساس سېلىش كېرەك.

ئىككىنچىدىن، قەتئىي تەۋرەنمەي ئىسلاھاتنى چوڭقۇرلاشتۇرۇش، بولۇپمۇ دۆلەت كارخانىلىرى ئىسلاھاتىنىڭ قەدىمىنى تېزلىتىش كېرەك. بۇ يىلقى ئىسلاھات ۋەزىپىسى ئىنتايىن ئېغىر، بۇ يىل ئاتاكا قىلىدىغان بىر يىل، ھالقىلىق بىر يىل. دۆلەت كارخانىلىرىنىڭ ئىسلاھاتىنى ياخشى ئېلىپ بېرىش ھازىرقى ئىقتىسادىي تۈزۈلمە ئىسلاھاتىدىكى مۇھىم ۋەزىپە. مەركەز، ئۈچ يىلدەك ۋاقىت سەرپ قىلىپ، زىيان تارتىپ كېلىۋاتقان چوڭ-ئوتتۇرا تىپتىكى دۆلەت كارخانىلىرىنىڭ زور كۆپچىلىكىنى قىيىن ھالەتتىن قۇتۇلدۇرۇش، مۇشۇ ئەسىرنىڭ ئاخىرىغىچە چوڭ-ئوتتۇرا تىپتىكى دۆلەت تايانچ كارخانىلىرىنىڭ زور كۆپچىلىكىنى زامانىۋى كارخانا تۈزۈمىنى دەسلەپكى قەدەمدە ئورنىتىپ، ئىگىلىك باشقۇرۇش ئەھۋالىنى روشەن ياخشىلاش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىش لازىم، دەپ ئوتتۇرىغا قويدى. بۇ ئىشلىرىمىزنىڭ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشىغا ياكى مەغلۇپ بولۇشىغا مۇناسىۋەتلىك بولغان زور ئىش، ئەھمىيىتى زور ھەم چوڭقۇر، ۋەزىپە ئېغىر ھەم جىددىي. مەركەز دۆلەت كارخانىلىرى ئىسلاھاتى ۋە تەرەققىياتىنىڭ يېتەكچى ئىدىيىسى ۋە تۈپ قانۇنچىلىقىنى ئېنىق ئوتتۇرىغا قويدى، بۇنىڭغا قارىتا چوقۇم جىددىي مۇئامىلە قىلىپ، ئەتراپلىق چۈشىنىش ۋە ئىزچىللاشتۇرۇش لازىم، بىر تەرەپلىملىك قىلىشقا، خالىغانچە ئىش كۆرۈشكە ھەرگىز بولمايدۇ. مەسىلەن، "ئۈچ پايىدلىق بولۇش" ئۆلچىمىگە ئاساسەن ئومۇمىي مۈلۈكچىلىكنىڭ كۆپ خىل رېئاللىشىش شەكلى ئۈستىدە ئاكتىپ ئىزدىنىش ۋە ئۇنى راۋاجلاندۇرۇش دېگەن تەلەپ دۆلىتىمىزنىڭ سوتسىيالىزىمنىڭ دەسلەپكى باسقۇچىدا تۇرۇۋاتقانلىقىدىن ئىبارەت دۆلەت ئەھۋالى ئاساس قىلىنىپ، نۇرغۇن يىللىق ئەمەلىي تەجرىبىلەر ئاساسىدا يەكۈنلەپ چىقىرىلغان قانۇنىيەت خاراكتېرلىك نەرسىدۇر. دۆلىتىمىز سوتسىيالىستىك دۆلەت بولغاچقا، چوقۇم ئومۇمىي مۈلۈكچىلىكنى ئاساسىي گەۋدە قىلىشتا، دۆلەت ئىگىلىكىنى يېتەكچى قىلىشتا چىڭ تۇرۇش شەرت. ئەمما شۇنىڭ بىلەن بىرگە، كۆپ خىل مۈلۈكچىلىكتىكى ئىگىلىكنى ئورتاق راۋاجلاندۇرۇشتا چىڭ تۇرۇش كېرەك، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئومۇمىي مۈلۈكچىلىكنىڭ رېئاللىشىش شەكلىنىمۇ كۆپ خىللاشتۇرۇش لازىم. ئاساسىي گەۋدىنىلا تەكىتلەپ، كۆپ خىل مۈلۈكچىلىكنى ئورتاق راۋاجلاندۇرۇشنى تەكىتلەيمەي بولمايدۇ، ئومۇمىي مۈلۈكچىلىكنىڭكىدىن باشقا ئىگىلىكنىلا تەكىتلەپ، ئومۇمىي مۈلۈكچىلىكنى ئاساسىي گەۋدە قىلىشنى تەكىتلەيمۇ بولمايدۇ؛ ئومۇمىي مۈلۈكچىلىكنىڭ بىرلا خىل رېئاللىشىش شەكلىگە ئېسىلىۋېلىشقا بولمايدۇ، پاي تۈزۈمىنى تىلغا ئالسلا شامال چىقىرىش، "ئالمان-تالمان ئىش قىلىش"، "ھەممىنى بىر تاياققا ھەيدەش" يولىنى تۇتۇشقا بولمايدۇ. يەنە مەسىلەن، مەركەز دۆلەت كارخانىلىرىنى ياخشىلاشتا زامانىۋى كارخانا تۈزۈمىنى ئورنىتىشنى نىشان قىلىپ، ئىسلاھ قىلىش، ئۆزگەرتىپ تەشكىللەش، تېخنىكا ئۆزگەرتىش ۋە باشقۇرۇشنى كۈچەيتىشنى بىرلەشتۈرۈش لازىملىقىنى، رەھبەرلىك بەنزىسى قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىشتىن ئىبارەت بۇ مۇھىم ھالقىنى ئوبدان تۇتۇش لازىملىقىنى تەكىتلىدى. مۇشۇ تەلەپلەرمۇ ئوخشاشلا نۇرغۇن يىللىق ئەمەلىيەت تەجرىبىلىرى ئاساسىدا چىقىرىلغان قانۇنىيەت خاراكتېرلىك يەكۈن

بولۇپ، ئۇلار ئۆزئارا باغلىنىشلىق بولدى، بىر-بىرىنى ئىلگىرى سۈرىدۇ، بىرى كەم بولسا بولمايدۇ، ئۇلارنى ئومۇميۈزلۈك ئەمەلىيلەشتۈرۈش كېرەك. بىر-ئىككى تەرەپنىلا تەكىتلەپ، باشقا تەرەپلەرگە سەل قاراشقا بولمايدۇ، مەلۇم بىر تەرەپنى باشقا تەرەپلەر بىلەن ئايرىۋېتىش ۋە قارىمۇقارشى قىلىپ قويۇشقىمۇ بولمايدۇ، شەكىلۈزلىق قىلىپ، يۈزەكىلا ئىش قىلىشقا بولمايدۇ. يەنە مەسىلەن، مەركەز ئۆزئارا قوشۇلۇپ كېتىشكە ئىلھام بېرىش، ۋەيران بولۇشنى قېلىپلاشتۇرۇش، ئىش ئورنىدىن قالغانلارنى بۆلۈپ ئورۇنلاشتۇرۇش، خادىملارنى قىسقارتىپ، ئۈنۈمنى ئاشۇرۇش ۋە ئىشقا قايتا ئورۇنلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنى ئېلىپ بېرىش، كارخانىلارنىڭ ياخشىلىرى تاللىنىدىغان، ناچارلىرى شاللىنىدىغان رىقابەت مېخانىزمىنى شەكىللەندۈرۈشنى ئوتتۇرىغا قويدى. بۇ، ئىسلاھاتنى چوڭقۇرلاشتۇرۇش، پۈتكۈل ئىقتىسادنى ياخشى يولغا قويۇشنىڭ مۇقەررەر تەلپى، كارخانىلارنىڭ يىراق كەلگۈسى تەرەققىياتىنى نەزەردە تۇتۇپ چىقارغان مۇھىم تەدبىر، بۇنى چوقۇم قەتئىي ئىزچىللاشتۇرۇش كېرەك. ئىزچىللاشتۇرۇش داۋامىدا چوقۇم ئەمەلىيەتنى ئاساس قىلىپ، خىزمەتنى چوڭقۇر، ئىنچىكىلىك بىلەن ئىشلەش لازىم. بولۇپمۇ كارخانىلارنىڭ ئۆزئارا قوشۇلۇپ كېتىشى ۋە ۋەيران بولۇشىنى يولغا قويۇش جەريانىدا دۆلەت مۈلكىنىڭ زىيانغا ئۇچرىماسلىقىغا چوقۇم كاپالەتلىك قىلىش، ئىگىلىك باشقۇرۇش مېخانىزمىنى يەتكۈشلەش، زامانىۋى كارخانا تۈزۈمىنى ئورنىتىش نىشانىنى ھەقىقىي ئىشقا ئاشۇرۇش، ئىش ئورنىدىن قالغان ئىشچى-خىزمەتچىلەرنىڭ تۈرمۈشىنى مۇۋاپىق ئورۇنلاشتۇرۇش ۋە ئىشقا قايتا ئورۇنلاشتۇرۇش قاتارلىق جەھەتلەردە كۆپرەك كۈچ سەرپ قىلىش، تەجرىبىلەرنى يەكۈنلەش ۋە توپلاش ئارقىلىق قانۇنىيەت خاراكتېرلىك بىلىشكە ئېرىشىش لازىم.

پۇل مۇئامىلە تۈزۈلمىسى ئىسلاھاتىنى چوڭقۇرلاشتۇرۇش بۇ يىلقى ئىقتىسادىي تۈزۈلمە ئىسلاھاتىنىڭ بىر مۇھىم نۇقتىسى. يولداش دېڭ شياۋپىڭ، پۇل مۇئامىلىسى ھازىرقى زامان ئىقتىسادىنىڭ يادروسى، دېگەندى. بۇ سۆزنىڭ مەنىسى ئىنتايىن چوڭقۇر. دۆلەت ئىچى ۋە سىرتىدىكى ئىجابىي-سەلبىي ئىككى تەرەپتىكى پاكىتلار شۇنى ئىسپاتلىدىكى، پۇل مۇئامىلە خىزمىتى ياخشى ئىشلەنگەندە، ئىقتىساد ئومۇميۈستىنىڭ ساغلام تەرەققىياتىغا كۈچلۈك تۈرتكە بولغىلى ۋە تەسىر كۆرسەتكىلى بولىدۇ؛ پۇل مۇئامىلە خىزمىتىدە چوڭ مەسىلە كۆرۈلىدىغان بولسا، ئۇنىڭ ئېلىپ كېلىدىغان زىيىنىمۇ ئىنتايىن كەڭ، ئىنتايىن چوڭ بولىدۇ. بىز ئىسلاھات-ئېچىۋېتىش ۋە زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇش ئىشلىرى ئېلىپ بېرىشتا، پۇل مۇئامىلىسىگە ئائىت بىلىملەرنى ئەستايىدىل ئۆگىنىپ، پۇل مۇئامىلە خىزمىتىنىڭ قانۇنىيىتىنى تىرىشىپ ئىگەللەپ، پارتىيىنىڭ مۇناسىۋەتلىك سىياسەتلىرى ۋە دۆلەتنىڭ قانۇن-نەزاملارنى توغرا ئىجرا قىلىشىمىز كېرەك. بىرەر جاينىڭ ھەر تەرەپلىملىك خىزمەتلىرىگە مەسئۇل بولغان رەھبىرىي كادىر پۇل مۇئامىلىسىنى بىلمىسە، يەنە كېلىپ ياخشى ئۆگەنمەي، قارىغۇلارچە ئىشلىسە، بۇ ئىنتايىن خەتەرلىك ئىش بولىدۇ. پۇل مۇئامىلە تۈزۈلمىسى ئىسلاھاتى توغرىسىدا، مەركەز ئېنىق قىلىپ، جۇڭگو خەلق بانكىسىنىڭ پۇل مۇئامىلىسىنى تەكشۈش-تۈزگەن-

لەش ۋە نازارەت قىلىش-باشقۇرۇش سىستېمىسىنى مۇكەممەللەشتۈرۈش ۋە كۈچەيتىش، دۆلەت ئىگىلىكىدىكى سودا بانكىسىنى مەركەزلەشتۈرۈپ بىر تۇتاش باشقۇرۇشنى كۈچەيتىش، رايون خاراكتېرلىك سودا بانكىلىرى، شەھەر-يېزا سودا بانكىلىرى ۋە ئامانەت-قەرز كوئوپراتىپلىرىنىڭ قۇرۇلۇشىنى قەدەم-باسقۇچلۇق ھالدا ئىلگىرى سۈرۈش، ئاكسىپىنى نازارەت قىلىش ۋە باشقۇرۇش سىستېمىسىنى راۋانلاشتۇرۇش ۋە مۇكەممەللەش-تۈرۈش لازىم، دەپ ئوتتۇرىغا قويدى، بۇ جەھەتتىكى خىزمەتنىڭ نىشانى ۋە فاھجىبلىرى ئېنىق، گەپ ئۇنى ئەستايىدىل ئىجرا قىلىشتا، بەزى دۆلەتلەردە كۆرۈلگەن پۇل مۇئامىلە كىرىزىسى يولداشلىرىمىزنى يەنە بىر قېتىم تەجرىبە-ساۋاق بىلەن تەمىن ئېتىپ، كۆپچىلىكنى يەنىمۇ ھۇشيارلاشتۇردى. قىسقىسى، پۇل مۇئامىلە ئىسلاھاتىنى ئىلگىرى سۈرۈپ، پۇل مۇئامىلە خىزمىتىنى كۈچەيتىپ، يوشۇرۇن ئاپەتلەرنى تېزدىن تۈگىتىپ، پۇل مۇئامىلە خەۋپ-خەتىرىنىڭ ئالدىنى ئېلىش كاتتا بىر پەن بولۇپ، ئۇنى سەمىمىيلىك بىلەن ئۆگىنىپ، ئەستايىدىل تەتقىق قىلىپ، قىلىشقا تېگىشلىك خىزمەتلەرنى ياخشى ئىشلەشكە توغرا كېلىدۇ. ئاپپارات ئىسلاھاتىنى پائال ئىلگىرى سۈرۈش پارتىيە ۋە دۆلەتنىڭ رەھبەرلىك تۈزۈمى ئىسلاھاتىدىكى مۇھىم بىر ۋەزىپە، شۇنداقلا سىياسىي تۈزۈلمە ئىسلاھاتىنىڭ مۇھىم مەزمۇنىدۇر. يولداش دېڭ شياۋپىڭ بۇ ھەقتە نۇرغۇن مۇھىم يوليورۇقلارنى بەرگەن. ئۈستۈرۈلما ئىقتىسادىي بازىنىڭ تەلپىگە ماسلىشىشى كېرەك. نۆۋەتتە، مەملىكىتىمىزدە ھۆكۈمەت ئاپپاراتلىرىنىڭ ھازىرقى قۇرۇلمىسى، فۇنكسىيىسى ۋە تۈزۈلمىسىنىڭ سوتسىيالىستىك بازار ئىگىلىكىنى راۋاجلاندۇرۇشنىڭ تەلپى بىلەن ماس كەلمەسلىك مەسىلىسى ئىنتايىن گەۋدىلىك بولۇپ، ھەقىقەتەنمۇ ئۆزگەرتىمەي بولمايدىغان دەرىجىگە يېرىپ يەتتى. ھازىر ئاپپارات ئىسلاھات ئېلىپ بېرىش قىلماي بولمايدىغان ئىش بولۇپ قالدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە شارائىتىمۇ ھازىرلاندى، پۇرسەتمۇ تولۇق پىشىپ يېتىلدى. بۇ قېتىمقى ئىسلاھاتنى قەتئىي تەۋرەنمەي ياخشى ئېلىپ بېرىش كېرەك. بۇ قېتىمقى ھۆكۈمەت ئاپپاراتلىرى ئىسلاھاتىنىڭ باش نىشانى: ئىقتىسادىي تەرەققىياتنىڭ ۋە جەمئىيەت ئومۇميۈزلۈك يۈكسىلىشىنىڭ تەلپىگە ماسلىشىپ، ئىش بېجىرىش ئۈنۈمى يۇقىرى، ئىشلىشى تەڭكەش بولغان، ھەرىكىتى قېلىپلاشقان مەمۇرىي باشقۇرۇش سىستېمىسىنى بەرپا قىلىپ، دۆلەت مەمۇرلىرى تۈزۈمىنى مۇكەممەللەشتۈرۈپ، سۈپىتى يۇقىرى، ئىختىساسلىق دۆلەت مەمۇرىي كادىرلار قوشۇنىنى قۇرۇپ، خەلق ئۈچۈن خىزمەت قىلىش سەۋىيىسىنى ئۆستۈرۈشتىن ئىبارەت. بۇنىڭدىكى چوڭ پىرىنسىپلار: بىرىنچى، سوتسىيالىستىك بازار ئىگىلىكىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش تەلپى بويىچە، ھۆكۈمەتنىڭ فۇنكسىيىسىنى ئۆزگەرتىش، مەمۇرىيەت بىلەن كارخانىنى ئايرىش؛ ئىككىنچى، ئىخچاملاش، بىرلىككە كەلتۈرۈش ۋە ئۈنۈملۈك قىلىش پىرىنسىپىغا ئاساسەن، ھۆكۈمەتنىڭ تەشكىلىي قۇرۇلمىسىنى تەڭشەپ، قوشۇنلارنى خىل، مەمۇرىي ئورگانلارنى ئىخچام قىلىش؛ ئۈچىنچى، ھوقۇق بىلەن مەسئۇلىيەت بىردەك بولۇش پىرىنسىپىغا ئاساسەن، ھۆكۈمەت تارماقلىرىنىڭ خىزمەت ھوقۇقى دائىرىسىنى تەڭشەش، تارماقلارنىڭ فۇنكسىيىسى جەھەتتىكى

ئىش تەقسىماتىنى ئېنىق ئايرىش؛ تۆتىنچى، قانۇن بويىچە دۆلەتنى ئىدارە قىلىش، قانۇن بويىچە مەمۇرىي ئىشلارنى يۈرگۈزۈش تەلپىگە بىنائەن، مەمۇرىيەت سىستېمىسىنىڭ قانۇنچىلىق قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىش. بۇ قېتىمقى ھۆكۈمەت ئاپپاراتلىرى ئىسلاھاتى خىزمىتىنى ياخشى ئېلىپ بېرىشتا، ئالدى بىلەن ھەر تەرەپلەرنىڭ ئىدىيىلىرىنى بولۇپمۇ ھەرقايسى تارماقلار رەھبەرلىرىنىڭ ئىدىيىلىرىنى مەركەزنىڭ روھى ئاساسىدا بىرلىككە كەلتۈرۈش لازىم. مۇشۇنداق قىلغاندىلا، ئاندىن كۆپىنچە ئەقىل-پاراسىتى ۋە كۈچ-قۇۋۋىتىنى جارى قىلدۇرۇپ، نىشاننى بىرلىككە كەلتۈرۈپ، مەركەزنىڭ تەدبىرىنى كەم-كۈتسىز ئەمەلىيلەشتۈرگىلى بولىدۇ. ئاكتىپ ھەم پۇختا بولۇش فاھجىنىدا چىڭ تۇرۇش، ئىرادە چىڭ بولۇش، خىزمەتنى ئىنچىكىلىك بىلەن ئىشلەش لازىم، بولۇپمۇ ئىدىيىۋى-سىياسىي خىزمەتنى چوڭقۇر، ئىنچىكىلىك بىلەن ياخشى ئىشلەپ، كادىرلار قوشۇنىنىڭ ئىدىيىۋى مۇقىملىقىنى ساقلاپ، تۈرلۈك خىزمەتلەرنىڭ بوشىشىپ قالماستىقى، ئۈزۈلۈپ قالماستىقى، قالايمىقان بولماستىقىغا كاپالەتلىك قىلىش لازىم. بۆلۈپ ئورۇنلاشتۇرۇلغانلارنىڭ شىتاتىنى ساقلاپ قېلىش، نىشانلىق تەربىيەلەش، كارخانىنى كۈچەيتىش، قۇرۇلمىنى سەرخىللاشتۇرۇش تەلپىگە بىنائەن، بۆلۈپ ئورۇنلاشتۇرۇلدىغانلارنى مۇۋاپىق ئورۇنلاشتۇرۇش لازىم. بۇ قېتىمقى گۇۋۇيۈەن ئاپپاراتلىرى ئىسلاھاتىنىڭ ئەمەلىيىتى ۋە ئۇنىڭدا توپلانغان تەجرىبىلەر يەرلىك مەمۇرىي ئاپپاراتلار ئىسلاھاتىغا نىسبەتەن ئىنتايىن چوڭ يېتەكچىلىك ۋە تۈرتكىلىك رول ئوينايدۇ.

ئۈچىنچىدىن، سالماقلىق ئاساسىدا ئىلگىرىلەش فاھجىنىنى ئەستايىدىل ئىزچىللاشتۇرۇپ، خەلق ئىگىلىكىنىڭ ئىزچىل، تېز، ساغلام تەرەققىي قىلىشىغا كاپالەتلىك قىلىش لازىم. تەرەققىيات—چىڭ قائىدە، جۇڭگونىڭ بارلىق مەسىلىلىرىنى، جۈملىدىن نۆۋەتتە دۇچ كېلىۋاتقان بەزى گەۋدىلىك مەسىلىلەرنى ھەل قىلىشتا، مۇھىمى ئىقتىسادىي تەرەققىياتقا تايىنىش كېرەك. كۆپچىلىك يولداش دېڭ شياۋپىڭنىڭ تەرەققىيات توغرىسىدىكى نەزەرىيىسىنى، بولۇپمۇ ئىقتىسادىي تەرەققىياتتا سۈرئەت بىلەن ئۈنۈمنى بىرلىككە كەلتۈرۈش كېرەك دېگەنگە ئوخشاش كۆزقاراشلىرىنى يېڭىباشتىن ئۆگىنىپ، ياخشى ئۆزلەشتۈرۈپ، ئۆتكەنكى بىرنەچچە يىللىق ئەمەلىيەت داۋامىدىكى تەجرىبە-ساۋاقلارنى يەكۈنلەپ، نۆۋەتتە يولۇقۇۋاتقان يېڭى ئەھۋال، يېڭى مەسىلىلەرنى چوڭقۇر تەھلىل قىلىپ، بۇ يىلقى خىزمەتلەرنى ئەستايىدىل ئىشلىشى لازىم.

ئۈنۈمنى ئۈزلۈكسىز ئۆستۈرۈش ۋە قۇرۇلمىنى سەرخىللاشتۇرۇش شەرتى ئاستىدا، بۇ يىلقى مەملىكەت ئىچىدىكى ئىشلەپچىقىرىش ئومۇمىي قىممىتىنى %8 ئاشۇرۇش سۈرئىتىگە كاپالەتلىك قىلىش لازىم. بۇ نىشان ئەستايىدىل مۇھاكىمە قىلىش ۋە دەلىللەش ئاساسىدا ئوتتۇرىغا قويۇلغان بولۇپ، ئۇ ئاكتىپ ھەم يېتىشكە بولىدىغان نىشاندۇر. بۇ نىشاننى ئىشقا ئاشۇرۇش مالىيە كىرىم-چىقىمىنىڭ تەڭپۇڭلۇقىنى ساقلاشقا، ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇش بېسىمىنى ئازايتىشقا، خەلقنىڭ تۇرمۇشىنى يەنىمۇ ياخشىلاشقا پايدىلىق. گەرچە

ئىلگىرىلەش يولىدا بىز يولۇقۇۋاتقان مەسىلە ۋە قىيىنچىلىقلار ئاز بولمىسىمۇ، بولۇپمۇ دۆلەت كارخانىلىرى قىيىنلىقلىق، خەلقئارالىق پۇل مۇئامىلە ۋە قەسى بەزى پايدىسىز تەسىرلەرنى كەلتۈرۈپ چىقارغان بولسىمۇ، لېكىن مەملىكىتىمىز 1 مىليارد 200 مىليون ئاھالىگە ئىگە، ئىچكى بازرىمىزنىڭ يوشۇرۇن كۈچى ناھايىتى چوڭ بولغاچقا، ئىقتىسادىي قۇرۇلمىنى تەڭشەپ، مەبلەغ سېلىش ۋە ئىستېمال قىلىش تەلپىنى مۇۋاپىق ئاشۇرۇش، ئىچكى ئېھتىياجنى كېڭەيتىپ، ئىچكى بازارنى ئېچىش ئارقىلىق، نى-نى ئىشلارنى قىلغىلى بولىدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن، مەبلەغنى زۆرۈر دەرىجىدە ئاشۇرۇپ سېلىش كېرەك، لېكىن ئۇنى چوقۇم جايىدا ئىشلىتىش، مۇۋاپىق ئورۇنلاشتۇرۇش، ئۈنۈمگە ئېتىبار بېرىش، قارىغۇلارچە يېڭى قۇرۇلۇش قىلىشتىن ساقلىنىش كېرەك. مەبلەغنى نۇقتىلىق ھالدا دېھقانچىلىق، ئورمانچىلىق، سۇچىلىق قۇرۇلۇشىغا ئىشلىتىش، ئېنېرگىيە، قاتناش، ئالاقە، مۇھىتى ئاسراش قاتارلىق ساھەلەردىكى ئاساسىي مۇئەسسەسە قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىش، كارخانىنى تېخنىكا جەھەتتىن ئۆزگەرتىش سالمىقىنى ئاشۇرۇش، يۇقىرى، يېڭى تېخنىكا كەسىپلىرىنى زور كۈچ بىلەن راۋاجلاندۇرۇش، شەھەر-بازارلارنىڭ تۇرالغۇ ئۆي تۈزۈلمىسى ئىسلاھاتىنى تېزلىتىش، ئاھالىنىڭ ئاددىي تۇرالغۇ ئۆي قۇرۇلۇشىنى تېزلىتىش لازىم. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، سۈپەت ئارقىلىق ئۈستۈنلۈكنى قولغا كەلتۈرۈش ۋە بازارنى كۆپ مەنبەلەشتۈرۈش ئىستراتېگىيىسىنى پائال يۈرگۈزۈپ، تۈرلۈك چارە-تەدبىرلەر بىلەن ئېكسپورتنى كېڭەيتىش، ھەم ئەنئەنىۋى ئېكسپورت بازارلىرىنى ساقلاپ قېلىش ۋە كېڭەيتىش، ھەم تىرىشىپ يېڭى بازارلارنى ئېچىش لازىم. ئىقتىسادىي تەرەققىياتنى ئىلگىرى سۈرۈشتە، بولۇپمۇ يېزا ئىگىلىكىنى يەنىمۇ مۇقىملاشتۇرۇش ۋە كۈچەيتىش كېرەك. يېزا ئىگىلىكى ئومۇمىي ۋەزىيەت بىلەن مۇناسىۋەتلىك، ھازىر تېخىمۇ مۇھىم بولۇپ قالدى، ئۇدا بىرنەچچە يىل مول ھوسۇل ئالدۇق دەپلا بىپەرۋالىق قىلىشقا ھەرگىز بولمايدۇ. ئۈنۈملۈك تەدبىرلەرنى داۋاملىق قوللىنىپ، بۇ يىل يېزا ئىگىلىكىدىن يەنە بىر قېتىم مول ھوسۇل ئېلىشقا، دېھقانلارنىڭ كىرىمىنى ئاشۇرۇشقا، يېزا جەمئىيىتىنىڭ مۇقىملىقىنى ساقلاشقا ھەقىقىي كاپالەتلىك قىلىش لازىم. پارتىيىنىڭ يېزىلارغا قاراتقان ئاساسىي سىياسىتىنى مۇقىملاشتۇرۇش، يېزا ئىگىلىكى-نىڭ سېلىنىمىنى ئاشۇرۇش، يېزا ئىگىلىك پەن-تېخنىكىسىنى قوللىنىشنى كېڭەيتىش، دېھقانلارنىڭ يۈكىنى ھەقىقىي يېنىكلىتىش، كادىلارنىڭ ئىستىلىنى ھەقىقىي ياخشىلاش، دېھقانلارنىڭ ئاكتىپلىقىنى يەنىمۇ قوغداش ۋە قوزغاش كېرەك. ئەمەلىيەتنى چىقىش قىلىپ، يېزا ئىگىلىكىدىكى ئىككى تۈپ خاراكتېرلىك بۇرۇلۇشنى پائال ئىلگىرى سۈرۈپ، يېزا ئىقتىسادىي قۇرۇلمىسىنى سەرخىللاشتۇرۇپ، يېزا ئىگىلىكىنى كەسىپلەشتۈرۈش يولى بىلەن باشقۇرۇشنى راۋاجلاندۇرۇپ، دۆلىتىمىزنىڭ ئەھۋالىغا مۇۋاپىق كېلىدىغان ئاشلىق ئوبوروت تۈزۈلمىسىنى بەرپا قىلىپ، يېزىلارنىڭ ياخشى ۋەزىيىتىنى يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا راۋاجلاندۇرۇش كېرەك. قىسقىسى، بۇ يىلقى ئىقتىسادىي خىزمەتنى ياخشى ئىشلەشتە، چوقۇم مەركەزنىڭ يېتەكچى ئىدىيىسىنى چوڭقۇر ئۆزلەشتۈرۈپ، خەلقئارا بازار ۋە ئىچكى بازار، خەلقئارا بايلىق ۋە ئىچكى بايلىقنىڭ ئۆزگىرىش

ئەھۋالى ۋە ئۇنىڭدىن تولۇق پايدىلىنىش ئۈستىدىكى تەتقىقاتنى كۈچەيتىپ، ئىقتىسادىي تەرەققىيات قانۇنىيىتىنى تىرىشىپ تونۇپ ۋە ئىگەللەپ، قانۇنىيەتكە قاتتىق ئەمەل قىلغان ھالدا ئىش بېجىرىشىمىز لازىم. سۈبېكتىپچىلىق، بىر تەرەپلىملىك قىلىشتىن قاتتىق ساقلىنىپ، ۋەزىيەتنى تىزگىنلەش، ئىلگىرىلەش داۋامىدىكى مۇرەككەپ زىددىيەتلەرنى ھەل قىلىش ئىقتىدارىمىزنى ئاشۇرۇشىمىز لازىم.

تۆتىنچىدىن، دېموكراتىيە-قانۇنچىلىق قۇرۇلۇشىنى ۋە مەنئىي مەدەنىيەت قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىپ، ئىسلاھات، تەرەققىيات ۋە مۇقىملىقنىڭ مۇناسىۋىتىنى توغرا بىر تەرەپ قىلىش لازىم.

دېموكراتىيىنى كېڭەيتىپ، قانۇنچىلىقنى ساغلاملاشتۇرۇپ، قانۇن بويىچە دۆلەتنى ئىدارە قىلىپ، قانۇن بىلەن ئىدارە قىلىنىدىغان سوتسىيالىستىك دۆلەتنى قۇرۇپ چىقىش—دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىدىكى مۇھىم ئىدىيە، شۇنداقلا 15-قۇرۇلتايدا بەلگىلەنگەن پارتىيىنىڭ خەلققە رەھبەرلىك قىلىپ دۆلەتنى ئىدارە قىلىشتىكى ئاساسىي تەدبىرىدۇر. مەركەزنىڭ مۇناسىۋەتلىك خىزمەت ئورۇنلاشتۇرمىسىنى ئىزچىللاشتۇرغاندا، پارتىيىنىڭ رەھبەرلىكىنى كۈچەيتىش بىلەن قانۇن بويىچە دۆلەتنى ئىدارە قىلىشتا چىڭ تۇرۇشنىڭ مۇناسىۋىتىنى، دېموكراتىيىنى جارى قىلدۇرۇش بىلەن قانۇنچىلىقنى ساغلاملاشتۇرۇشنىڭ مۇناسىۋىتىنى، قانۇن تۇرغۇزۇشنى تېزلىتىش بىلەن قانۇننى قاتتىق ئىجرا قىلىش، نازارەتنى كۈچەيتىشنىڭ مۇناسىۋىتىنى قانداق قىلىپ توغرا بىر تەرەپ قىلىش مەسىلىسىنى مۇھاكىمە قىلىشقا ئالاھىدە دىققەت قىلىش لازىم. ئاساسلىنىدىغان قانۇن بولۇش، تۈزۈلگەن قانۇنغا چوقۇم ئەمەل قىلىش، قانۇننى قاتتىق ئىجرا قىلىش، قانۇنغا خىلاپلىق قىلغانلارنى چوقۇم سۈرۈشتۈرۈشتە چىڭ تۇرۇپ، قانۇننى ئىجرا قىلىش ساھەسىدە ساقلىنىۋاتقان قانۇننى ئىجرا قىلغۇچى قانۇنغا خىلاپلىق قىلىش، پارا يەپ قانۇنسىزلىق قىلىش قاتارلىق ھادىسىلەرنى قەتئىي تۈگىتىش كېرەك. سوتسىيالىستىك مەنئىي مەدەنىيەتنى بەرپا قىلىش جۇڭگوچە سوتسىيالىزم قۇرۇشنىڭ مۇھىم نىشانى ۋە مۇھىم كاپالىتى. ئۇنىڭ بىلەن قانۇن بويىچە دۆلەتنى ئىدارە قىلىش بىر-بىرىنى ئىلگىرى سۈرىدۇ. يېڭى ۋەزىيەتتە مەنئىي مەدەنىيەت قۇرۇلۇشىدا دۇچ كېلىۋاتقان يېڭى ئەھۋال، يېڭى مەسىلىلەرنى ياخشى تەتقىق قىلىپ، ئەمەلىيەت داۋامىدا پائال ئىزدىنىپ، ياخشى تەجرىبە، ياخشى چارىلەرنى ئۈزلۈكسىز توپلاپ، خىزمەت سەۋىيىسىنى تىرىشىپ ئۆستۈرۈپ، ئىككى مەدەنىيەت تەڭكەش تەرەققىي قىلىدىغان يېڭى ۋەزىيەتنى يارىتىش لازىم. يېڭى ۋەزىيەتتە، ئىسلاھات، تەرەققىيات ۋە مۇقىملىقنىڭ مۇناسىۋىتىنى توغرا بىر تەرەپ قىلىش ئىنتايىن مۇھىم. ئىسلاھاتنى ھەرىكەتلەندۈرگۈچ كۈچ قىلىپ، پۇرسەتنى قولدىن بەرمەي ھەر تەرەپلىملىك ئىشلارنى ئىلگىرى سۈرۈشىمىز؛ تەرەققىياتنى مەقسەت قىلىپ، ئىقتىسادىي قۇرۇلۇش مەركەز قىلىنغان ھەر تەرەپلىملىك خىزمەتلەرنى پۈتۈن زېھنىمىز بىلەن ياخشى ئىشلىشىمىز؛ مۇقىملىقنى ئالدىنقى شەرت قىلىپ، ئىجتىمائىي مۇقىملىقنى قوغداش خىزمىتىنى ياخشى ئىشلەشكە يۈكسەك ئېتىبار بېرىشىمىز لازىم. نۆۋەتتە، ياخشى ۋەزىيەت ئاستىدا بەزى مۇقىمسىزلىق ئامىللىرىمۇ مەۋجۇت. رەھبىرىي كادىرلار شەپسىدىن يۆنىلىشنى بىلىپ،

مەسلىنى بىخ ھالىتىدىلا يوقىتىپ، يوشۇرۇن ھالەتتە تۇرغان مۇقىمسىزلىق ئامىللىرىنى ۋاقتىدا تۈگىتىشكە، بىخ خاراكتېرلىك، ئېغىش خاراكتېرلىك مەسلىلەرنى ۋاقتىدا بايقاش ۋە ھەل قىلىشقا ماھىر بولۇشى لازىم. خاراكتېرى ئوخشاش بولمىغان ئىككى خىل زىددىيەتنى توغرا ئايرىشقا ئالاھىدە دىققەت قىلىپ، يېڭى ۋەزىيەتتىكى خەلقنىڭ ئىچكى قىسمىدىكى زىددىيەتلەرنى ئەستايىدىل مۇھاكىمە قىلىپ ۋە مۇۋاپىق بىر تەرەپ قىلىپ، دۆلەتنىڭ، خەلقنىڭ مەنپەئىتى ۋە بىخەتەرلىكىگە زىيان سالىدىغان ھەر خىل جىنايى قىلمىشلارغا داۋاملىق قاتتىق زەربە بېرىپ، جەمئىيەتتىكى رەزىل قىلمىشلارنى قەتئىي سۈيۈرۈپ تاشلاپ، جەمئىيەتنىڭ مۇقىملىقىنى قوغداپ، ئىسلاھات ۋە تەرەققىيات ئۈچۈن ياخشى مۇھىت يارىتىش كېرەك.

بەشىنچىدىن، يېڭى تارىخىي شارائىتتا پارتىيە قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىشنىڭ ئىنتايىن مۇھىملىقى ۋە تەخىرسىزلىكىنى تولۇق تونۇپ يېتىپ، پارتىيىنى پارتىيە باشقۇرۇش ۋە پارتىيىنى قاتتىق باشقۇرۇش پىرىنسىپىدا چىڭ تۇرۇش ئاڭلىقلىقىنى ئاشۇرۇش لازىم. ھەر دەرىجىلىك رەھبىرىي كادىرلار دېڭ شياۋپىڭنىڭ پارتىيە قۇرۇلۇشى ھەققىدىكى نەزەرىيىسىنى چوڭقۇر ئۆگىنىپ، جۇڭگونىڭ ئىشلىرىنى ياخشى بېجىرىشنىڭ ھالقىسى پارتىيىدە، ئادەمدە دەيدىغان ئىدىيىسىنى ئەستايىدىل ئۆزلەشتۈرۈپ ۋە ئىزچىللاشتۇرۇپ، ئۆزلىرىنىڭ ئىش ئورۇنلىرىدا تۇرۇپ پارتىيە قۇرۇلۇشىنى ئەستايىدىللىق، مەسئۇلىيەتچانلىق بىلەن ياخشى تۇتۇشى كېرەك. بۇ مەسىلە ياخشى ھەل قىلىنسا، جۇڭگوچە سوتسىيالىزم قۇرۇش ئىشلىرىنىڭ ۋۇجۇدقا چىقىشى كۈچلۈك تەشكىلىي كاپالەتكە ئىگە بولالايدۇ.

پارتىيە قۇرۇلۇشىنى يەنىمۇ كۈچەيتىشتە، چوقۇم پارتىيە 15-قۇرۇلتىيىنىڭ روھىنى قەتئىي، ئومۇميۈز-لۈك، توغرا ئىزچىللاشتۇرۇپ، دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسى ئۇلۇغ بايرىقىنى ئېگىز كۆتۈرۈش، جۇڭگوچە سوتسىيالىزم قۇرۇش ئىشلىرىنى 21-ئەسىرنى نىشانلاپ ئومۇميۈزلۈك ئالغا سىلجىتىشتىن ئىبارەت بۇ ئاساسىي تېمىنى مەھكەم تۇتۇپ، يېڭى دەۋردىكى پارتىيە قۇرۇلۇشىنىڭ ئومۇمىي نىشانىدا چىڭ تۇرۇپ، ئىقتىسادىي قۇرۇلۇشتىن ئىبارەت بۇ مەركەزنى يېقىندىن چۆرىدەپ، ئىسلاھات، تەرەققىيات، مۇقىملىق جەھەتتىكى خىزمەت ۋەزىپىلىرىگە زىچ بىرلەشتۈرۈپ، پارتىيىنىڭ ئىدىيىۋى، تەشكىلىي ۋە ئىستىل قۇرۇلۇشىنى ئومۇميۈز-لۈك كۈچەيتىش، پارتىيىنىڭ تۈزۈم قۇرۇلۇشىنى يەنىمۇ ئىلگىرى سۈرۈش، پارتىيىنى قاتتىق باشقۇرۇش فاڭجېننى ئەستايىدىل ئىجرا قىلىش لازىم.

بۇ يىلقى پارتىيە قۇرۇلۇشى جەھەتتىكى ۋەزىپە ناھايىتى ئېغىر، تۆۋەندىكىدەك بىرقانچە جەھەتتىكى خىزمەتلەرنى نۇقتىلىق ھالدا ياخشى تۇتۇش كېرەك: بىرىنچىدىن، رەھبىرىي كادىرلارنى مۇھىم نۇقتا قىلىپ، پۈتۈن پارتىيىدە دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىنى ئۆگىنىشنىڭ يېڭى دولقۇنىنى پۇختىلىق بىلەن قوزغاشقا تۈرتكە بولۇش لازىم. ئىككىنچىدىن، ئىدىيىۋى-سىياسىي قۇرۇلۇشنى مۇھىم نۇقتا قىلىپ، ھەر دەرىجىلىك رەھبەر-لىك بەنزىلىرىنىڭ قۇرۇلۇشىنى ئومۇميۈزلۈك كۈچەيتىش، بولۇپمۇ يەرلىك رەھبەرلىك بەنزىلىرىنىڭ نۆۋەت

ئالماشتۇرۇش خىزمىتىنى ۋە ھۆكۈمەت ئاپپاراتلىرى ئىسلاھاتىدىكى رەھبەرلىك بەنزىسىگە خادىم سەپلەش خىزمىتىنى داۋاملىق ياخشى ئىشلەش كېرەك. ئۈچىنچىدىن، مۇنەۋۋەر ياش كادىرلارنى تەربىيەلەش، تاللاپ ئۆستۈرۈشنى مۇھىم نۇقتا قىلىپ، يۇقىرى سۈپەتلىك كادىرلار قوشۇنى قۇرۇلۇشىنى ئىلگىرى سۈرۈش لازىم. يولداش جياڭ زېمىن مەركىزىي كومىتېتىنىڭ 2-نومۇمى يىغىنىدا قىلغان مۇھىم سۆزىدە كادىرلار قوشۇنى قۇرۇلۇشى مەسىلىسى ئۈستىدە ئالاھىدە توختىلىپ، كادىرلارنىڭ بولۇپمۇ رەھبىرىي كادىرلارنىڭ ئۆگىنىشى داۋاملىق كۈچەيتىشى لازىملىقىنى، ئەمەلىيەت داۋامىدا قابىلىيىتىنى ئاشۇرۇپ، ئەمەلىيەت داۋامىدا چىنىقىشى لازىملىقىنى، ياخشى روھىي ھالەتكە ئىگە بولۇشى لازىملىقىنى، مۇنەۋۋەر خادىملارنىڭ كارامىتىنى كۆرسىتىشكە ياخشى مۇھىت يارىتىشى لازىملىقىنى تەكىتلىدى. بۇ يوليورۇقلارنىڭ ھەممىسى ئىنتايىن مۇھىم بولۇپ، كادىرلار خىزمىتىدە ياخشى ئەمەلىيلەشتۈرۈش كېرەك. تۆتىنچىدىن، كادىرلارنىڭ ھەم چىقالايدىغان، ھەم چۈشەلەيدىغان بولۇشىنى ئىلگىرى سۈرۈشنى مۇھىم نۇقتا قىلىپ، كادىرلار ئىشلىرى تۈزۈمى ئىسلاھاتىنى تېزلىتىش، جۈملىدىن ئىقتىسادىي تۈزۈلمە ئىسلاھاتىغا بىرلەشتۈرگەن ھالدا دۆلەت كارخانىلىرىدىكى كادىرلار ئىشلىرى تۈزۈمى ئىسلاھاتىنى ئىلگىرى سۈرۈش لازىم. بەشىنچىدىن، يېزا ۋە كارخانىلارنى مۇھىم نۇقتا قىلىپ، پارتىيىنىڭ ئاساسىي قاتلام تەشكىلاتلىرى قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىش ۋە ياخشىلاش كېرەك. يېزىلاردىكى ئاساسىي قاتلام تەشكىلاتلار قۇرۇلۇشى جەھەتتە، كەنت دەرىجىلىك تەشكىلاتلار قۇرۇلۇشىنىڭ "بەش ياخشى بولۇش" نىشانىنىڭ تەلپىنى داۋاملىق ئەمەلىيلەشتۈرۈپ، قولغا كەلگەن نەتىجىلەرنى مۇستەھكەملەپ، ئومۇمىي سەۋىيىسىنى ئۆستۈرۈش لازىم. شۇنىڭ بىلەن بىرگە "ئالتە ياخشى بولۇش" نىشانىنىڭ تەلپى بويىچە، يېزا-بازارلىق پارتكوم قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىش لازىم، ئۇنىڭ بىلەن كەنت دەرىجىلىك تەشكىلاتلارنىڭ قۇرۇلۇشى ئۆزئارا ئىلگىرى سۈرسۇن. دۆلەت كارخانىلىرىدىكى پارتىيە قۇرۇلۇشىغا دائىر خىزمەتلەرنى مەركەز ئورۇنلاشتۇردى، ئۇنى ئىزچىللاشتۇرۇش ۋە ئەمەلىيلەشتۈرۈش داۋامىدا، كارخانا ئىسلاھاتىنى چوڭ-قۇرلاشتۇرۇش ئەمەلىيىتى بىلەن بىرلەشتۈرۈپ، پرىنسىپال بەلگىلىمىلەرنى كۈنكەرتىپلاشتۇرۇش كېرەك. ئومۇمىي مۈلۈكچىلىكتە بولمىغان ئىقتىسادىي تەشكىلاتلاردىكى، جۈملىدىن خۇسۇسىي كارخانىلار، چەت ئەل مەبلەغى كارخانىلىرىدىكى پارتىيە قۇرۇلۇشى خىزمىتىگە قارىتا تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلىشنى كۈچەيتىپ، ئەھۋالنى پەرقلىنىدۇرۇپ، تۈرگە ئايرىپ يېتەكچىلىك قىلىپ، قەدەممۇقەدەم بىر يۈرۈش كۈنكەرت چارىلەرنى تېپىپ چىقىش لازىم. ئالتىنچىدىن، سۈپەتنى ئۆستۈرۈپ، پارتىيىۋىلىكنى كۈچەيتىشنى مۇھىم نۇقتا قىلىپ، پارتىيە ئەزالىرى قوشۇنى قۇرۇلۇشىنى زور كۈچ بىلەن ياخشى تۇتۇش كېرەك. يەتتىنچىدىن، پارتىيە ئىستىلى قۇرۇلۇشى، پاكلىق قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىپ، چىرىكلىككە قارشى تۇرۇش كۈرىشىنى چوڭقۇر قانات يايدۇرۇش لازىم. بۇ جەھەتتىكى خىزمەت مەركىزىي ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتىنىڭ 2-قېتىملىق يىغىنىدا ئورۇنلاش-تۈرۈلدى، ھازىرقى گەپ ئۇنى ئەمەلىيلەشتۈرۈشتە، خىزمەتنى يەنىمۇ كۈچەيتىپ، باسقۇچلۇق يېڭى

نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈرۈشتە.

پارتىيە قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىشتە، ھەقىقىي تۇتۇپ ئەمەلىي ئىشلەپ، ئەمەلىي ئۈنۈمگە ئەھمىيەت بېرىش كېرەك. بۇ ھەم ھەر دەرىجىلىك رەھبىرىي كادىرلارغا قارىتىلغان تەلەپ، ھەم پارتىيە قۇرۇلۇشى خىزمىتىنى ياخشى ئىشلەشنىڭ تەلپى. يېۋروكراتلىق ۋە شەكىلۋازلىقنى قەتئىي تۈگىتىش ۋە ئۇنىڭ ئالدىنى ئېلىش، ساختىپەزلىك قىلىشقا، يۈزەكى ئىش قىلىشقا قارشى تۇرۇش لازىم. نۆۋەتتە بۇ نۇقتىنى تەكىتلىشىمىز ھەم بىر قىسىم يولداشلارنىڭ ياخشى ۋەزىيەت ئاستىدا قېنى قىزىپ قېلىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن، ھەم نۆۋەت ئالماشتۇرۇش داۋامىدا يېڭىدىن رەھبەرلىك ئورنىغا چىققان يولداشلارنى ياخشى ئىستىلارنى يېتىلدۈرۈپ، يېڭى ۋەزىيەت يارىتىش قىزغىنلىقىنى چوڭقۇر تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلىش، ھەقىقىي ئەھۋالنى ئوبدان بىلىش، ئاممىنىڭ ئارزۇسىنى ئىگەللەش ئاساسىغا، خىزمەتنى پۇختىلىق بىلەن ئىشلەش ۋە مەۋجۇت بولۇۋاتقان مەسىلىلەرنى ھەل قىلىش ئاساسىغا، قويۇشقا دەۋەت قىلىش ئۈچۈندۇر. بىزنىڭ يولداشلىرىمىز ئەمەلىيەتكە كۆپرەك چۆكۈپ، رېئال مەسىلىلەرنى ئەستايىدىل تەتقىق قىلىش، ھەل قىلىش جەھەتتە كۈچ چىقىرىپ، ئۆزىنىڭ ئەمەلىي ھەرىكىتى بىلەن راستچىللىق-ئەمەلىيەتچىلىك ئىستىلىنى تەشەببۇس قىلىشى كېرەك.

**ئۈچىنچى، ئۆزىنىڭ ئىدىيىۋى ئەمەلىيىتىگە زىچ بىرلەشتۈرۈپ نەزەردە-
يىنى ئۆگىنىپ، توغرا دۇنياقاراش، كىشىلىك تۇرمۇش قارىشى، قىممەت
قارىشىنى مەھكەم تۇرغۇزۇش كېرەك**

كادىرلارنىڭ پارتىيە مەكتىپىدە ئۆگىنىش جەريانى ئۆزىنىڭ دۇنيانى بىلىش ۋە ئۆزگەرتىش ئىقتىدارىنى ئاشۇرۇش جەريانى بولۇشى كېرەك. ماركسىزم نەزەرىيىسى ھەم ئوبىيېكتىپ دۇنيانى ئۆزگەرتىشتىكى كۈچلۈك ئىدىيىۋى قورال، ھەم سۇبىيېكتىپ دۇنيانى ئۆزگەرتىشتىكى كۈچلۈك ئىدىيىۋى قورال. نەزەرىيە ئۆگىنىش، ئەمەلىيەتكە بىرلەشتۈرۈشتە، ئىككى جەھەتتىكى ئۆگىنىش ۋە ئۆزگەرتىشنى ياخشى بىرلەشتۈرۈش لازىم. پۇختا، چوڭقۇر ئۆگىنىش ئارقىلىق پارتىيىۋىلىك جەھەتتىكى چېنىقىشنى ھەقىقىي كۈچەيتىپ، ئىدىيىۋى-سىياسى سۈپەتنى تىرىشىپ ئۆستۈرۈش كېرەك، نۆۋەتتە مۇنداق تۆت مەسىلىنى ياخشى ھەل قىلىش ئىنتايىن زۆرۈر:

بىرىنچىدىن، ئىدىيىدە ئازاد بولۇش، ھەقىقەتنى ئەمەلىيەتتىن ئىزدەشتىن ئىبارەت ئىدىيىۋى لۇشىيەندە تېخىمۇ ئاڭلىق ھالدا چىڭ تۇرۇش لازىم. ھەقىقەتنى ئەمەلىيەتتىن ئىزدەش ماركسىزم-

لېنىنىزىم، ماۋ زېدۇڭ ئىدىيىسىنىڭ جەۋھىرى، شۇنداقلا دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىنىڭمۇ جەۋھىرى. ئىدىيىدە ئازاد بولۇش، ھەقىقەتنى ئەمەلىيەتتىن ئىزدەشنى ئىكەللىككە ئايلىغان ماركسىزىمنىڭ ئەڭ ماھىيەتلىك نەرسىسىنى ئىكەللىككە ئايلىغان بولسۇن، مۇشۇنداق بولغاندا ماركسىزم-لېنىنىزم، ماۋ زېدۇڭ ئىدىيىسى ۋە دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىنىڭ تارىخىي مۇناسىۋىتىنى ۋە ئۇلارنىڭ بىر پۈتۈن ئىلمىي ئىدىيىۋى سىستېمىسىنى بىر قەدەر ياخشى ئىكەللىۋالغىلى بولىدۇ. ئىدىيىدە ئازاد بولۇش، ھەقىقەتنى ئەمەلىيەتتىن ئىزدەش ئەمەلىيەتكە ئەگىشىپ تەرەققىي قىلىدىغان بىر ئۇزاق جەريان بولۇپ، ئۇنىڭ چىكى بولمايدۇ. شۇنى كۆرۈشىمىز لازىمكى، 20 يىللىق تەرەققىيات ئارقىلىق، مەملىكىتىمىزنىڭ ئىسلاھات-ئېچىۋېتىش ئىشلىرى ۋە زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى بىر ھالقىلىق باسقۇچقا كىردى، بىز ئەزەلدىن يولۇقۇپ باقمىغان نۇرغۇنلىغان يېڭى مەسىلىلەر ۋە چوڭقۇر قاتلاملىق مەسىلىلەرگە يولۇقۇۋاتىمىز. مەسىلەن، قانداق قىلغاندا ئومۇمىي مۈلۈكچىلىك ئاساسىي گەۋدە قىلىنغان، كۆپ خىل مۈلۈكچىلىك ئىككىلىك ئورتاق راۋاجلاندىرۇلدىغان ئاساسىي ئىقتىسادىي تۈزۈمنى، ئەمگەككە قاراپ تەقسىم قىلىش ئاساسىي گەۋدە قىلىنغان، كۆپ خىل تەقسىمات ئۇسۇلى بىلەن مەۋجۇت بولغان تۈزۈمنى قەتئىي داۋاملاشتۇرغىلى ۋە مۇكەممەللەشتۈرگىلى بولىدۇ؛ قانداق قىلغاندا تېخىمۇ ياخشى ھالدا ئىقتىسادىي قانۇنىيەت بويىچە ئىش قىلىپ، ماكرولۇق تەشۋىش-تەزگىنلەشنى كۈچەيتىپ ۋە ياخشىلاپ، ئىشلەپچىقىرىش كۈچلىرىنى تېخىمۇ ياخشى ئازاد قىلىپ ۋە تەرەققىي قىلدۇرۇپ، خەلق ئىككىلىك-نىڭ ئىزچىل، تېز، ساغلام تەرەققىياتىنى ساقلىغىلى بولىدۇ؛ قانداق قىلغاندا پارتىيىنىڭ رەھبەرلىكىدە قانۇن بويىچە دۆلەتنى ئىدارە قىلىپ، قانۇن بىلەن ئىدارە قىلىنىدىغان سوتسىيالىستىك دۆلەتنى قۇرۇپ، سوتسىيالىستىك دېموكراتىيىنىڭ قانۇنلاشتۇرۇلۇشىنى قەدەممۇقەدەم ئىشقا ئاشۇرغىلى بولىدۇ؛ قانداق قىلغاندا ئىككى قولدا تۇتۇش فاڭجېنىدا چىڭ تۇرۇپ، ئىقتىساد، سىياسەت ۋە مەدەنىيەتنىڭ ماس ھالدا تەرەققىي قىلىشىنى ۋە جەمئىيەتنىڭ ئومۇمىيۈزلۈك يۈكسىلىشىنى ئەمەلگە ئاشۇرغىلى بولىدۇ؛ قانداق قىلغاندا پارتىيىنىڭ "ئۈچ چوڭ ئەۋزەللىكى"نى جارى قىلدۇرۇپ، پارتىيىنىڭ ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش سەۋىيىسى، رەھبەرلىك سەۋىيىسى ۋە چىرىتىشنى توسۇش، ئاينىپ كېتىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئىقتىدارىنى ئۆستۈرگىلى بولىدۇ، ۋە ھاكازالار. بۇ مەسىلىلەرنى ياخشى ھەل قىلىشتا چوقۇم ئىدىيىدە ئازاد بولۇش، ھەقىقەتنى ئەمەلىيەتتىن ئىزدەشتە چىڭ تۇرۇپ، كونا، ئارقىدا قالغان ئىدىيىلەرنىڭ ئاسارىتىنى بۇزۇپ تاشلاش لازىم. ئەمەلىيەت ئالغا قاراپ تەرەققىي قىلىپ بارىدۇ، بىزنىڭ ئىدىيىۋى تونۇشىمىز ئەمەلىيەتنىڭ تەرەققىياتىغا ئەگىشىپ تەرەققىي قىلىشى كېرەككى، ھەرگىزمۇ جۇڭگونىڭ ئەمەلىيەتكە، دەۋرنىڭ ئىلگىرىلەش قەدىمىگە، ئىقتىسادىي ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىياتىنىڭ ئۆيىپكىتىپ قانۇنىيەتكە ئۇيغۇن كەلمەيدىغانلىقى ئەمەلىيەت تەرىپىدىن ئىسپاتلانغان كونا ئىدىيىلەردە توختاپ قالماستىكى لازىم.

ئىككىنچىدىن، جان-دەل بىلەن خەلق ئۈچۈن خىزمەت قىلىش تۈپ مەقسىتىنى تېخىمۇ ئاڭلىق

ھالدا ئەمەلدە كۆرسىتىش لازىم. پارتىيە رەھبەرلىكىدىكى جۇڭگوچە سوتسىيالىزم قۇرۇش ئىشلىرىدىكى بارلىق خىزمەتلەرنىڭ چىقىش نۇقتىسى ۋە ئاخىرقى نىشانى جان-دەل بىلەن خەلقنىڭ مەنپەئىتىنى كۆزلەش-تىن ئىبارەت. مەركەز رەھبىرىي كادىرلارنىڭ كاللىنى سەگەك تۇتۇشىنى قايتا-قايتا تەكىتلەپ كەلدى، ئۇنىڭدىكى بىر ئاساسىي تەلەپ ئۆزىنى ۋە خەلق ئاممىسىنى توغرا ئورۇنغا قويۇش، خەلق ئۈچۈن خىزمەت قىلىش تۈپ مەقسىتىنى ھەر ۋاقىت ئېسىدە ساقلاش، ئاممىدىن ئايرىلىپ قېلىش خاھىشىدىن ھەر ۋاقىت ھۇشيار بولۇشتىن ئىبارەت، ئومۇمىي جەھەتتىن ئېلىپ ئېيتقاندا، پارتىيىمىزنىڭ خەلق ئاممىسى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى ياخشى، كۆپ ساندىكى كادىرلار ئامما بىلەن مۇناسىۋەت قىلىشقا دىققەت قىلىدۇ. لېكىن مەسىلە يوقمۇ ئەمەس، بەزى جايلار ۋە ئورۇنلاردىكى مەسىلىلەر ھەتتا ناھايىتى ئېغىر. شۇڭا بىز نەزەرىيە ئۆگىنىشتە، پارتىيىنىڭ لۇشىيەن، فاڭجېن، سىياسەتلىرىنى ئىزچىل ئىجرا قىلىش جەھەتتە كۆرۈلگەن مەسىلىلەرنى ھەل قىلىشىمىز، ئىدىئەۋى ئىستىل جەھەتتە كۆرۈلگەن مەسىلىلەرنىمۇ ھەل قىلىشىمىز لازىم. ئەڭ مۇھىمى، ماركسىزىم ئاممىۋى كۆزقاراشنى مەھكەم تىكلەپ، خىزمەتتە پارتىيىنىڭ ئاممىۋى لۇشىيەندە چىڭ تۇرۇپ، ئاممىنىڭ ساداسىغا ھەر ۋاقىت قۇلاق سېلىشقا دىققەت قىلىپ، ئاممىنىڭ قىيىنچىلىقىغا كۆڭۈل بۆلۈپ، ئاممىغا ئەمەلىي ئىش، ياخشى ئىش قىلىپ بېرىشىمىز، يېۋرۇكراتلىق، شەكىلۋازلىقنى قەتئىي تۈگىتىپ ۋە توسۇپ، ھەممىدە ئاممىنى كۆزدە تۇتۇش، ھەممىدە ئاممىغا ئىشىنىش، ھەممىدە ئاممىغا تايىنىش، ھەممىدە خەلقنىڭ مەنپەئىتىنى مۇھىم دەپ بىلىشنى ھەقىقىي ئەمەلدە كۆرسىتىشىمىز كېرەك.

ئۈچىنچىدىن، دېموكراتىيە-مەركەزلەشتۈرۈش تۈزۈمىنى تېخىمۇ ئاڭلىق ھالدا ئىزچىل ئىجرا قىلىش لازىم. دېموكراتىيە-مەركەزلەشتۈرۈش تۈزۈمى پارتىيە بىلەن دۆلەتنىڭ تۈپ تەشكىلى تۈزۈمى ۋە رەھبەرلىك تۈزۈمى. رەھبىرىي كادىرلارغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، دېموكراتىيە-مەركەزلەشتۈرۈش تۈزۈمىدە چىڭ تۇرۇش-تۇرمالاسلىق—بىر چوڭ پىرىنسىپال مەسىلىدۇر. ئەمەلىيەت ئىسپاتلىدىكى، چوڭ-چوڭ مەسىلەلەر ئۈستىدە تەدبىر كۆرۈشتە، ئاز سانلىق كىشىلەر ياكى شەخسنىڭ دېگىنىنىلا ھېساب قىلىش، كولىكتىپ رەھبەرلىكنى بېزەك قىلىش، كولىكتىپ مۇزاكىرىنى شەكىل قىلىش، ياكى مۇزاكىرە قىلمۇرپ قارار چىقىرمالاسلىق، چىقىرىلغان قارارنى ئىجرا قىلمالاسلىق—مانا بۇلارنىڭ ھەممىسى مۇقەررەر ھالدا رەھبەرلىك خىزمىتىنىڭ ئۈنۈمىگە تەسىر كۆرسىتىدۇ، رەھبەرلىك بەنزىسىنىڭ ئومۇمىي كۈچىنى ئاجزلاشتۇرۇۋېتىدۇ. رەھبەرلىك بەنزىسىنىڭ ئۇيۇشقا قىلىقى ۋە جەڭگىۋارلىقىنى ئاشۇرۇشتا، دېموكراتىيە-مەركەزلەشتۈرۈش تۈزۈمىنى ئىزچىللاشتۇرۇش ئاڭلىقلىقىنى ئۆستۈرۈش، كولىكتىپ رەھبەرلىك بىلەن شەخسلەر ئىش تەقسىم قىلىۋېلىپ مەسئۇل بولۇش ئۆزئارا بىرلەشتۈرۈلگەن تۈزۈمدە چىڭ تۇرۇش لازىم. رەھبەرلىك بەنزىسىنىڭ ئىچكى قىسمىدا، پىرىنسىپنى تەكىتلەش، ئىتتىپاقلىقنى تەكىتلەش كېرەك. پىرىنسىپنى تەكىتلەش بىرىنچى ئورۇندا تۇرىدۇ، پىرىنسىپ يوقىتىپ قويۇلغاندا، ھەقىقىي ئىتتىپاقلىقنىڭ بولۇشى مۇمكىن ئەمەس، ھەتتا

رەھبەرلىك قىلىش سالاھىيىتىنى يوقىتىپ قويۇش ئەھۋالى كېلىپ چىقىدۇ. ئىتتىپاقلىقنى تەكىتلەشنىڭ ئۆزىمۇ بىر پىرىنسىپ، ئۇ رەھبەرلىك بەنزىسىنىڭ كۈچىنى ئويۇشتۇرۇپ خىزمەتنى ياخشى ئىشلەشنىڭ زۆرۈر شەرتى. پىرىنسىپنى تەكىتلەش بىلەن ئىتتىپاقلىقنى تەكىتلەشنى بىرلەشتۈرۈشكە تۈزۈم جەھەتتىن كاپالەتلىك قىلىشنىڭ ئەڭ ياخشى چارىسى دېموكراتىيە ئاساسىدىكى مەركەزلەشتۈرۈش بىلەن مەركەزلەشتۈرۈش يېتەكچىلىكىدىكى دېموكراتىيىنى ئۆزئارا بىرلەشتۈرۈشتىن ئىبارەت. نۆۋەت ئالماشتۇرۇش نەتىجىسىدە بارلىققا كەلگەن يېڭى رەھبەرلىك بەنزىسى بۇ جەھەتتە ياخشى ئوبراز، ياخشى ئۈلگە تىكلەش كېرەك. ئاساسلىق رەھبىرىي يولداشلار ھۆكۈم قىلىش ئىقتىدارغا، ئومۇمىيلىق كۆزقاراشى ۋە دېموكراتىك ئىستىلاغا ئىگە بولۇشى، چوڭ-چوڭ مەسىلىلەرنى كۆلپەكتىپ مۇزاكىرە قىلىپ بېكىتىشكە چىڭ تۇرۇشى لازىم. رەھبەرلىك بەنزىسىنىڭ ئەزاسى ھەم كۆلپەكتىپنىڭ قارارنى ئىجرا قىلىپ، ئۆزىنىڭ مەسئۇلىيىتىنى ھەقىقىي ئادا قىلىشى، ھەم ئومۇمىي خىزمەتكە كۆڭۈل بۆلۈپ، كۆلپەكتىپ رەھبەرلىككە ئاكتىپ قاتنىشىشى كېرەك.

تۆتىنچىدىن، چىرىتىشنى توسۇش، ئاينىپ كېتىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئىقتىدارىنى تېخىمۇ ئاڭلىق ھالدا ئۆستۈرۈش لازىم. چىرىتىشنى توسۇش، ئاينىپ كېتىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئىقتىدارىنى ئۆستۈرۈشتە، ئەڭ مۇھىمى توغرا دۇنياقاراش، كىشىلىك تۇرمۇش قارىشى، قىممەت قارىشىنى مەھكەم تۇرغۇزۇش كېرەك. بەزى كادىرلاردا مەسىلە كۆرۈلۈشتىكى تەجرىبە-ساۋاقلاردىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، دۇنياقاراشنى ئۆزگەرتىشنى بوشاشتۇرۇش ھەتتا تاشلاپ قويۇش، پارتىيىۋىلىك كۆزقاراشى ۋە خەلق چاكرىدىلىق ئېگىنىڭ سۇسلىشىپ كېتىشى، ئىدىيىۋى مۇداپىئە لىنىيىسىنىڭ تۈرلۈك قايىمۇقتۇرۇشلار تەرىپىدىن بۇزۇپ تاشلىنىشى ئۇلارنىڭ بارا-بارا چۈشكۈنلىشىپ، ئاخىرى پاتقاققا يېتىپ قېلىشنىڭ مۇھىم سەۋەبلىرى ھېسابلىنىدۇ. پاكىتلار ئىسپاتلىدىكى، ئىدىيىۋى ئەمەلىيەتكە باغلاپ نەزەرىيە ئۆگەنمىگەندە، ئىدىيە قۇرۇق، روھىي جەھەتتىن نامرات بولغاندا، ئاسانلا پەس ھەۋەسلەرگە بېرىلىپ كېتىپ، مەنپەئەتنىڭ قىزىقتۇرۇشىنى توسغىلى بولمايدۇ. يولداشلارنىڭ نەزەرىيە بىلەن قوراللىنىشى، پارتىيىۋىلىك جەھەتتىكى چىنىقشىنى ئاڭلىق ھالدا كۈچەيتىپ، ئىدىيە جەھەتتە چىرىتىشنى توسۇپ، ئاينىپ كېتىشنىڭ ئالدىنى ئالىدىغان مۇستەھكەم مۇداپىئە لىنىيىسىنى قۇرۇپ چىقىپ، چىرىكىلىككە قارشى تۇرۇش، پاكىقنى تەشەببۇس قىلىشتا ئۈلگىلىك رول ئويناپ، چىرىكىلىككە قارشى تۇرۇش كۈرىشىگە تېخىمۇ ياخشى رەھبەرلىك قىلىشى ۋە ئۇنى ئىلگىرى سۈرۈشىنى ئۈمىد قىلىمىز.

رسالەت ئابلا
تەرجىمە قىلغۇچىلار: ئادالەت مۇھەممەت
مەسئۇل مۇھەررىر: ئەركىنجان

ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ جۇڭگوچە يولىنى تېپىپ چىقايلى

زۇ جياخۇا

1997-يىلى دۆلەتنى ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ئۇچقاندەك تەرەققىي قىلغان بىر يىل بولدى، ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى يېڭى تەرەققىيات باسقۇچىغا قەدەم قويدى. يېڭى تەرەققىيات ۋەزىيىتىدە، ئېلىمىزنىڭ ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ تەرەققىيات مۇساپىسىنى ئەسلىش، ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ ھازىرقى تەرەققىيات ۋەزىيىتىنى تەھلىل قىلىش، كۆپ يىللاردىن بۇيانقى ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ تەجرىبە ۋە ساۋاقلارنى يەكۈنلەش كېيىنكى باسقۇچتىكى دۆلەتنى ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىغا يېتەكچىلىك قىلىش ۋە ئىلگىرى سۈرۈشتە ئىنتايىن مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە.

ۋەزىيەتنى ئېنىق تونۇپ، پۇرسەتنى قولدىن بەرمەي ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنى ئىلگىرى سۈرۈش لازىم

يەر شارى بويىچە ئىقتىساد ۋە ئۇچۇرلاشتۇرۇشنىڭ تەرەققىياتىدا يېڭى ئالاھىدىلىك ۋە يۈزلىنىش گەۋدىلەنمەكتە: بىرىنچىدىن، ئۇچۇر تېخنىكىسى ۋە ئۇچۇر كەسپى نۇرغۇن دۆلەتلەرنىڭ ئىقتىسادىنىڭ ئېشىشىدىكى ئاساسىي ھەرىكەتلەندۈرگۈچ كۈچكە ئايلانماقتا، نۇرغۇن تەرەققىي تاپقان دۆلەتلەردىكى ئۇچۇر كەسپىنىڭ ئېشىش نىسبىتى مىللىي ئىشلەپچىقىرىش ئومۇمىي قىممىتىنىڭ ئېشىش نىسبىتىدىن يۇقىرى بولۇپ، ئىقتىسادنىڭ يېڭى يۈكسىلىش نۇقتىسىغا ئايلىنىپ قالدى. ئىككىنچىدىن، ئۇچۇر تېخنىكىسى ۋە ئۇچۇر كەسپى ئەنئەنىۋى ئىشلەپچىقىرىش ۋە ئىگىلىك باشقۇرۇش ئۇسۇلىنى ھەتتا تۇرمۇش ئۇسۇلىنى ئۆزگەرتىمەكتە، ئۇچۇر كەسپىنىڭ خەلق ئىگىلىكىنى يېتەكلەش رولى ئەنئەنىۋى كەسپ ۋە باشقا يۇقىرى تېخنىكا كەسىپلىرىنىڭكىدىن كۆپ ئېشىپ كەتتى، ئەنئەنىۋى ئىقتىساد ئەندىزىسىنىڭ ئورنىنى يېڭى ئىقتىساد ئەندىزىسىنى باسقۇچقا ئۇچۇرلاشتۇرۇش، تەرەققىي تاپقان دۆلەتلەرنىڭ كەسپ قۇرۇلمىسىنىڭ يۇقىرى كۆتۈرۈلۈشى ۋە ئىقتىسادىي قۇرۇلمىسىنىڭ ئۆزگىرىشى تېخىمۇ كەڭ ساھەلەردە قانات يايدۇرۇپ، ئەقلىي ئىگىلىك باسقۇچىغا

قەدەم قويدى. 1996-يىلى، ئامېرىكىدا ئۇچۇر تېخنىكىسى ۋە ئۇچۇر كەسپىگە سېلىنغان مەبلەغ باشقا سانائەت ئۈسكۈنىلىرىگە سېلىنغان مەبلەغنىڭ 1.6 ھەسسىسى بولۇپ، ئامېرىكا كارخانىلىرىنىڭ مۇقىم مۈلۈككە سالغان ئومۇمىي مەبلەغىنىڭ 35.7 پىرسەنتىنى ئىگىلەيدۇ، دۇنيانىڭ مۇشۇ تۈردىكى مەبلەغىنىڭ 40 پىرسەنتىنى ئىگىلەيدۇ.

دۇنيادىكى ھەرقايسى دۆلەتلەر ئومۇميۈزلۈك ھالدا، كېلەرگى ئىسىر ئەقلىي ئىقتىساد دەۋرىگە قەدەم قويدۇ، ئۇچۇرلاشتۇرۇش ئەسىر ھالقىدىغان دۇنياۋى ئېقىمغا ئايلىنىپ قالدى، دەپ قارىماقتا. تەرەققىي تاپقان دۆلەتلەر بولسۇن ياكى تەرەققىي قىلىۋاتقان دۆلەتلەر بولسۇن، ھەممىسى ئۇچۇرلاشتۇرۇشنى ئىلگىرى سۈرۈشنى ئەسىر ھالقىدىغان ئىستراتېگىيەلىك ۋەزىپە دەپ بىلدى ھەمدە نۇرغۇن مۇھىم تەدبىرلەرنى قوللاندى: بىرىنچى، ئومۇمىي ۋە ئۇزاق مۇددەتلىك تەرەققىياتنى نەزەرگە ئېلىپ، دۆلەتنى ئۇچۇرلاشتۇرۇشنىڭ بىرلىككە كەلگەن تەرەققىيات پىلانىنى تۈزۈپ، پۈتۈن جەمئىيەتتىكى كۈچلەرنى ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىغا قاتنىشىشقا يېتەكلىدى ۋە يېتەكچىلىك قىلدى. ئىككىنچى، ئۇچۇرلاشتۇرۇشنى تەكشۈرۈشنى ۋە باشقۇرىدىغان يۇقىرى قاتلاملىق ئاپپاراتلارنى قۇرۇپ، ھۆكۈمەتنىڭ ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنى ماكرولۇق تەكشۈش-تىزگىنلىشى ۋە تەشكىلى جەھەتتىن ماسلاشتۇرۇشنى كۈچەيتتى. ئۈچىنچى، ئىلگىرىكى سىياسەت، قانۇن-ئىز-زاملارنى تەكشۈپ، يېڭى قانۇن-ئىزاملارنى تۈزۈپ چىقىپ، ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ئۈچۈن ياخشى تەرەققىيات مۇھىتى يارىتىپ بەردى. تۆتىنچى، ئۇچۇرلاشتۇرۇش تۈرلىرى كۆرسەتكۈچىنى ۋاقتىدا ئېلان قىلىپ، كارخانىلارنىڭ مەبلەغ سېلىشىغا ئۇچۇر جەھەتتىن يېتەكچىلىك قىلدى، ھەم ئاساسلىق، ئاچقۇچلۇق، يېتەكچى خاراكتېرلىك ئۇچۇرلاشتۇرۇش تۈرلىرىگە مەبلەغ سېلىش سالىقىنى ئاشۇردى. ئۇچۇرلاشتۇرۇشنىڭ تېز سۈرئەتتە تەرەققىي قىلىشى ئىقتىساد ۋە جەمئىيەت تەرەققىياتىنى زور دەرىجىدە ئالغا سۈردى.

ئۇچۇرلاشتۇرۇشنى ئىلگىرى سۈرۈش جەھەتتە، بىز ئانچە كېچىكىپ قالمىدۇق، بىراقانچە يىلدىن بېرى، دۆلەت ئىقتىسادىنى ئۇچۇرلاشتۇرۇش بىرلەشمە يىغىنىدا "ئالتۇن كۆۋرۈك"، "ئالتۇن كارتوچكا"، "ئالتۇن تاموژنا"، "ئالتۇن باج" قاتارلىق بىر يۈرۈش "ئالتۇن" قۇرۇلۇشلارنىڭ ئوتتۇرىغا قويۇلۇشىدىن تارتىپ كۆۋۈبۈەن ئۇچۇرلاشتۇرۇش خىزمىتى رەھبەرلىك گۇرۇپپىسىنىڭ مەملىكەتلىك ئۇچۇرلاشتۇرۇش خىزمىتى يىغىنى چاقىرىپ دۆلەتنى ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنى ئورۇنلاشتۇرۇشىغىچە، مەملىكىتىمىزنىڭ ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى كىشىلەرنىڭ دىققىتىنى تارتقۇدەك نەتىجىلەرگە ئېرىشىپ، ياخشى تەرەققىيات مەنزىرىسىنى نامايان قىلدى. دۆلەت ئىچى ۋە سىرتىدىكى ئۇچۇرلاشتۇرۇش ئىشلىرىنىڭ تەرەققىيات ۋەزىيىتىنى تەھلىل قىلغاندا شۇنى كۆرەلەيمىزكى، بىزنىڭ ئالدىمىزدا ھەم ياخشى تەرەققىيات پۇرسىتى ۋە پايدىلىق شارائىت بار، ھەم جىددىي سىناق ۋە پايدىسىز ئامىللار بار. ئەگەر بىز ئۇچۇرلاشتۇرۇشتىن ئىبارەت بۇ ئاز ئۇچرايدىغان پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ، كېيىن قالغانلارغا خاس ئۈستۈنلۈكنى جارى قىلدۇرالساق، ئىقتىسادنىڭ باسقۇچتىن

ھالقان ھالدا تېز تەرەققىي قىلىشنى ھەم جەمئىيەتنىڭ ھەرقايسى تەرەپلىرىدىكى خىزمەتلەرنىڭ ئالغا ئىلگىرىلىشىنى ئىشقا ئاشۇرالايمىز. يولداش جياڭ زېمىن پارتىيە 15-قۇرۇلتىيىنىڭ دوكلاتىدا مۇنداق دەپ توغرا ئېيتتى: "پايدىلىق پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇش-تۇتالماسلىق ئەزەلدىنلا ئىنقىلاب ۋە قۇرۇلۇشنىڭ گۈللىنىشى-خارا بولۇشى، ۋۇجۇدقا چىقىشى-مەغلۇپ بولۇشىغا بېرىپ تاقىلىدىغان زور مەسىلە بولۇپ كەلدى. ئىلگىرى بىز مۇھىم تارىخىي پۇرسەتلەرنى چىڭ تۇتۇق، بەزى پايدىلىق پۇرسەتلەرنى قولدىن بېرىپمۇ قويدۇق. ھازىر پۈتۈن پارتىيە چوقۇم يۈكسەك دەرىجىدە ئاڭلىق بولۇپ، ئەسىر ئالمىشىش مەزگىلىدىكى تارىخىي پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ، يېڭى قەدەم تاشلىشى لازىم." بىز چوقۇم مۇشۇ يوليورۇق بويىچە، پۇرسەتنى قولدىن بەرمەي خەلق ئىگىلىكىنى ئۇچۇرلاشتۇرۇش قەدىمىنى تېزلىتىشىمىز لازىم.

دۆلەت ئەھۋالىنى توغرا تونۇپ ۋە ئىگىلەپ، ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشنىڭ قانۇنىيىتى ئۈستىدە ئۈزلۈكسىز ئىزدىنىش لازىم

ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشنىڭ جۇڭگوچە يولىنى ئىزدەپ تېپىش، ئۇچۇرلاشتۇرۇشنىڭ فائىزچى-سىيا-سەلتىرىنى تۈزۈش، ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشنى ياخشى ئىشلەشتە، دۆلىتىمىزنىڭ ئەھۋالىنى تولۇق چۈشىنىش لازىم. بۇ—ئۆزىمىزنىڭ ئۇچۇرلاشتۇرۇش يولىدا مېڭىشىمىزدىكى بىرىنچى مۇھىم مەسىلە. دۆلىتىمىز سوتسىيالىزىمنىڭ دەسلەپكى باسقۇچىدا تۇرماقتا، تەرەققىي تاپقان دۆلەتلەر بىلەن سېلىشتۇرغاندا، ئېلىمىز ئىقتىسادىنىڭ، جۈملىدىن سانائەت، يېزا ئىگىلىكى ۋە ئۈچىنچى كەسىپنىڭ ئاساسى دېگەندەك پۇختا ئەمەس، ئۇنى يەنىلا تېزراق تەرەققىي قىلدۇرۇشقا توغرا كېلىدۇ. دۆلىتىمىز گەرچە ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشنى باشلىغان بولسىمۇ، بىراق ئۇچۇر تېخنىكىسى سەۋىيىسى يەنىلا بىرقەدەر تۆۋەن، ئۇچۇر كەسپى يەنىلا بىرقەدەر ئاجىز، ئۇچۇر ساھەسىدىكى ئاساسىي مۇئەسسەسە تېخى مۇكەممەللەشمىدى، ئۇچۇر بايلىقىنى ئېچىپ پايدىلىنىش ئەمدىلا باشلاندى. ئومۇمىي جەھەتتىن ئالغاندا، ئېلىمىزنىڭ ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى يەنىلا باشلىنىش مەزگىلىدە تۇرماقتا. بۇ مەزگىلدە، ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ئۆزئارا باغلىنىشلىق بولغان قوش ۋەزىپىگە دۇچ كەلمەكتە: بىرىنچى، ئۇچۇر تېخنىكىسىدىن پايدىلىنىپ ئەنئەنىۋى كەسىپلەرنى ئۆزگەرتىش ۋە ئۇنىڭ سەۋىيىسىنى ئۆستۈرۈش، ئىقتىسادىي قۇرۇلمىنىڭ تەڭشىلىشىنى ۋە كەسىپ قۇرۇلمىسى، مەھسۇلات قۇرۇلمىسىنىڭ يۇقىرى كۆتۈرۈلۈشىنى ئىلگىرى سۈرۈش، ئىككى تۈپ خاراكتېرلىك ئۆزگىرىشنى تېزلىتىش، ئۇچۇرلاشتۇرۇش ئارقىلىق ئىقتىسادىي تەرەققىيات ۋە جەمئىيەتنىڭ يۈكسىلىشىنى ئىلگىرى سۈرۈش، ھەر ساھە-ھەر كەسىپنىڭ جۈملىدىن سانائەت، يېزا ئىگىلىكى ھەم ئۈچىنچى كەسىپنىڭ تېخىمۇ

تېز، تېخىمۇ ساغلام تەرەققىي قىلىشىنى ئىلگىرى سۈرۈش لازىم. ئىككىنچى، ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنى ئىستراتېگىيەلىك ۋەزىپە سۈپىتىدە كۈنتەرتىپكە قويۇپ، ئۇچۇر تېخنىكىسى ۋە ئۇچۇر كەسپىنى زور كۈچ بىلەن راۋاجلاندۇرۇپ، ئۇنى ئىقتىسادنىڭ يېڭى يۈكسىلىش نۇقتىسىغا ئايلاندۇرۇش، دۆلەتنى ئۇچۇرلاشتۇرۇش دەرىجىسىنى ئۆستۈرۈپ، تەرەققىي تاپقان دۆلەتلەر بىلەن بولغان پەرقنى كىچىكلىتىپ، پۈتۈن يەر شارىنىڭ ئۇچۇرلاشتۇرۇش قەدىمىگە يېتىشىۋېلىش، پۈتۈن يەر شارىنىڭ ئۇچۇرلاشتۇرۇشى بىلەن تەڭ قەدەمدە مېڭىش سەۋىيىسىگە يېتىش لازىم.

يۇقىرىقى تونۇشقا ئاساسەن، بەش يىللىق ئىزدىنىش ۋە ئەمەلىيەت ئارقىلىق، بىز دۆلەتنى ئۇچۇرلاشتۇرۇشنىڭ تەبىرىنى ۋە دۆلەتنى ئۇچۇرلاشتۇرۇش سىستېمىسىنىڭ ئالتە ئامىلىنى بەلگىلىدۇق (دۆلەتنى ئۇچۇرلاشتۇرۇشنىڭ تەبىرى ۋە دۆلەتنى ئۇچۇرلاشتۇرۇش سىستېمىسىنىڭ ئالتە ئامىلىنىڭ مەزمۇنى توغرىسىدا، «ئىزدىنىش» ژۇرنىلىنىڭ 1997-يىللىق 9-سانىنىڭ 16—17-بەتلەرگە قاراڭ)؛ دۆلەتنى ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ 9-بەش يىللىق پىلان مەزگىلىدە ۋە 2010-يىلغىچە كۆزلەنگەن كۈرەش نىشانى ھەم ئاساسىي ۋەزىپىسىنى ئايدىڭلاشتۇردۇق؛ “بىر تۇتاش پىلانلاش، دۆلەتنى يېتەكچى قىلىش؛ ئۆلچەمنى بىرلىككە كەلتۈرۈش، ھەمكارلىشىپ قۇرۇش؛ ئۆزئارا تۇتاشتۇرۇش، بايلىقتىن ئورتاق بەھرىمەن بولۇش” دېگەن ئاساسىي قانۇنچىلىق ھەم سەككىز تۈرلۈك پرىنسىپنى تۈزۈپ چىقتۇق؛ ئېلىمىزنىڭ ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ ئومۇمىي لايىھىسىنى پەيدىنپەي شەكىللەندۈردۇق. بۇ ئومۇمىي لايىھە ئېلىمىزنىڭ كۆپ يىللاردىن بۇيانقى ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ئەمەلىيىتىنىڭ يىغىنچاقلىنىشى، يەكۈنى ۋە جەۋھىرى بولۇپ، ھەرقايسى جايلار، ھەرقايسى تارماقلار ۋە جەمئىيەتتىكى ھەر ساھەدىكىلەرنىڭ بىردەك ھىمايە قىلىشىغا ۋە ئومۇميۈزلۈك ماختىشىغا ئېرىشىپ، ھەرقايسى ئۆلكە-شەھەر، ھەرقايسى تارماقلارنىڭ ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىدا غايەت زور يېتەكچىلىك ۋە تۈرتكىلىك رولىنى ئوينىدى. باشلانغان ۋاقىتتىكى بىلەن سېلىشتۇرغاندا، نۆۋەتتىكى ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى زور تەرەققىياتقا ئېرىشتى، بۇنىڭ ئاساسلىق ئىپادىلىرى:

— ئۇچۇرلاشتۇرۇش ھەرقايسى جايلار، ھەرقايسى تارماقلارنىڭ يۈكسەك دەرىجىدە ئېتىبار بېرىشىگە ئېرىشىپ، مۇھىم ئىشلار كۈنتەرتىپكە قويۇلدى. مەملىكەتنىڭ ھەرقايسى جايلىرى ئارقا-ئارقىدىن ئۇچۇرلاشتۇرۇشنى ئىلگىرى سۈرۈشنى ئۆز جايىنىڭ ئىگىلىكىنى گۈللەندۈرۈش بىلەن بىرلەشتۈرۈپ، ئۆلكىنى گۈللەندۈرۈش، شەھەرنى كۈچەيتىشنىڭ ئىستراتېگىيەلىك تەدبىرى قىلىپ بېكىتتى، بۇ، جايلارنىڭ ئىقتىساد-دېرى قۇرۇلمىسىنى تەڭشەشتە پائال رول ئوينىدى؛ ھەرقايسى تارماقلار ئۇچۇردىن پايدىلىنىش سىستېمىسى قۇرۇلۇشىنى تېزلەتتى، بۇ، ئىقتىسادىي قۇرۇلۇش ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىياتنى ئىلگىرى سۈرۈشتە زور رول ئوينىدى.

— “ئالتۇن” قۇرۇلۇشلارنىڭ يولغا قويۇلۇشىدا، ئىسلاھات ۋە تەرەققىيات جەريانىدىكى جىددىي

ئېھتىياج چىڭ تۇتۇلغاچقا، دەسلەپكى ئۈنۈمى كۆرۈلۈپ، روشەن ئىقتىسادىي ئۈنۈم ۋە ئىجتىمائىي ئۈنۈم قولغا كەلدى، ماكرو ئىگىلىكنى تەڭشەش-تەزگىنلەش جەريانىدا ئۈنۈملۈك، پائال رول ئوينىدى.

—خەلقئارالىق تۇتاشتۇرۇش تورىنى باشقۇرۇش روشەن دەرىجىدە كۈچەيتىلىپ، ئۇچۇر بىخەتەرلىكى ۋە تور بىخەتەرلىكى مەسىلىسى ھەرقايسى تەرەپلەرنىڭ كەڭ ئېتىبار بېرىشىگە ئېرىشتى، ھېسابلاش ماشىنىسى ئۇچۇر تورىنى خەلقئاراغا تۇتاشتۇرۇش ئىشى ساغلام، تەرتىپلىك تەرەققىيات يولىغا قەدەم قويماقتا.

—ئۇچۇرلاشتۇرۇش پوچتا-تېلېگرافى، ئېلېكترون ۋە رادىئو-تېلېۋىزىيە كەسىپلىرىنىڭ تېز تەرەققىي قىلىشىنى كۈچلۈك ھالدا ئالغا سۈرۈپ، ئۇچۇر تېخنىكىسىنىڭ كەڭ كۆلەمدە قوللىنىلىشى ۋە ئۇچۇر مۇلازىمەتچىلىكىنىڭ تەرەققىياتىغا تۈرتكە بولۇپ، خەلق ئىگىلىكىنىڭ يېڭى يۈكسىلىش نۇقتىسى بولۇپ شەكىللەنمەكتە.

قىسقىسى، كۆپ يىل كۈرەش قىلىش ئارقىلىق، ئېلىمىزنىڭ ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىدا خۇشاللىنار-لىق ۋەزىيەت بارلىققا كەلدى. يېڭى تەرەققىيات ۋەزىيىتىدە، ئۇچۇرلاشتۇرۇش باشلانغان مەزگىلدىكى ئەمەلىيەت ۋە تەجرىبىلەرنى يەكۈنلەپ، ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ قانۇنىيىتىنى چوڭقۇر تونۇش بىزنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ۋە تەرەققىياتىنى تېخىمۇ ياخشى يېتەكلىشىمىزگە ۋە ئىلگىرى سۈرۈشىمىزگە پايدىلىق. تۆۋەندىكى بىرقانچە چۈشەنچىمىز ئەمەلىيەتتىن يەكۈنلىنىپ چىقىرىلغان بولۇپ، دۆلەت ئەھۋالىغا ئۇيغۇن، بىزنىڭ ئەستايىدىل ئويلىنىشىمىزغا ئەرزىيدۇ، بۇنىڭدىن كېيىنكى ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى جەريانىدا داۋاملىق تۈردە بۇ چۈشەنچىلەر بويىچە ئىش قىلىشىمىز لازىم.

بىرىنچى، ئىقتىسادىي ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىياتنى ئۇچۇرلاشتۇرۇش بىلەن بىرلەشتۈرۈش يۇلىدا مېڭىشتا چىڭ تۇرۇش لازىم. ئىقتىسادىي ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىيات ئۇچۇرلاشتۇرۇشتىن ئايرىلال-مايدۇ، تېخنىكىنىڭ تەرەققىياتىغا ئەگىشىپ، ئۇچۇرلاشتۇرۇشنىڭ تەرەققىيات سۈرئىتى تېزلىتىلىۋاتىدۇ، ئۇچۇرلاشتۇرۇشنىڭ تېز تەرەققىي قىلىشى بولسا ئىقتىسادىي ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىياتقا تېخىمۇ زور دەرىجىدە تەسىر كۆرسىتىدۇ. بۇ ئادەمنىڭ ئىرادىسىگە باغلىق بولمىغان ئىش. خەلقئارادىكى ئۇچۇرلاشتۇرۇش دولقۇنىد-مۇ، مەملىكىتىمىزنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىياتىمۇ ئۇچۇرلاشتۇرۇشقا كۈنساين جىددىي تەلەپ قويۇۋاتىدۇ. ئىقتىساد قانچە ئارقىدا قالغانسېرى، ئىقتىسادىي تەرەققىياتنى تېزلىتىشتە، ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنى شۇنچە تېزلىتىشكە توغرا كېلىدۇ. ئىككىسى بىر-بىرىنى ئىلگىرى سۈرىدۇ، بۇلارنى زور مۇزور ئايرىۋېتىش ئەمەلىيەتكە سىغمايدۇ، چوقۇم ئۇلارنى زىچ بىرلەشتۈرۈپ، ئۇنىڭدىن يېڭى تەرەققىيات ئەندىزىسىنى تېپىپ چىقىپ، مەملىكىتىمىز ئىقتىسادىنىڭ سەكرەش شەكلىدىكى تەرەققىياتىنى ئىشقا ئاشۇرۇشىمىز كېرەك.

ئىككىنچى، بىر تۇتاش پىلانلاش، ھەمكارلىشىپ قۇرۇشتىن ئىبارەت يېتەكچى ئىدىيىدە چىڭ تۇرۇش لازىم. بىر تۇتاش پىلانلاش، ھەمكارلىشىپ قۇرۇش ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنى ياخشى ئېلىپ

بېرىشنىڭ ھالقىسى، بۇنداق قىلغاندا، تارماقلار ئوتتۇرىسىدىكى، رايونلار ئوتتۇرىسىدىكى، ئىلمىي تەتقىقات ئورۇنلىرى بىلەن ئىشلەپچىقىرىش ئورۇنلىرى ئوتتۇرىسىدىكى، قوللانغۇچى ئورۇنلار بىلەن كەسىپلەر ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتلەرنى ئۈنۈملۈك ھالدا تەڭشەپ، بىر-بىرىدىن ئايرىلىپ تۇرۇپ، ئۆز ئالدىغا سىستېما قۇرۇۋالدىغان زىددىيەتنى تۈگەتكىلى، سوتسىيالىزىمنىڭ ئەۋزەللىكىنى جارى قىلدۇرۇپ، كۈچنى مەركەزلەش-تۇرۇپ چوڭ ئىشلارغا تۇتۇش قىلىپ، ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ تەرەققىياتىنى تېزلىتىشكە بولىدۇ. ئۈچىنچى، ئۇچۇرلاشتۇرۇش ئارقىلىق ئېلىمىزنىڭ ئۇچۇر كەسىپىنىڭ تەرەققىياتىنى ئالغا سۈرۈشتىن ئىبارەت ئاساسىي پىرىنسىپتا چىڭ تۇرۇش لازىم. ئۇچۇرلاشتۇرۇش غايەت زور ئۇچۇر بازارلىرىنى ئېلىپ كېلىپ، مەملىكىتىمىزنىڭ ئۇچۇر كەسىپىنى تەرەققىيات يۈرىتىشكە ئىگە قىلدى. ئۆز ئىلكىمىزدە بولغان، دۆلەتنى ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنى تىرەپ تۇرالايدىغان ئۇچۇر كەسىپىنى قۇرۇپ چىقىش-چىقالماسلىق دۆلىتىمىزنىڭ تۈپ مەنپەئىتى ۋە بىخەتەرلىكىگە مۇناسىۋەتلىك ئىش. بىز ئۇچۇرلاشتۇرۇش بىلەن كەسىپ تەرەققىياتىنىڭ مۇناسىۋىتىنى توغرا بىر تەرەپ قىلىپ، ئۇچۇر كەسىپىنىڭ تەرەققىياتى ئۈچۈن ياخشى مۇھىت يارىتىپ بېرىشىمىز كېرەك. بۇ-بىزنىڭ ئۇزاققىچە چىڭ تۇرۇشىمىز شەرت بولغان ئاساسىي پىرىنسىپ.

تۆتىنچى، قوللىنىشنى تۇتۇش، تەرەققىياتى ئىلگىرى سۈرۈش فاخچىسىدا چىڭ تۇرۇش لازىم. ئۇچۇرلاشتۇرۇش ماھىيەتتە ئۇچۇر تېخنىكىسىنىڭ ھەرقايسى ساھە، ھەرقايسى قاتلاملاردىكى قوللىنىلىشىنى ئۈزلۈكسىز كېڭەيتىشتىن ئىبارەت. قوللىنىشنى نىشان قىلىپ، تەتقىقات بىلەن تەرەققىيات، ياساش بىلەن قوللىنىش ئورگانىك بىرلەشتۈرۈلگەن مېخانىزىمنى بەرپا قىلىش كېرەك. قوللىنىش سەۋىيىسىنى ئۆستۈرۈشنى ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ چىقىش نۇقتىسى ۋە ئاخىرقى نىشانى قىلىپ، قوللىنىش بىلەن كەسىپ تەرەققىياتى بىر-بىرىنى ئىلگىرى سۈرىدىغان ياخشى سۈپەتلىك ئايلىنىشنى ئىشقا ئاشۇرۇش لازىم. بىز ئەمەلىيەتتىن ئۆتكۈزۈش، تونۇش، يەنە ئەمەلىيەتتىن ئۆتكۈزۈش، يەنە تونۇش ئارقىلىق، ئۈزلۈكسىز ئىزدىنىپ يېڭى ۋەزىيەتتىكى ئۇچۇرلاشتۇرۇشنىڭ تەرەققىيات قانۇنىيىتىنى ئىگەللەپ، ئۇچۇرلاشتۇرۇشنى سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ئۈچۈن تېخىمۇ ياخشى خىزمەت قىلدۇرۇشىمىز لازىم.

ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ئومۇمىيىتىگە مۇناسىۋەتلىك بىر قانچە ئىستراتېگىيىلىك مەسىلىنى ئالاھىدە ياخشى تۇتۇش كېرەك

ئەسىر ئالغۇچى ئاتقان ھالقىلىق پەيتتە، بىز پارتىيە 15-قۇرۇلتىيىنىڭ روھىنى ئەستايىدىل ئىزچىلاشتۇرۇش.

رۇپ ۋە ئەمەلىيەشتۈرۈپ، ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ تەجرىبە-ساۋاقلارنى يەكۈنلەپ، ئۈزلۈكسىز تۈردە يېڭى ئەھۋاللارنى ئىگەللەپ، يېڭى مەسىلىلەرنى تەتقىق قىلىپ، مەملىكىتىمىز ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ ئومۇمىي لايىھىسىنى ئۈزلۈكسىز بېيىتىشىمىز ۋە مۇكەممەللەشتۈرۈشىمىز لازىم. بۇنىڭدىن كېيىنكى بىر مەزگىلدىكى ئۇچۇرلاشتۇرۇش خىزمىتىگە قويۇلغان ئومۇمىي تەلەپ: پارتىيە 15-قۇرۇلتىيىدا ئوتتۇرىغا قويۇلغان "ئەنئەنىۋى كەسىپلەرنى ئۆزگەرتىش ۋە يۇقىرى پەللىگە كۆتۈرۈش، يېڭى كەسىپلەرنى ۋە يۇقىرى تېخنىكا كەسىپلىرىنى راۋاجلاندۇرۇش، خەلق ئىگىلىكىنىڭ ئۇچۇرلىشىشىنى ئىلگىرى سۈرۈش" ئىستراتېگىيە-لىك ۋەزىپىسىنى ئومۇميۈزلۈك ئەمەلىيەشتۈرۈپ، ئىقتىسادىي تۈزۈلمە ۋە ئىقتىسادىي يۈكسەلدۈرۈش ئۆسۈلمە-نىڭ تۈپتىن ئۆزگىرىشىنى پائال ئىلگىرى سۈرۈپ، ئىقتىساد قۇرۇلمىسىنى، كەسىپ قۇرۇلمىسىنى تەڭشەش ۋە ماكرولۇق تەڭشەش-تىزگىنلەشنى كۈچەيتىش ئۈچۈن تېخنىكىلىق تەدبىرلەر ۋە كاپالەتلەندۈرۈش ۋاسىتى-لىرى بىلەن تەمىن ئېتىش، خەلق ئىگىلىكىنىڭ ئىزچىل، تېز، ساغلام تەرەققىياتى ۋە جەمئىيەتنىڭ ئومۇميۈزلۈك يۈكسەلىشىنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن خىزمەت قىلىشتىن ئىبارەت.

مەملىكىتىمىز ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ كۈرەش نىشانى: بىرىنچى قەدەمدە، 2000-يىلغىچە مەلۇم كۆلەمدىكى ۋە بىرقەدەر مۇكەممەل بولغان دۆلەتنى ئۇچۇرلاشتۇرۇش سىستېمىسىنى دەسلەپكى قەدەمدە شەكىللەندۈرۈش؛ ئىككىنچى قەدەمدە، 2010-يىلغىچە مۇكەممەل، خېلى كۆلەمگە ئىگە، ئىلغار بولغان دۆلەتنى ئۇچۇرلاشتۇرۇش سىستېمىسىنى بەرپا قىلىشتىن ئىبارەت. ھەر بىر تەرەققىيات باسقۇچىدا، ئۇچۇر بايلىقىنى ئېچىپ پايدىلىنىش، دۆلەت ئۇچۇر تورى قۇرۇلۇشى، دۆلەتنى ئۇچۇرلاشتۇرۇشقا ئائىت چوڭ قۇرۇلۇشلار، ئۇچۇر تېخنىكىلىرىنى كېڭەيتىش، قوللىنىش، ئۇچۇر كەسپى تەرەققىياتى، ئۇچۇرلاشتۇرۇشقا ئائىت سىياسەت، قانۇن-نەزەم قۇرۇلۇشى ۋە ئۇچۇرلاشتۇرۇشتىكى ئىختىساسلىق خادىملار قوشۇنى قۇرۇلۇشى قاتارلىق جەھەتلەردە، شۇ ۋاقىتتىكى دۆلەت ئىقتىسادىي قۇرۇلۇشى ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىيات تەلپىگە ماس كېلىدىغان نىشان ۋە كونكرېت ۋەزىپىلەر بار.

يۇقىرىدا بايان قىلىنغان ئومۇمىي تەلەپ بويىچە 2000-يىلغىچە ۋە 2010-يىلغىچە كۆزەلنگەن كۈرەش نىشانىنى ئىشقا ئاشۇرۇشتا، چوقۇم دۆلەتنى ئۇچۇرلاشتۇرۇش تەرەققىياتىنىڭ ئومۇمىيىتىگە مۇناسىۋەتلىك بىرقانچە ئىستراتېگىيىلىك مەسىلىنى نۇقتىلىق ھالدا ياخشى ھەل قىلىش كېرەك:

بىرىنچى، ئۇچۇرلاشتۇرۇشنىڭ بۆسۈش ئېغىزىنى توغرا تاللاش لازىم. ئىقتىسادىي تەرەققىياتنىڭ ئۇچۇرلاشتۇرۇشقا قويغان تەلپى ۋە ئۇچۇرلاشتۇرۇشنىڭ ئۆزىنىڭ قانۇنىيىتىنى چىقىش قىلىپ، ساھەلەر بويىچە ئۇچۇرلاشتۇرۇش، رايونلار بويىچە ئۇچۇرلاشتۇرۇش ۋە كارخانىلار بويىچە ئۇچۇرلاشتۇرۇشتىن ئىبارەت ئۈچ جەھەتتىن ئۇچۇرلاشتۇرۇشنىڭ بۆسۈش ئېغىزىنى تېپىپ چىقىش كېرەك. ئۇچۇرلاشتۇرۇشنىڭ تۈپ مەقسىتى ئىجتىمائىي ئىشلەپچىقىرىش كۈچلىرىنى تەرەققىي قىلدۇرۇشتىن ئىبارەت، ئۇچۇرلاشتۇرۇش

قۇرۇلۇشنى ئىقتىسادىي تۈزۈلمە ۋە ئىقتىسادىي يۈكسەلدۈرۈش ئۇسۇلىنىڭ ئۆزگىرىشىنى ئىلگىرى سۈرۈش بىلەن زىچ بىرلەشتۈرۈپ، نۇقتىلىق ھالدا خەلق ئىگىلىكىنى ئۇچۇرلاشتۇرۇشنى ئىلگىرى سۈرۈش لازىم. دۆلەتنىڭ دۆلەت ئىگىلىكىدىكى چوڭ، ئوتتۇرا كارخانىلارنى ياخشىلاش توغرىسىدىكى ئومۇمىي پىلانى ۋە خىزمەت ئورۇنلاشتۇرمىسىنى چۆرىدىگەن ھالدا ئوخشاش بولمىغان كەسىپ، ئوخشاش بولمىغان كۆلەم، ئوخشاش بولمىغان تېخنىكا سەۋىيىسىدىكى بىرقانچە كارخانىنى تاللاپ، كارخانىلار بويىچە ئۇچۇرلاشتۇرۇشنى نۇقتىدا سىناق قىلىشنى قانات يايدۇرۇپ، دۆلەت ئىگىلىكىدىكى چوڭ، ئوتتۇرا كارخانىلارنىڭ باشقۇرۇش سەۋىيىسى، تېخنىكا سەۋىيىسى ۋە رىقابەت ئىقتىدارىنى ئاشۇرۇش ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرۇش لازىم. ئۇچۇرلاشتۇرۇشنىڭ ئۆزىنىڭ تەرەققىيات قانۇنىيىتى تېخنىكا جەھەتتىن بىرلىشىشى، كەسىپى جەھەتتىن بىرلىشىشى تەلەپ قىلىدۇ، ئەنئەنىۋى پىلان تۈزۈلمىسى بولسا كۆپ ھاللاردا مەمۇرىي تارماقلار ياكى رايونلار بويىچە خىزمەت ساھەسىنى ئايرىيدۇ. بۇ خىل سۈنئىي بۆلۈنۈشنى بۇزۇپ تاشلاش ئۇچۇرلاشتۇرۇشنىڭ ئومۇمىيۈزلۈك تەرەققىياتىغا پايدىلىق. دۆلەتنى ئۇچۇرلاشتۇرۇشقا ئائىت چوڭ قۇرۇلۇشلارنىڭ يولغا قويۇلۇشىدىكى تەجرىبىلىرىنى ئەستايىدىل يەكۈنلەپ، كەسىپى ئىشلار مەزمۇنى ۋە كەسىپى ئىشلارنى بىر تەرەپ قىلىش ئۇسۇلى جەھەتتە بىر-بىرىگە ئالاقىدار بولغان تارماقلار ۋە كەسىپلەرنى، مەسىلەن، پۇل مۇئامىلىسى، مالىيە-باج، تاشقى سودا قاتارلىق سىستېمىلارنى ساھەلەر بويىچە ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ تەركىبىگە كىرگۈزۈپ، ماكرۇ ئىگىلىكى تەكشۈش-تىزگىنلەشتە كۆرۈلگەن چوڭ-چوڭ مەسىلىلەرنى ئومۇملاشتۇرۇپ ھەل قىلىش كېرەك؛ رايونلار بويىچە ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ تەجرىبىلىرىنى ئەستايىدىل يەكۈنلەپ، ئىقتىسادىي تەرەققىيات سەۋىيىسى جەھەتتە بىر-بىرىگە يېقىن بولغان رايونلارنىڭ، مەسىلەن، چاڭجياڭ دەرياسى دېلتىسى رايونى، جۇجياڭ دەرياسى دېلتىسى رايونى، بوخەي دېڭىزى قولتۇقى ئەتراپىدىكى رايونلار قاتارلىق رايونلارنىڭ مەمۇرىي رايون چېگرىسىنى بۇزۇپ تاشلاپ، رايونلار بويىچە ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنى ۋۇجۇدقا كەلتۈرۈپ، رايونلار ئىقتىسادىنىڭ ئۈستۈنلۈكىنى جارى قىلدۇرۇپ، ھەر يەرنىڭ شەرت-شارائىتىغا قاراپ ئىش كۆرۈپ، رايونلار ئىقتىسادىنىڭ تەرەققىي قىلىپ زورىيىشىنى ئىلگىرى سۈرۈش لازىم.

ئىككىنچى، ئۇچۇر بايلىقى ئىقتىسادىي ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىياتتىكى ئىستراتېگىيىلىك بايلىق بولۇپ، ئۇچۇر بايلىقىنى ئېچىپ پايدىلىنىشنى يادرولۇق ئورۇنغا قويۇش لازىم. ئۇچۇر ئىگىلىكىدە ئۇچۇر بايلىقىنىڭ ئورنى يېزا ئىگىلىكىدىكى تۇپراق، سانائەت ئىگىلىكىدىكى مەبلەغنىڭ ئورنى بىلەن باراۋەر كېلىدۇ. تۇپراق، مەبلەغ بايلىقىغا ئېتىبار بەرگەنگە ئوخشاش ئۇچۇر بايلىقىغا ئېتىبار بېرىش، زور كۈچ چىقىرىپ ئۇچۇر بايلىقىنىڭ ماددىي بايلىققا ئايلىنىشىنى ئىلگىرى سۈرۈش كېرەك. دۆلەت ئىقتىسادىي ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىياتقا مۇناسىۋەتلىك بولغان ئىستراتېگىيىلىك ئۇچۇر بايلىقىنى ئۆز قولىدا تۇتۇپ، بىر تۈركۈم دۆلەت دەرىجىلىك چوڭ تىپتىكى سانلىق مەلۇمات ئامبارلىرىنى تېزىدىن قۇرۇپ چىقىپ، ھۆكۈمەتنىڭ

تەدبىر كۆرۈشىگە ئاساس سېلىپ بېرىدىغان ۋە جەمئىيەت ئورتاق بەھرىمەن بولىدىغان ئۇلۇق بايلىقنى شەكىللەندۈرۈشى؛ ئىقتىساد، پەن-تېخنىكا، مائارىپ، مەدەنىيەت، سەھىيە قاتارلىق ساھەلەردە ئۇچۇردىن كەڭ كۆلەمدە پايدىلىنىشنى رىغبەتلەندۈرۈپ، ئۇچۇر بايلىقىنىڭ ئىجتىمائىي ئىشلەپچىقىرىش كۈچىگە ئايلىنىشىنى ئىلگىرى سۈرۈشى؛ زور كۈچ بىلەن خەنزۇچە ئۇچۇرنى ئېچىپ، تورغا كىرگۈزۈپ قوللىنىشنى رىغبەتلەندۈرۈپ، جۇڭخۇا مىللەتلىرى مەدەنىيىتىنىڭ پۈتۈن دۇنيادىكى تەسىرىنى چوڭايتىشى لازىم.

ئۈچىنچى، ئۇچۇر بايلىقىنى ئېچىپ پايدىلىنىش بىلەن تور سىستېمىسى قۇرۇلۇشىنى تەڭكەش راۋاجلاندۇرۇشتا چىڭ تۇرۇش لازىم. ئۇچۇر تورى قۇرۇلۇشى بىلەن ئۇچۇر بايلىقىنى ئېچىپ پايدىلىنىش—مەملىكىتىمىزنىڭ ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىدىكى ئىككى ئاساسىي ۋەزىپە، ئۇلارنىڭ مۇناسىۋىتى يول بىلەن ماشىنىنىڭ مۇناسىۋىتىگە ئوخشاش. ئۇچۇر تورى يولغا ئوخشايدۇ، ئۇچۇر بايلىقى ماشىنىغا ئوخشايدۇ. ماشىنا بولۇپ يول بولمىسا، ياكى يول بولۇپ ماشىنا بولمىسا، تېز سۈرئەتلىك ئۇچۇر يولى ئۆزىنىڭ تېگىشلىك رولىنى جارى قىلدۇرالمىدۇ. مول ئۇچۇر بايلىقى بولغاندا، تور سىستېمىسىدىن تولۇق پايدىلانغىلى، ئۇنىڭ ئىجتىمائىي ئۈنۈمىنى جارى قىلدۇرغىلى بولىدۇ؛ ھەر تەرەپكە تۇتاشقان تېز سۈرئەتلىك، كەڭ چاستوتا بەلبېغلىق تور سىستېمىسى بولغاندا، ئۇچۇر بايلىقىدىن كەڭ دائىرىدە ئورتاق بەھرىمەن بولۇشقا ۋە تولۇق پايدىلىنىشقا ئىمكانىيەت تۇغۇلىدۇ. ئۇچۇر تورى قۇرۇلۇشىنى پىلانلىغاندا ئۇچۇر بايلىقىنى ئېچىپ پايدىلىنىش كۆلىمىنى ئاساس قىلىش، ئۇچۇر بايلىقىنى تورغا كىرگۈزۈش ئۈچۈن ياخشى شارائىت يارىتىش لازىم؛ ئۇچۇر بايلىقىنى ئېچىپ پايدىلىنىشتا، تور سىستېمىسى قۇرۇلۇشىنىڭ سەۋىيىسى ۋە ئىقتىدارىنى نەزەرگە ئېلىش لازىم. ئىككىسى بىر-بىرىنى بازار ئېھتىياجى بىلەن تەمىن ئېتىدۇ، بىر-بىرىنى تەرەققىيات شارائىتى بىلەن تەمىن ئېتىدۇ، شۇڭا بىر تۇتاش پىلانلاشنى ياخشىلاپ، تەڭكەش تەرەققىياتىنى ئىشقا ئاشۇرۇش كېرەك.

تۆتىنچى، ئېچىۋېتىش دائىرىسىنى كېڭەيتىشتە چىڭ تۇرۇش، خەلقئارالىق ئۇچۇر تورى بىلەن تۇتاشتۇرۇلغاندا زۆرۈر بولغان مۇستەقىللىقنى قەتئىي ساقلاپ، دۆلەتنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقىنى قوغداش لازىم. ئېچىۋېتىش دائىرىسىنى كېڭەيتىشتە چىڭ تۇرۇپ، خەلقئارالىق ئۇچۇر تورى بىلەن تۇتاشتۇرۇپ، پايدىلىق ئۇچۇرلاردىن تولۇق پايدىلىنىپ، ئۆزىمىزنى تەرەققىي قىلدۇرۇشىمىز، شۇنىڭ بىلەن بىرگە مەملىكىتىمىزنىڭ خەلقئارالىق بىرلەشمە ئۇچۇر تورىدىكى زۆرۈر بولغان مۇستەقىللىقنى ساقلاپ، دۆلەتنىڭ بىخەتەرلىكىنى قوغدىشىمىز كېرەك. بۇ ئىككىسى بىر-بىرىگە زىت كەلمەيدۇ. ئېچىۋېتىش دائىرىسىنى كېڭەيتىش رىقابەت داۋامىدا ئەمەلىي كۈچنى ئاشۇرۇپ، مۇستەقىل-ئۆزىگە ئۆزى خوجا بولۇشتا تېخىمۇ ياخشى چىڭ تۇرۇشقا پايدىلىق؛ مۇستەقىل-ئۆزىگە ئۆزى خوجا بولۇشتا چىڭ تۇرغاندىلا، ئاندىن ئېچىۋېتىش شارائىتىدا چىڭ پۈت تىرەپ تۇرۇپ، دۇنيادىكى ھەرقايسى دۆلەتلەر بىلەن باراۋەر ئالاقە قىلغىلى بولىدۇ.

مۇناسىپ قائىدە-نەزاملارنى تۈزۈپ، باشقۇرۇش ۋە نازارەتنى يەنىمۇ كۈچەيتىپ، باشقۇرۇشنى كۈچەيتىش بىلەن تەرەققىياتنى ئىلگىرى سۈرۈشنىڭ مۇناسىۋىتىنى ياخشى بىر تەرەپ قىلىش كېرەك؛ خەلقئارالىق ئۇچۇر تورى بىلەن تۇتاشتۇرۇشتا بىخەتەرلىك تەدبىرىنى كۈچەيتىپ، تور سىستېمىسىنىڭ بىخەتەرلىكىنى ساقلاش تېخنىكىسى ۋە يېڭى مەھسۇلاتلارنى كەشىپ قىلىش جەھەتتە بۆسۈش خاراكتېرلىك ئىلگىرىلەشنى قولغا كەلتۈرۈش كېرەك؛ تەربىيىنى كۈچەيتىپ، پۈتۈن خەلقنىڭ ئۇچۇر بىخەتەرلىكى ئېگىنى ئۆستۈرۈش كېرەك. بەشىنچى، ئۇچۇرلاشتۇرۇش ساھەسىدىكى ئىختىساسلىق خادىملار قوشۇنىنى يېتىشتۈرۈش—ئۇچۇرلاشتۇرۇشنىڭ ئىستراتېگىيىلىك نىشانىنى ئومۇميۈزلۈك ئىشقا ئاشۇرۇشنىڭ تۈپ كاپالىتى. ئۇچۇر دەۋرىدە ئۈنۈپرسال دۆلەت كۈچى جەھەتتىكى رىقابەت، تېكى-تەكتىدىن ئېتىقاندا، ئىختىساسلىق خادىملار جەھەتتىكى رىقابەتتۇر. ئىختىساسلىق خادىملار مەسىلىسى مەملىكىتىمىزنىڭ ئۇچۇر-لاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ ۋۇجۇدقا چىقىشى ياكى مەغلۇپ بولۇشىغا مۇناسىۋەتلىك ئىش، شۇڭا بۇ ئىشنى بالدۇرراق ئورۇنلاشتۇرۇش كېرەك. ئۇچۇرلاشتۇرۇش ساھەسىدىكى ئىختىساسلىق خادىملارنى تەربىيەلەش پىلانىنى تۈزۈپ، ئۇچۇرلاشتۇرۇش ساھەسىدىكى ئىختىساسلىق خادىملار قوشۇنى قۇرۇلۇشىنى تېزلىتىش كېرەك؛ كۆپ خىل مېخانىزمىلاردىن پايدىلىنىپ، پۈتۈن جەمئىيەتتىكى كۈچلەرنى ھەرىكەتكە كەلتۈرۈپ، ئۇچۇرلاشتۇرۇش ساھەسىدىكى تۈرلۈك ئىختىساسلىق خادىملارنى يېتىشتۈرۈش كېرەك؛ ئالاھىدە سىياسەت ۋە تەدبىرلەرنى قوللىنىش ئارقىلىق، ئۇچۇرلاشتۇرۇش ساھەسىدىكى ئىختىساسلىق خادىملارنىڭ ئۆز كارامىتىنى كۆرسىتىشىگە ياخشى مۇھىت يارىتىش كېرەك.

ئۇچۇرلاشتۇرۇش بىر تۈرلۈك يېپيىڭى ئىش. ئىشنىڭ بېشى ئوبدان باشلاندى، لېكىن ئۇچۇرلاشتۇرۇشنىڭ كۈرەش نىشانىنى ئىشقا ئاشۇرۇش يولىدا ۋەزىپە ئېغىر، مەنزىل يىراق، يەنىلا ئۇزاق مۇددەت، جاپالىق تىرىششقا توغرا كېلىدۇ. بىز ئومۇمىيلىقنى ئىگەللەپ، ئىشنى كۆڭۈل قويۇپ ئورۇنلاشتۇرۇپ، يول ئېچىپ ئىلگىرىلەپ، ئىزچىل تىرىشىپ ئىشلەپ، ئاكتىپ، تەشەببۇسكار قىياپەت بىلەن، ئۈنۈملۈك تەدبىرلەرنى قوللىنىپ، ئۇچۇرلاشتۇرۇشنىڭ ياخشى ۋەزىيىتىنى داۋاملىق مۇستەھكەملەپ ۋە تەرەققىي قىلدۇرۇپ، پارتىيە 15-قۇرۇلتىيى روهىنىڭ يېتەكچىلىكىدە جۇڭگوچە ئۇچۇرلاشتۇرۇش يولىنى تىرىشىپ ئىزدەپ تېپىپ، ئۇچۇرلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنى 21-ئەسىرنى نىشانلاپ ئومۇميۈزلۈك ئالغا سىلجىتىشىمىز لازىم.

خۇدا بەردى خېلىل
تەرجىمە قىلغۇچىلار:
ئادالەت مۇھەممەت
مەسئۇل مۇھەررىر: ئەركىنجان

يېڭى ئەسرگە قاراپ چوڭ قەدەم تاشلايلى

9-نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى 1-يىغىنى ۋە 9-نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك سىياسىي كېڭەش 1-يىغىنىنىڭ يېپىلغانلىقىنى تەبرىكلەيمىز

باش ماقالە

9-نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ 1-يىغىنى ۋە جۇڭگو خەلق سىياسىي مەسلىھەت كېڭىشى 9-نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك كومىتېتىنىڭ 1-يىغىنى ئالدىن بەلگىلەنگەن تۈرلۈك قارالمىلارنى مۇۋەپپەقىيەتلىك ئورۇنداپ، غەلبىلىك يېپىلدى. "ئىككى يىغىن" چاقىرىلىش مەزگىلىدە، پۈتۈن مەملىكەت قاينام-تاشقىنلىققا چۆمدى، خەلق ئاممىسى ئۆتكەنكى بەش يىلدا قولغا كەلتۈرگەن پارلاق نەتىجىلەرنى ئەسلەپ، ئەسر ھالقىدىغان كەلگۈسى پارلاق ئىستىقبالغا نەزەر سېلىپ، قاتتىق ھاياجانلاندى، چەكسىز خۇشاللىققا چۆمدى. "ئىككى يىغىن" خەلقنىڭ ئارزۇسى ۋە يۈرەك ساداسىنى تولۇق ئەكس ئەتتۈرۈپ بەردى. بىز "ئىككى يىغىن"نىڭ تولۇق نەتىجە بىلەن يېپىلغانلىقىنى قىزغىن تەبرىكلەيمىز!

يۈ يىلقى "ئىككى يىغىن" نۆۋەت ئالمىشىدىغان يىغىن، پۈتۈن مەملىكەتتىكى ھەر مىللەت خەلقىنى ئىتتىپاقلاشتۇرۇپ، ھەرىكەتكە كەلتۈرۈپ ۋە رىغبەتلەندۈرۈپ، پارتىيە 15-قۇرۇلتىيىنىڭ روھىنى ئومۇميۈزلۈك ئىزچىللاشتۇرىدىغان ۋە ئەمەلىيلەشتۈرىدىغان يىغىن. 9-نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ 1-يىغىنى ھۆكۈمەت خىزمىتىدىن بېرىلگەن دوكلاتنى، دۆلەت پىلانى ۋە خامچوت دوكلاتى ھەم باشقا تۈرلۈك دوكلاتلارنى قاراپ چىقىپ ماقۇللىدى، گوۋۇيۈەن ئاپپاراتلىرى ئىسلاھاتىنىڭ لايىھىسىنى تەكشۈرۈپ تەستىقلىدى. قۇرۇلتاي ۋەكىللىرى ۋە سىياسىي كېڭەش ئەزالىرى ئۆز مەسئۇلىيىتىنى ئەستايىدىل يۈرگۈزدى، دېموكراتىيىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇش، قايتا-قايتا كېڭىشىش، قايتا-قايتا مۇزاكىرە قىلىش، مۇقەددەس دېموكراتىيە ھوقۇقىنى يۈرگۈزۈش ئارقىلىق، يېڭى نۆۋەتلىك دۆلەت رەھبەرلىرىنى ۋە سىياسىي كېڭەش رەھبەرلىرىنى سايلاپ چىقتى ۋە ۋەزىپىگە تەيىنلىدى. بۇنىڭ بىلەن، ئىدىيىنى يەنىمۇ بىرلىككە كەلتۈرۈپ،

كۈچنى ئويۇشتۇرۇپ، ئالدىنقىلارغا ۋارىسلىق قىلىپ، كېيىنكىلەرگە يول ئېچىپ، ئۆتكەن ئىشلارنى داۋاملاشتۇرۇپ، كېيىنكى ئىشلارغا ئاساس سېلىپ، پارتىيىنىڭ 15-قۇرۇلتىيىدا بېكىتىلگەن ئەسىر ھالقىيدىغان ئۇلۇغۋار نىشانى ۋە ۋەزىپىنى ئومۇميۈزلۈك ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن كۈچلۈك كاپالەت بىلەن تەمىن ئەتتى. 9-نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى 1-يىغىنى قاراپ چىقىپ ماقۇللانغان ھۆكۈمەت خىزمىتى دوكلاتى راستچىللىق-ئەمەلىيەتچىلىك روھى بىلەن يېزىلغان بولۇپ، ئۆلتىمىزنىڭ ئەھۋالىغا مۇۋاپىق كېلىدۇ، كىشىلەرنى روھلاندۇرۇپ، ئالغا ئىنتىلدۇرىدۇ. نىشان بېكىتىلىپ، ۋەزىپە ئايدىنلاشتى، ئەمدى ئىشنىڭ ئاچقۇچى ئەمەلىيەتتۇرۇشنى ياخشى تۇتۇشتا.

”ئىككى يىغىن“نىڭ روھىنى ئەمەلىيەتتۇرۇشتە، ئەڭ مۇھىمى ئىقتىسادىي خىزمەتنى يەنىمۇ ياخشى ئىشلەش. ئىقتىسادىي خىزمەتنى ياخشى ئىشلەشتە، ئالدى بىلەن نۆۋەتتىكى ئىقتىسادىي ۋەزىيەتنى توغرا تەھلىل قىلىپ، قىيىنچىلىقنى يېڭىش، غەلبىسىرى ئالغا ئىلگىرىلەش ئىشەنچىسىنى تۇرغۇزۇش لازىم. نۆۋەتتىكى ئومۇمىي ئىقتىسادىي ۋەزىيەت ياخشى. يېقىنقى بىرقانچە يىلدىن بۇيان، پارتىيە ۋە ھۆكۈمەت ئىسلاھات، تەرەققىيات ۋە مۇقىملىقنىڭ مۇناسىۋىتىنى توغرا بىر تەرەپ قىلىپ، سالماقلىق ئاساسدا ئىلگىرى-لەش فاڭجېنىدا چىڭ تۇرغانلىقتىن، ئېلىمىزنىڭ ئىقتىسادىدا ئىجابىي ئۆزگىرىش بولدى. ئىقتىسادىي تەرەققىياتتا بىزنى ئۇزاقتىن بۇيان چىرماپ كېلىۋاتقان چوڭ داۋالغۇش بولۇپ تۇرۇش ھالىتىگە خاتىمە بېرىلىپ، ئىقتىساد ئىزچىل تەرەققىي قىلىدىغان ۋە ”ئىقتىسادنىڭ يۈكسىلىش نىسبىتى يۇقىرى، پۇلنىڭ پاخاللىشىش نىسبىتى تۆۋەن“ بولغان ھالەت بارلىققا كەلدى؛ بازاردا تۈپ ئۆزگىرىش پەيدا بولۇپ، تاۋار قىسچىلىقى تۈگەپ، سېتىۋالغۇچىلار بازىرى بارلىققا كەلدى؛ ئىسلاھات چوڭقۇرلىشىپ، سوتسىيالىستىك بازار ئىككىلىكى تۈزۈلمىسىنى بەرپا قىلىش نىشانىغا قاراپ چوڭ بىر قەدەم تاشلاندى؛ شەرقىي جەنۇبىي ئاسىيادىكى پۇل مۇئامىلە كىرىزىسى ۋە شۇ سەۋەب بىلەن پۈتۈن يەر شارىنىڭ پۇل مۇئامىلە بازىرىدا يۈز بەرگەن داۋالغۇشنىڭ سىنىقىغا بەرداشلىق بېرىلىپ، دۇنياغا ئېلىمىز ئىقتىسادىي كۈچى نامايان قىلىندى. بۇلار ئېلىمىز ئىقتىسادىنىڭ بۇ يىللىق ئېشىش سۈرئىتىنى 8 پىرسەنتكە يەتكۈزۈشكە كاپالەتلىك قىلىشتا ھەم بۇنىڭدىن كېيىنكى ئىقتىسادىي تەرەققىياتتا مۇھىم رول ئوينىيدۇ. ھازىر خېلى كۆپ دۆلەت كارخانىلىرى ئىشلەپچىقىرىش ۋە ئىگىلىك باشقۇرۇشتا قىيىنلىۋاتىدۇ، ئىش ئورنىدىن قالغانلار ۋە ئىشىز قالغانلار كۆپىيىۋاتىدۇ، ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇش بېسىمى چوڭىيىۋاتىدۇ، مانا بۇ مەسىلىلەرنىڭ بەزىلىرى كۆپ يىللاردىن بېرى يىغىلىپ قالغان؛ بەزىلىرى ئىسلاھات ۋە تەرەققىيات جەريانىدا پەيدا بولغان. پارتىيە ۋە ھۆكۈمەتنىڭ بۇ مەسىلىلەرنى ھەل قىلىشقا قارىتا ئېنىق فاڭجېن، سىياسەت ۋە تەدبىرى بار. ئىشىنىش لازىمكى، ئاز كەم 20 يىللىق ئىسلاھات-ئېچىۋېتىشنىڭ نەتىجىلىرى ۋە تەجرىبىلىرىنى ئاساس قىلغان، يولداش جياڭ زېمىن يادرولۇقىدىكى

پارتىيىنىڭ 3-نەۋلاد رەھبەرلىك كولىكتىپىنىڭ كۈچلۈك رەھبەرلىكىگە ئىگە بولغان، پۈتۈن مەملىكەت خەلقى بىردەك ئىتتىپاقلىشىپ، جاپاغا چىداپ كۈرەش قىلىۋاتقان يەردە، ئىسلاھات ۋە تەرەققىيات ئارقىلىق بۇ مەسىلىلەرنى چوقۇم پەيدىنپەي ھەل قىلىپ كېتەلەيمىز. بىز بۇ يىلقى ئىقتىسادىي ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىياتتا كۆزلىگەن ۋەزىپىنى چوقۇم ئورۇنداپ كېتەلەيمىز، شۇنداقلا ئەسىر ھالقىيدىغان ئۇلۇغۋار نىشاننىمۇ چوقۇم ئىشقا ئاشۇرالايمىز.

ئاپپارات ئىسلاھاتىنى ياخشى ئىشلەش — “ئىككى يىغىن” نىڭ روھىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈشنىڭ مۇھىم مەزمۇنى، ھەم ئىقتىسادىي خىزمەتنى يەنىمۇ ياخشى ئىشلەشنىڭ مۇھىم كاپالىتى. گوۋۇيۈەن ئاپپاراتلىرى ئىسلاھاتىنىڭ لايىھىسى 9-نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ 1-يىغىنىدا ماقۇللاندى، ئۇ يولغا قويۇلۇش ئالدىدا تۈرۈۋاتىدۇ. بۇ — پارتىيە 15-قۇرۇلتىيىنىڭ ئىستراتېگىيىلىك ئورۇنلاشتۇرۇشىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈشتىكى بىر مۇھىم تەدبىر. ھەر دەرىجىلىك كادىرلار، بولۇپمۇ رەھبىرىي كادىرلار بۇ قېتىمقى ئاپپارات ئىسلاھاتىنىڭ مۇھىم ئەھمىيىتىنى تولۇق تونۇشى لازىم. ئېلىمىزدىكى ھۆكۈمەت ئاپپاراتلىرىنىڭ ھازىرقى قۇرۇلمىسى، فۇنكسىيىسى ۋە تۈزۈلمىسى پىلانلىق ئىگىلىك تۈزۈلمىسى شارائىتىدا پەيدىنپەي شەكىللەنگەن بولۇپ، ئۇنىڭ سوتسىيالىستىك بازار ئىگىلىكىنىڭ تەرەققىياتى بىلەن بولغان زىددىيىتى كۈندىن-كۈنگە گەۋدىلەنمەكتە. ئاپپاراتلارنىڭ كېلەڭسىز بولۇشى، مەمۇرىيەت بىلەن كارخانىنىڭ ئايرىلماسلىقى بىۋىروكراتلىق-نى پەيدا قىلىدۇ، ناتوغرا ئىستىملارنى ئەۋج ئالدۇرىدۇ، ئىجتىمائىي ئىشلەپچىقىرىش كۈچلىرىنىڭ تەرەققىياتىغا توسقۇنلۇق قىلىدۇ، پارتىيە بىلەن ئاممىنىڭ مۇناسىۋىتىگە تەسىر يەتكۈزىدۇ، ھەم دۆلەت ۋە ئاممىغا ئېغىر يۈك پەيدا قىلىدۇ. ئاپپارات ئىسلاھاتى قىلىنمىسا، ئىللەتلەر تۈگىتىلمىسە، ھۆكۈمەت فۇنكسىيىسى تۈپتىن ئۆگەرتىش ناھايىتى تەس بولىدۇ، مەمۇرىيەت بىلەن كارخانىنى ھەقىقىي ئايرىۋېتىش ناھايىتى تەس بولىدۇ، بۇنداقلا دۆلەت كارخانىلىرىنىڭ بازارغا يۈزلىنىشى، سوتسىيالىستىك بازار ئىگىلىكى تۈزۈلمىسىنىڭ ئورنىتىلىشى تەسكە چۈشىدۇ، ئىسلاھات-ئېچىۋېتىش ۋە زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى تېخىمۇ چوڭ قەدەم بىلەن ئالغا ئىلگىرىلىيەلمەيدۇ، بىز كۈندىن-كۈنگە كەسكىنلىشىۋاتقان خەلقئارا رىقابەتتە يېڭىلمەس ئورۇندا تۇرالمىمىز. ئاپپارات ئىسلاھاتى بىر مەيدان ئىنقىلاب، ئۇنىڭدا توسقۇنلۇق ۋە خەتەرنىڭ بولماسلىقى مۇمكىن ئەمەس، بىراق ئىسلاھات قىلماي بولمايدىغان ئىش، ئىسلاھات ئېلىپ بارماي چىقىش يولى يوق. ھازىر شارائىت ھازىرلاندى، پۇرسەت پىشىپ يېتىلدى. نۆۋەتتە، ئېلىمىز خەلق ئىگىلىكىنىڭ تەرەققىياتى ياخشى، ئىقتىسادىي ئەمەلىي كۈچىمىز ئىلگىرىكىدىن ئاشقان، جەمئىيەت سىياسىي جەھەتتە مۇقىم، جەمئىيەتنىڭ كۆتۈرۈش ئىقتىدارى بىرقەدەر كۈچلۈك، ھەرقايسى تەرەپلەردە ئاپپارات ئىسلاھاتىغا قارىتا پەيدىنپەي ئورتاق تونۇش شەكىللەنمەكتە. خەلق قۇرۇلتىيى ۋە كىلىلىرى ۋە سىياسىي كېڭەش ئەزالىرىنىڭ بۇ قېتىمقى ئاپپارات

ئىسلاھاتغا بولغان ئىنكاسى كۈچلۈك بولۇپ، قەتئىي ھىمايە قىلىدىغانلىقىنى بىلدۈردى، بۇ ھال بۇ قېتىمقى ئاپپارات ئىسلاھاتىنىڭ خەلقنىڭ ئارزۇسىغا ئۇيغۇن كېلىدىغانلىقىنى، خەلقنىڭ كۆڭلىگە ياقىدىغانلىقىنى ئىپادىلەيدۇ. ئىسلاھات جەريانىدا ھەم پائال بولۇش ھەم پۇختا بولۇش فاڭجېنىدا چىڭ تۇرۇپ، تەشكىلىي رەھبەرلىكنى ھەقىقىي كۈچەيتىپ، خىزمەتنى سەۋرچانلىق-ئىنچىكىلىك بىلەن ئىشلەپ، ئىدىيە جەھەتتە چېچىلاڭغۇ بولماسلىق، تەرتىپ بۇزۇلۇپ كەتمەسلىك، كىشىلەرنى مۇۋاپىق ئورۇنلاشتۇرۇش، خىزمەتنى نورمال يۈرۈشتۈرۈش تەلپىنى ئىشقا ئاشۇرۇش لازىم. ھەر دەرىجىلىك كادىرلار بولۇپمۇ رەھبىرىي كادىرلار ئومۇمىيلىق كۆزقارىشىنى تۇرغۇزۇپ، ئومۇمىي ۋەزىيەتنى نەزەردە تۇتۇپ، ئۆزلىرىنىڭ خىزمەت ئورنى ۋە ۋەزىپىسىنىڭ ئۆزگىرىشىگە توغرا مۇئامىلە قىلىشى، بۇ قېتىمقى ئىسلاھاتنى ئېغىزىدىلا ئەمەس، ھەرىكىتىدە ھىمايە قىلىشى، قوللىشى، ئىسلاھات ئومۇمىيىتىگە چىن دىلدىن، سۆز بىلەن ھەرىكىتى بىردەك بولغان ھالدا قەتئىي بويىسۇنۇشى، تەشكىلنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىنى قوبۇل قىلىشى لازىم.

”ئىككى يىغىن“نىڭ روھىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈپ، ئەسەر ھالقىدىغان ئۇلۇغۋار نىشاننى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن، كەڭ كادىرلار بولۇپمۇ رەھبىرىي كادىرلاردىن ئۆگىنىشنى كۈچەيتىش، ئىستىلىنى ياخشىلاش، ئەمەلىي ئۈنۈمنى كۆزلەش، يېڭىلىق يارىتىش، باش چۆكۈرۈپ جاپالىق ئىشلەش تەلەپ قىلىنىدۇ. دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىنى قېتىرقىنىپ ئۆگىنىپ، پۈتۈن پارتىيىدە قوزغالغان دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسىنى چوڭقۇر ئۆگىنىش يېڭى دولقۇندا ئۈلگىلىك رول ئويناش لازىم. تۆۋەنتە، پارتىيە 15-قۇرۇلتىيىنىڭ ۋە ”ئىككى يىغىن“ ھۆججەتلىرىنىڭ روھىنى ھەقىقىي ئۆزلەشتۈرۈۋېلىش كېرەك. نەزەرىيە ئۆگىنىشى تارىخىي ئەمەلىيەتنى چۈشىنىش، تارىخىي تەجرىبىلەرنى يەكۈنلەش بىلەن، پارتىيىنىڭ زور فاڭجېن-سىياسەتلىرىنى ۋە باشقا بىلىملەرنى بولۇپمۇ ھازىرقى زاماندىكى يېڭى تەرەققىياتنى ئەكس ئەتتۈرىدىغان ھەر خىل يېڭى بىلىملەرنى ئۆگىنىش بىلەن بىرلەشتۈرۈپ، ئىنقىلابىي نەزەرىيە ۋە ھەر خىل بىلىملەر بىلەن ئۆز كالىسىنى ئۈزلۈكسىز قوراللاندىرۇشى ۋە تولۇقلىشى، سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ قانۇنىيىتىنى تىرىشىپ ئىگىلەپ، ئىسلاھات ۋە قۇرۇلۇش جەريانىدىكى ھەر خىل ئەمەلىي مەسىلىلەرنى ھەل قىلىشى كېرەك. راستچىل-ئەمەلىيەتچىل بولۇش، ئۆزى ئۈلگە بولۇش، قۇرۇق گەپ ساتىدىغان، ”ئېيتىش ماھارىتى“گىلا ئېتىبار بېرىپ، ”ئورۇنداش ماھارىتى“گە ئېتىبار بەرمەيدىغان شەكىلۈزلىق، رەسمىيەتچىلىك قاتارلىق ناچار ئىستىللاردىن ساقلىنىش ۋە ئۇنى تۈگىتىش لازىم. خىزمەتنى ئىجادچانلىق بىلەن قانات يايدۇرۇپ، مەركەزنىڭ روھىنى ئۆز يېرى، ئۆز تارمىقىنىڭ ئەھۋالى بىلەن بىرلەشتۈرۈش، ئۆز پىتىچە كۆچۈرۈپ كېلىپ، ئۆز پىتىچە يەتكۈزۈشكە، نېمە يېزىلغان بولسا، شۇنى ئوقۇپ بېرىشكە بولمايدۇ. ياخشى روھىي ھالەتنى ساقلاش، قەتئىي تەۋرەنمەي، جاسارەتلىك روھ بىلەن خىزمەتكە ئاتلىنىپ، ئىسلاھات-ئېچىۋېتىش ۋە زامانىۋىلاشتۇرۇش

قۇرۇلۇشنى ئىلگىرى سۈرۈش ئۈچۈن ئەمەلىي تۆھپە قوشۇش لازىم. باھار شامىلى ۋە تىنچلىقنىڭ كەڭ زېمىنىنى كۆكەرتتى، يېقىندا يېپىلغان "ئىككى يىغىن" بىزنى يېڭى سەپەرگە ئاتلىنىشقا ئۈندەيدۇ. بىز يولداش جياڭ زېمىن يادرولۇقىدىكى پارتىيە مەركىزىي كومىتېتىنىڭ رەھبەرلىكىدە، دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسى ئۇلۇغ بايرىقىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، بىردەك ئىتتىپاقلىشىپ، جاپاغا چىداپ كۈرەش قىلىپ، باتۇرلۇق بىلەن يول ئېچىپ ئىلگىرىلەپ، دەۋرىمىزگە يېڭى سەھىپە يېزىپ قالدۇرۇپ، يېڭى ئەسىرگە چوڭ قەدەم تاشلايلى!

تەرجىمە قىلغۇچى: خۇدا بەردى خېلىل

مەسئۇل مۇھەررىر: ئەركىنجان

پارلاق بەش يىل

— ئېلىمىزنىڭ 1993-يىلىدىن 1997-يىلىغىچە ئىقتىسادىي ئۆزگىرىش تەرەققىيات جەھەتتە قولغا كەلتۈرگەن نەتىجىلىرى

شاۋ زۇڭمىڭ

بەش يىل ۋاقىت ئىنسانىيەتنىڭ ئۇزۇن تارىخىي ئېقىمىدا پەقەتلا قىسقىغىنا بىر ۋاقىت. ھالبۇكى، ئەمدىلا ئۆتۈپ كەتكەن بەش يىل (1993—1997-يىل) يېڭى جۇڭگوغا نىسبەتەن ئېيتقاندا تولمۇ ئۆتۈلگۈ-سىز، پۈتۈن مەملىكەت خەلقىنىڭ پەخىرلىنىشىگە ئىرىشكۈدەك بەش يىل بولدى. بەش يىلدىن بۇيان، دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسى ۋە پارتىيە 14-قۇرۇلتىيى رۇھىنىڭ يېتەكچىلىكى ئاستىدا، باش شۇجى جياڭ زېمىن يادرو لۇقىدىكى ئۈچىنچى ئەۋلاد پارتىيە مەركىزىي كومىتېتى رەھبەرلىك كولىكتىپىنىڭ توغرا رەھبەرلىكى ئاستىدا، ئېلىمىزنىڭ ئىسلاھات-ئېچىۋېتىش ئىشلىرى ۋە سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى يەنە بىر يېڭى باسقۇچقا قەدەم قويۇپ، پارلاق نەتىجىلەرگە ئېرىشتى. خەلق ئىگىلىكىدە چوڭ داۋالغۇشتىن ساقلىنىپ، "ئىقتىسادنىڭ يۈكسىلىش نىسبىتى يۇقىرى، پۇلنىڭ پاخاللىشىش نىسبىتى تۆۋەن بولۇش" ئىشقا ئاشۇرۇلدى؛ ئاساسلىق تاۋارلار بىلەن تەمىنلەش مىقدارى يېتەرلىك بولۇپ، ساقچۇچلار بازىرى سېتىۋالغۇچىلار بازىرىغا ئۆتۈشتەك زور يۈرۈلۈش مەيدانغا كەلدى؛ ئىشكىنى سىرتقا ئېچىۋېتىشنىڭ ھەر تەرەپلىك، كۆپ قاتلاملىق، كەڭ ساھەلىك قۇرۇلمىسى ئاساسىي جەھەتتىن شەكىللەندى؛ خەلقنىڭ تۇرمۇشى يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا ھاللىق سەۋىيىگە قاراپ قەدەم تاشلىدى؛ ھەر تۈرلۈك ئىجتىمائىي ئىشلار ئومۇميۈزلۈك ئىلگىرىلىدى.

1. خەلق ئىگىلىكىدە "ئىقتىسادنىڭ يۈكسىلىش نىسبىتى يۇقىرى، پۇلنىڭ پاخاللىشىش نىسبىتى تۆۋەن بولۇش" ئەمەلگە ئاشۇرۇلدى

1992-يىلىدىن بۇيان، دېڭ شياۋپىڭنىڭ جەنۇبتا قىلغان سۆزى ۋە پارتىيە 14-قۇرۇلتىيى روهىنىڭ ئىلھامى ئاستىدا، ئېلىمىزنىڭ ئىسلاھات-ئېچىۋېتىش ئىشلىرى يېڭى بىر باسقۇچقا كىردى، پۈتۈن مەملىكەت مىقياسىدا ئىقتىسادىي تەرەققىياتنى تېزلىتىشنىڭ يېڭى دولقۇنى قوزغىلىپ، پۈتكۈل خەلق ئىگىلىكى يەنە بىر قېتىم تېز ئىلگىرىلەش يولىغا قەدەم قويدى. 1992-يىلى ئىقتىساد %14.2 ئاشتى، 1993-يىلى ئالدىنقى يېرىم يىلدا دۆلەت ئىچىدىكى ئىشلەپچىقىرىش ئومۇمىي قىممىتىنىڭ ئېشىش نىسبىتى %15 تىن يۇقىرى بولدى. ئەمما شۇنىڭ بىلەن بىز ۋاقىتتا، كونا-يېڭى تۈزۈلمىلەر بىرلا ۋاقىتتا تەڭ مەۋجۇت بولۇپ تۇرغاچقا، ئىقتىسادنىڭ ئىچكى چەكلەش مېخانىزمى تېخى تۇرغۇزۇلمىغان بولغاچقا، ئىقتىسادنىڭ يۇقىرى نىسبەتتە يۈكسىلىشى بىلەن بىرگە، ئىقتىسادىي ھەرىكەتتە مەبلەغ سېلىش مىقدارى يۇقىرى بولۇش، پۇل تارقىتىش مىقدارى يۇقىرى بولۇش، مال باھاسى يۇقىرى بولۇش، ئىمپورت مىقدارى يۇقىرى بولۇش ۋە پۇل مۇئامىلە تەرتىپى قالايمىقان بولۇش، ئىشلەپچىقىرىش ۋاسىتىلىرى بازىرىنىڭ تەرتىپى قالايمىقان بولۇشتەك "تۆت يۇقىرى، ئىككى قالايمىقان بولۇش" ھادىسىسى كېلىپ چىقتى، خەلق ئىگىلىكى يەنە بىر قېتىم زىيادە قىزىپ كېتىشكە قاراپ يۈزلەندى؛ ئالدىنقى يېرىم يىلدا مۇقىم مۈلۈككە سېلىنغان مەبلەغ %70.7 ئاشتى، مالنىڭ پارچە سېتىلىش باھاسى ئومۇمىي سەۋىيىسى %13.9 ئۆرلىدى، پولات ماتېرىياللىرىنىڭ باھاسى ئالدىنقى يىلنىڭ ئوخشاش مەزگىلىدىكىدىن %61.8 ئاشتى، پۇل ئوبوروت مىقدارى (Mo) %54 ئاشتى.

ئىقتىساد زىيادە قىزىپ كېتىش يۈزلىنىشىنىڭ يەنە بىر قېتىم كېلىپ چىققانلىقىنى كۆزدە تۇتۇپ، پارتىيە مەركىزىي كومىتېتى بىلەن گوۋۇيۈەن 1993-يىلى كېيىنكى يېرىم يىلدا ماكرولۇق تەڭشەش-تىزگىنلەشنى كۈچەيتىش ۋە ياخشىلاش توغرىسىدىكى 16 نۇرلۇك تەدبىرنى ئۆز ۋاقتىدا ئوتتۇرىغا قويۇپ، پۇل مۇئامىلە تەرتىپىنى رەتكە سېلىپ، ئۆي-زېمىن، ئاكسىيە ۋە باھا قاتارلىقلارغا بولغان باشقۇرۇشنى، پۇل ۋە كرېدىت ئۈستىدىكى كونترول قىلىشنى، مەبلەغ سېلىش نۇرلىرىگە بولغان باشقۇرۇشنى كۈچەيتىپ، ئىقتىساد زىيادە قىزىپ كېتىش ئامىللىرىنى تۈگەتتى. 1994-يىلىدىن بۇيان مەركەز "پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇش، ئىسلاھاتنى چوڭقۇرلاشتۇرۇش، تەرەققىياتنى ئىلگىرى سۈرۈش، مۇقىملىقنى ساقلاش" قائىدىسىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، مۇۋاپىق قىسىش ئاساسىدىكى ماكرو ئىگىلىك سىياسىتىدە چىڭ تۇرۇپ، تەڭشەش جەريانىدا ئىسلاھاتنى چوڭقۇرلاشتۇردى، ئېچىۋېتىش دائىرىسىنى كېڭەيتتى، ئىسلاھات-ئېچىۋېتىش جەريانىدا ماكرو-لۇق تەڭشەش-تىزگىنلەشنى يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا مۇكەممەللەشتۈردى، ئارقا-ئارقىدىن مالىيە-باج، پۇل مۇئامىلە، تاشقى پىرىۋوت، تاشقى سودا، مەبلەغ سېلىش قاتارلىق ساھەلەردىكى ماكرو تۈزۈلمە ئىسلاھاتى تەدبىرلىرىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، ھەمدە ئۆسۈم پىرسەنتى، باج نىسبىتى، باھا ۋە قانۇن ۋاسىتىلىرىدىن جانلىق

پايدىلىنىپ ماكرو ئىگىلىكنى تەڭشەپ تىزگىنلىدى، پۇل پاخاللىقىنى توساش بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئىقتىسادنىڭ تېز سۈرئەتتە تەرەققىي قىلىشىنى ساقلاپ قالدى ۋە ئىلگىرى سۈردى. 1996-يىلى "سلىق تەڭشەش" دەسلەپكى قەدەمدە ئىشقا ئاشۇرۇلۇپ، چوڭ داۋالغۇشنىڭ ئالدى ئېلىندى، ئىقتىسادنىڭ يۈكسەلىش نىسبىتى %9.6 كە چۈشۈپ، %8 تىن %10 كىچە بولغان مۇۋاپىق يۈكسەلىش نىسبىتى ساقلاپ قېلىندى؛ شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا باھانىڭ ئۆرلەش نىسبىتى داۋاملىق تۆۋەنلەپ، مالنىڭ پارچە سېتىلىش باھاسىنىڭ ئۆرلەش نىسبىتى %6.1 كە چۈشتى. 1997-يىلى خەلق ئىگىلىكىنىڭ ياخشى تەرەققىيات ۋەزىيىتى داۋاملىق ساقلاپ قېلىنىپ، مەركەز ئوتتۇرىغا قويغان "سالماقلىق ئاساسدا ئىلگىرىلەش" دېگەن تەلەپكە يەتتى. پۈتۈن يىللىق دۆلەت ئىچىدىكى ئىشلەپچىقىرىش ئومۇمىي قىممىتى ئۆتكەن يىلغا قارىغاندا %8.8 ئاشتى، بازار باھاسىنىڭ ئۆرلەش نىسبىتى داۋاملىق تۆۋەنلەپ، پۈتۈن يىل بويىچە تاۋارنىڭ پارچە سېتىلىش باھاسى %0.8 ئۆرلدى، ئاھالىلەرنىڭ ئىستېمال بۇيۇملىرىنىڭ باھاسى %2.8 ئۆرلدى، "ئىقتىسادنىڭ يۈكسەلىش نىسبىتى يۇقىرى، پۇلنىڭ پاخاللىشىش نىسبىتى تۆۋەن بولۇش" تەك ياخشى ۋەزىيەت شەكىللەندى. خەلق ئىگىلىكىدە "ئىقتىسادنىڭ يۈكسەلىش نىسبىتى يۇقىرى، پۇلنىڭ پاخاللىشىش نىسبىتى تۆۋەن بولۇش" تەك ياخشى ۋەزىيەت ئوڭاي قولغا كەلمىگەن، ئۇ ماكرولۇق تەڭشەش-تىزگىنلەشنى توغرا يولغا قويغانلىقىنىڭ مەھسۇلى بولۇپ، پارتىيە مەركىزىي كومىتېتى 3-نۆۋەت رەھبەرلىك كولىكتىپىنىڭ ماكرو ئىگىلىكنى ئىدارە قىلىش ئىقتىدارىنىڭ ناھايىتى كۈچلۈك، تەڭشەش-تىزگىنلەشتىكى ئىلمىيلىق ۋە ماھىرلىق-نىڭ ناھايىتى يۇقىرى ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەپ بېرىدۇ، ئەينى ۋاقىتتا ئۇ سوتسىيالىستىك بازار ئىگىلىكى تۈزۈلمە ئىسلاھاتىنىڭ يەنىمۇ چوڭقۇرلاشقانلىقىنىڭ مۇھىم ئىپادىسى بولۇپمۇ ھېسابلىنىدۇ.

2. ماكرو ئىقتىسادىي مۇھىتتا ساتقۇچىلار بازىرىدىن سېتىۋالغۇچىلار

بازىرىغا ئۆتۈشتەك زور بۇرۇلۇش بولدى

پىلانلىق ئىگىلىك تۈزۈلمىسى شارائىتىدا، "كەمچىل ئىگىلىك" ئۇزاقتىن بۇيان بىزنى تەسلىككە سېلىپ كەلگەن، ساتقۇچىلار بازىرى ئىزچىل تۈردە يېتەكچى ئورۇندا تۇرۇپ كەلگەندى. ئىسلاھات-ئېچىۋېتىشتىن بۇيان، بولۇپمۇ يېقىنقى بىرنەچچە يىلدىن بۇيان، ئىقتىسادنىڭ ئىزچىل تېز راۋاجلىنىشىغا ۋە ئىسلاھاتنىڭ يەنىمۇ ئىلگىرى سۈرۈلۈشىگە ئەگىشىپ، ئېلىمىزنىڭ تاۋاردىكى تەمىنلەش-تەلەپ مۇناسىۋىتىدە كۆرۈنەرلىك ئۆزگىرىش بولدى، ماكرو ئىقتىسادىي مۇھىتتا ساتقۇچىلار بازىرىدىن سېتىۋالغۇچىلار بازىرىغا ئۆتۈشتەك زور بۇرۇلۇش بولدى.

بەش يىلدىن بۇيان، ئاساسلىق يېزا ئىگىلىك مەھسۇلاتلىرى ۋە سانائەت مەھسۇلاتلىرى ئىشلەپچىقىرىش زور ھەجىمىدە ئېشىپ، بازاردا تەمىنلەش كەڭتاشا بولدى. ئاشلىق ئىشلەپچىقىرىشىدا كەينى-كەينىدىن مول ھوسۇل ئېلىندى، 1997-يىللىق ئومۇمىي مەھسۇلات مىقدارى 492 مىليون 500 مىڭ توننىغا يېتىپ، 1992-يىلدىكىدىن ئاز كەم 50 مىليون توننا ئاشتى؛ پاختا 1997-يىلى 4 مىليون 300 مىڭ توننىغا يەتتى. ئاشلىق، پاختىنىڭ زور ھەجىمىدە ئېشىشى، يېزا ئىگىلىك مەھسۇلاتلىرى بىلەن تەمىنلەشتىكى جىددىيلىك ئەھۋالنىڭ كۆرۈنەرلىك ياخشىلىنىشى بازار باھاسىنى مۇقىملاشتۇرۇشتا مۇھىم رول ئوينىدى. 1997-يىلى ئاساسلىق ئۇل مەھسۇلاتلاردىن كۆمۈر، توك، ماي، يولات قاتارلىقلارنىڭ مەھسۇلات مىقدارى ئايرىم-ئايرىم ھالدا 1 مىليارد 390 مىليون توننىغا، 1 تىرليون 132 مىليارد كىلوۋات سائەتكە، 160 مىليون توننىغا، 107 مىليون 570 مىڭ توننىغا يېتىپ، 1992-يىلدىكىدىن ئايرىم-ئايرىم ھالدا %24.1، %50.2، %12.6، %32.9 ئاشتى. بۇ ئۇل مەھسۇلاتلار بىلەن تەمىنلەش مىقدارىنىڭ ئىنتايىن زور دەرىجىدە ئېشىشى بازارنى تەمىنلەشتىكى جىددىيلىك ئەھۋالنى پەسەيتىشكە ئاساس سېلىپ بەردى. نۆۋەتتە ئېلىمىزدىكى بازارلاردا مۇتلەق كۆپ قىسىم تاۋارلار تەمىنلەش بىلەن تەلەپ تەڭپۇڭلاشقان ياكى تەمىنلەش تەلەپتىن ئېشىپ كەتكەن ھالەتتە تۇرماقتا. 613 خىل ئاساسلىق تاۋار ئۈستىدە ئېلىپ بېرىلغان تەكشۈرۈشتە ئېنىقلىنىشىچە، 1997-يىلى كېيىنكى يىرىم يىلدا، تەمىنلەش تەلەپنى قاندۇرالمىدىغان تاۋار پەقەت ئون خىللا بولۇپ، %1.6 نى ئىگەللەيدۇ، تەمىنلەش بىلەن تەلەپ ئاساسىي جەھەتتىن تەڭپۇڭ بولغان تاۋار %66.6 نى، تەمىنلەش تەلەپتىن ئېشىپ كەتكەن تاۋارلار %31.8 نى ئىگەللەيدۇ. ئۇزاقتىن بۇيان دۆلىتىمىزنى تەسلىككە سېلىپ كەلگەن تاۋار قىسلىق ئەھۋالى كۆرۈنەرلىك ياخشىلاندى، بازاردا تەمىنات مول بولۇپ، ئىستېمالچىلارنىڭ تاللاش دائىرىسى روشەن ھالدا كېڭەيدى، ئېلىمىزدە دەسلەپكى قەدەمدە سېتىۋالغۇچىلار بازىرى شەكىللىنىپ، ماكرو ئىقتىسادىي مۇھىت كەڭتاشا بولۇشقا قاراپ يۈزلەندى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ھەرقايسى تەرەپلەر ئاساسىي مۇئەسسەسەلەرگە قارىتا مەبلەغ سېلىش سالمىقىنى ئاشۇرغاچقا، بەش يىل ئىچىدە يېڭىدىن كۆپەيتىلگەن گېنېراتورلار گۇرۇپپىسىنىڭ سىغىمى 73 مىليون 140 مىڭ كىلوۋاتقا يەتتى، يېڭىدىن قۇرۇلغان تۆمۈر يول ئاساسىي لىنىيىسىنىڭ قاتناش باشلانغان مۇساپىسى 6410 كىلومېتىرغا يەتتى، يېڭىدىن ياسالغان تېز سۈرئەتلىك تاشيول 4548 كىلومېتىرغا يەتتى. ئۇزاقتىن بۇيان ئىقتىسادىي تەرەققىياتنى بوغۇپ كەلگەن ئېلېكتىر كۈچى، قاتناش-ترانسپورت، پوچتا-تېلېگراف قاتارلىق "بوغما كەسىپ"لەرنىڭ چەكلىمىسى كۆرۈنەرلىك بوشاشتۇرۇلدى.

سېتىۋالغۇچىلار بازىرىنىڭ دەسلەپكى قەدەمدە شەكىللىنىشى ئېلىمىز ئىقتىسادىدا بۇرۇلۇش خاراكتېرلىك ئۆزگىرىش يۈز بېرىپ، بازار ئىگىلىكىنىڭ ئاساسىي جەھەتتىن پىلانلىق ئىگىلىكنىڭ ئورنىنى باسقانلىقىدىن،

ئېلىمىزنىڭ ئىسلاھات-ئېچىۋېتىش ئىشلىرى ۋە رامانئۇنلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ ماددىي ئاساسىنىڭ كۆرۈنەر-
لىك كۈچەيگەنلىكىدىن دېرەك بېرىدۇ، بۇ ئىقتىسادىي تۈزۈلمە ۋە ئىقتىسادىي يۈكسەلدۈرۈش ئۇسۇلىنىڭ
تۈپتىن ئۆزگىرىشىنى ئىلگىرى سۈرۈشكە پايدىلىق.

3. ئىشكىنى سىرتقا ئېچىۋېتىشنىڭ ھەر تەرەپلىك، كۆپ قاتلام- لىق، كەڭ ساھەلىك قۇرۇلمىسى ئاساسىي جەھەتتىن شەكىللەندى

بەش يىلدىن بۇيان، مەملىكىتىمىزنىڭ ئىشكىنى سىرتقا ئېچىۋېتىش سەۋىيىسى يەنىمۇ يۇقىرى كۆتۈرۈ-
لۈپ، يېڭى بىر باسقۇچقا قەدەم قويدى، ئىشكىنى سىرتقا ئېچىۋېتىشنىڭ ھەر تەرەپلىك، كۆپ قاتلاملىق،
كەڭ ساھەلىك يېڭى قۇرۇلمىسى بارلىققا كەلدى، تاشقى ئىقتىسادىي ئالاقە تېخىمۇ جانلىنىپ، تاشقى ئىقتىساد،
تاشقى سودىدا زور تەرەققىيات بارلىققا كەلدى.

ئىشكىنى سىرتقا ئېچىۋېتىش دائىرىسى ئۈزلۈكسىز كېڭەيدى. 1992-يىلدىن بۇيان، مەملىكىتىمىز
يەنىمۇ ئىلگىزىلىگەن ھالدا ئىشكىنى دۇنياغا كەڭ ئېچىۋېتىپ، ھەرقايسى ئۆلكە مەركەزلىرى ۋە باشقا بەزى
شەھەر، رايونلارنىڭ ئىشكىنى ئېچىۋېتىشى، چېگرا رايونلاردا ئىشكىنى ئېچىۋېتىپ، چېگرا رايون سودىسىنى
راۋاجلاندۇرۇشنى جاكارلاپ، ئىشكىنى سىرتقا ئېچىۋېتىشنى دېڭىز بويى رايونلىرىدىن ئىچكى قۇرۇقلۇق
رايونلىرىغا كېڭەيتىشتە زور بىر قەدەم ئالغا باستى. سىرتقا ئېچىۋېتىلىدىغان كەسىپلەرنىڭ دائىرىسى تەدرىجىي
كېڭىيىپ، پىششىقلىما سانائەتنى ئاساس قىلىشتىن پەيدىنپەي پۇل مۇئامىلىسى، سۇغۇرتا، سودا، بىناكارلىق،
قاتناش-ترانسپورت، پوچتا-تېلېگرافى، مەدەنىيەت، مائارىپ، داۋالاش-ساقلىقنى ساقلاش، تەنتەربىيە قاتارلىق
ساھەلەرگە كېڭەيدى. ئېچىۋېتىش دەرىجىسى زور دەرىجىدە يۇقىرى كۆتۈرۈلدى، چەت ئەللىك سودىگەرلەر-
نىڭ مەبلەغ سېلىشى، ئېكسپورت-ئىمپورتنى نورمىلىق باشقۇرۇش، تاشقى پېرېۋوت باشقۇرۇش قاتارلىق
ساھەلەردىكى تىزگىنلەش دەرىجىسى كۆپ تۆۋەنلىدى، چەت ئەللىك سودىگەرلەرنىڭ ئۆز پۇقرالىرىمىز
قاتارىدا مۇئامىلە قىلىنىش دەرىجىسى، كارخانىلارنىڭ تاشقى سودا ئەركىنلىكى كۆپ يۇقىرى كۆتۈرۈلدى.
خەلق پۇلى دائىملىق تۈرلەردە تېگىشكىلى بولىدىغان ئىمكانىيەتكە ئىگە قىلىندى.

تاشقى ئىقتىساد داۋاملىق تەرەققىي قىلدى. بەش يىلدىن بۇيان، مەملىكىتىمىز تېخىمۇ ئاكتىپ قىياپەتتە
خەلقئارا ئىقتىساد سەھنىسىگە چوڭ قەدەم تاشلىدى، تاشقى سودا تېز سۈرئەتتە تەرەققىي قىلدى،
1997-يىللىق ئېكسپورت-ئىمپورت ئومۇمىي سوممىسى 325 مىليارد 100 مىليون ئامېرىكا دوللىرىغا يېتىپ،
1992-يىلىدىكىدىن % 96.4 ئاشتى، دۇنيادىكى ھەرقايسى دۆلەت ۋە رايونلارنى سودا بويىچە قاتارغا تىزغاندا

دۆلتىمىز ھازىر ئونىنچى ئورۇنغا ئۆتتى. مەبلەغ سېلىش مۇھىتىنىڭ ئۈزلۈكسىز ياخشىلىنىشىغا ئەگىشىپ، چەت ئەل مەبلەغ سالغۇچىلىرىنىڭ جۇڭگوغا مەبلەغ سېلىش قىزغىنلىقى داۋاملىق يۇقىرى كۆتۈرۈلمەكتە، دۆلتىمىز ئاسىيا رايونى بويىچە، ھەتتا دۇنيا بويىچە مەبلەغنى جەلپ قىلىدىغان بىر پارچە جەلپكار زېمىن بولۇپ قالدى، دۆلتىمىز ئەمەلىي پايدىلانغان تاشقى مەبلەغ 249 مىليارد 100 مىليون ئامېرىكا دوللىرى بولۇپ، دۇنيادىكى ھەرقايسى دۆلەتلەر ئىچىدە ئىككىنچى ئورۇندا تۇرىدۇ، نۆۋەتتە، مال ۋە مۇلازىمەت جەھەتتىكى ئېكسپورت-ئىمپورت سوممىسى دۆلەت ئىچىدىكى ئىشلەپچىقىرىش ئومۇمىي قىممىتىنىڭ ئۈچتىن بىرىدىن ئېشىپ كەتتى، ئەمەلىي پايدىلانغان تاشقى مەبلەغمۇ دۆلەت ئىچىدىكى ئىشلەپچىقىرىش ئومۇمىي قىممىتىنىڭ 7 پىرسەنتىگە توغرا كېلىدۇ، تاشقى ئىقتىسادنىڭ خەلق ئىگىلىكىدىكى ئورنى ۋە رولى كۆرۈنەرلىك كۈچەيدى. مەملىكىتىمىز تاشقى ئىقتىسادنىڭ ئىزچىل تەرەققىي قىلىشى ئىقتىسادنىڭ يەر شارى بويىچە ئومۇملىشىش چوڭ يۈزلىنىشىگە ماسلاشتى، مەملىكىتىمىزنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىياتىغا ھاياتىي كۈچ قوشتى، شۇنداقلا پۈتۈن يەر شارىنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىياتى ئۈچۈنمۇ ئاكتىپ تۆھپە قوشتى. ئىشكىنى سىرتقا ئېچىۋېتىش سەۋىيىسى ئۈزلۈكسىز يۇقىرى كۆتۈرۈلدى. ئېكسپورت قۇرۇلمىسىدا باشلانغۇچ مەھسۇلاتلارنىڭ ئېكسپورت نىسبىتى تۆۋەنلەپ، تەييار سانائەت مەھسۇلاتلىرىنىڭ ئېكسپورت نىسبىتى ئۆرلىدى. پايدىلانغان تاشقى مەبلەغ قۇرۇلمىسىدا، تاشقى مەبلەغنىڭ سۈپىتى ئۆستى. چەتتىن پۇل قەرز ئېلىش نىسبىتى كۆپ تۆۋەنلىدى، چەت ئەل سودىگەرلىرى بىۋاسىتە مەبلەغ سېلىش نىسبىتى ئۆرلىدى، ئوتتۇرا-كىچىك تىپتىكى تۈرلەرگە سېلىنىدىغان مەبلەغ ئازلاپ، كۆلىمى بىرقەدەر چوڭ بولغان تۈرلەر كۆپەيدى، تۈرلەرنىڭ ئوتتۇرىچە كۆلىمى كېڭەيدى؛ قىسقا مۇددەتلىك شېرىكسىز مەبلەغ سېلىش تۈرلىرى ئازايدى، ئۇزۇن مۇددەتلىك مەبلەغ سېلىش تۈرلىرى كۆپەيدى؛ پىششىقلىما سانائەتكە سېلىنىدىغان مەبلەغ ئازلاپ، ئاساسىي مۇئەسسەسە، ئۇل كەسىپ ۋە ئۈچىنچى كەسىپكە سېلىنىدىغان مەبلەغ كۆپەيدى.

دۆلەتنىڭ تاشقى پېرېۋوت زاپىسى زور ھەجىمدە ئاشتى، مەملىكىتىمىزنىڭ خەلقئارادا پۇل تۆلەش ئىقتىدارىمۇ كۆرۈنەرلىك ئاشتى. ئىشكىنى سىرتقا ئېچىۋېتىش دەرىجىسىنىڭ ئۈزلۈكسىز يۇقىرى كۆتۈرۈلۈشىگە ئەگىشىپ، ئىشكىنى سىرتقا ئېچىۋېتىشنىڭ ھەر تەرەپلىك، كۆپ قاتلاملىق، كەڭ ساھەلىك يېڭى قۇرۇلمىسى تەدرىجىي شەكىللەنمەكتە. مەملىكىتىمىزدە دائىملىق تۈرلەر ۋە كاپىتال تۈرلىرى بويىچە ئۇدا تۆت يىل "قوش ئاكتىپ بالانس" پەيدا بولدى، دۆلەتنىڭ تاشقى پېرېۋوت زاپىسى ئىزچىل زور ھەجىمدە ئېشىپ، 1997-يىلنىڭ ئاخىرىدا 139 مىليارد 900 مىليون ئامېرىكا دوللىرىغا يەتتى، بۇ 1992-يىلنىڭ ئاخىرىدىكى- نىڭ 7.2 ھەسسىسىگە باراۋەر بولۇپ، دۇنيادا ئىككىنچى ئورۇندا تۇرىدۇ. يېتەرلىك بولغان تاشقى پېرېۋوت

زاپىسى مەملىكىتىمىزنىڭ قەرزىنى قايتۇرۇش ئىقتىدارىغا بولغان ئىشەنچنى ئاشۇرۇپ، كۆپ مىقداردىكى تاشقى مەبلەغنى جەلپ قىلىپ، خەلق پۇلى قىممىتىنىڭ مۇقىملىقىنى ساقلاپ قېلىپلا قالماستىن، تېخىمۇ مۇھىمى، خەلقئارالىق پۇل مۇئامىلە خەۋپ-خەتىرىگە تاقابىل تۇرۇش ئىقتىدارىمىزنى ئاشۇرۇپ، ئېلىمىز ئىقتىسادىنى 1997-يىلى بىر قىسىم ئاسىيا دۆلەتلىرىدە پۇل مۇئامىلە كىرىزىسى ۋە ئىقتىسادىي كىرىزىس پەيدا بولغاندىمۇ ياخشى تەرەققىيات ۋەزىيىتىنى ساقلاپ قېلىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلدى.

4. خەلق تۇرمۇشى ھاللىق سەۋىيىگە قەدەم قويدى

ئۆتكەن بەش يىل ئىقتىساد يۇقىرى سۈرئەتتە ئاشقان بەش يىل، شۇنداقلا خەلق تۇرمۇشى ھاللىق سەۋىيىگە قەدەم قويغان بەش يىل.

شەھەر-يېزا ئاھالىلىرىنىڭ كىرىمى روشەن ئۆستى. ئىقتىسادنىڭ تېز ئېشىشى شەھەر-يېزا ئاھالىلەر كىرىمىنىڭ ئېشىشى ئۈچۈن ئاساس سېلىپ بەردى، ئەمگەكتىن ئالغان كىرىم يەنىلا شەھەر-يېزا ئاھالىلەر كىرىمىنىڭ ئېشىشىدىكى ئاساسلىق ئامىل بولۇپ تۇرماقتا، بۇ ئەمگەككە قاراپ تەقسىم قىلىشتىن ئىبارەت سوتسىيالىستىك ئاساسىي پىرىنسىپنى تولۇق ئىپادىلىدى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئاھالىلەرنىڭ مال-مۈلۈكتىن كىرگەن كىرىمىنىڭ سالمىقى روشەن ئېشىپ، شەھەر-يېزا ئاھالىلەر كىرىمىنىڭ ئېشىشىدىكى بىر مۇھىم ئامىل بولۇپ قالدى. بۇنىڭدىن سىرت، ئىش ئورنىدىن قالغان ئىشچى-خىزمەتچىلەر كۆپەيگەن، بىر قىسىم ئاھالىلەرنىڭ ئائىلە تۇرمۇشىدا قىيىنچىلىق پەيدا بولغان ئەھۋالنى كۆزدە تۇتۇپ، ھەر دەرىجىلىك ھۆكۈمەتلەرمۇ نامراتلارنى يۆلەش، قىيىنچىلىقتا قالغانلارنى قۇتقۇزۇش سالمىقىنى ئاشۇردى، يۆتكەلمە كىرىم تەدرىجىي ھالدا شەھەر-يېزا ئاھالىلەر كىرىمىنىڭ بىر مەنبەسىگە ئايلانماقتا. 1997-يىلى شەھەر-بازار ئاھالىلىرىنىڭ كىشى بېشىغا توغرا كېلىدىغان ئۆز ئىختىيارىدىكى كىرىمى 5160 يۈەنگە يېتىپ، بەش يىلدا ئوتتۇرا ھېساب بىلەن يىلىغا %6 نەق ئاشتى؛ يېزا ئاھالىلىرىنىڭ كىشى بېشىغا توغرا كېلىدىغان ساپ كىرىمى 2090 يۈەن بولۇپ، بەش يىلدا ئوتتۇرا ھېساب بىلەن يىلىغا %5.4 نەق ئاشتى. ئاھالىلەرنىڭ ئامانەت قويغان پۇلىنىڭ قالدۇقى 4 تىرليون 600 مىليارد يۈەندىن ئېشىپ، بەش يىلدا نەق ئاشقىنى 3 تىرليون 500 مىليارد يۈەنگە يېقىن بولدى، ئاھالىلەرنىڭ قولىدا بار بولغان باشقا پۇل مۇئامىلە مۈلكىمۇ كۆرۈنەرلىك كېڭەيدى.

شەھەر-يېزا ئاھالىلىرىنىڭ ئىستېمال سۈپىتى كۆرۈنەرلىك ئۆستى. ئاھالىلەرنىڭ ئاساسىي تۇرمۇشىغا كېتىدىغان يېمەكلىك ئىستېمال چىقىمىنىڭ سالمىقى تۆۋەنلىدى، بەش يىلدا شەھەر-بازار ئاھالىلىرىنىڭ

ئېنگىر كوئېففىتسىپىنتى %6.4 تۆۋەنلىدى، يېزا ئاھالىلىرىنىڭ ئېنگىر كوئېففىتسىپىنتى %1.8 تۆۋەنلىدى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، شەھەر-يېزا ئاھالىلىرىنىڭ كىيىم-كېچەك ئىستېمالى يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا تەييار كىيىمگە، ئالىي دەرىجىلىككە قاراپ يۈزلەندى؛ ھاۋا تەڭشكۈچ، توڭلاتقۇ، بىرىكمە ياڭراتقۇ، مۇتسك-لىت قاتارلىقلارغا قىلىنغان ئىستېمال چىقىمى ئوتتۇرا ھېساب بىلەن %25 تىن %168 كىچە ئاشتى؛ پىكاپ، سىنتارتقۇ، ئېلېكترونلۇق مېڭە قاتارلىقلار ئاھالىلەرنىڭ ئۆيىگە كىرىشكە باشلىدى. شەھەر-يېزا ئاھالىلىرىنىڭ ئولتۇراق ئۆيى كۆرۈنەرلىك ياخشىلاندى، 1997-يىلى شەھەر-بازار ئاھالىلىرىنىڭ كىشى بېشىغا توغرا كېلىدىغان ئولتۇراق ئۆي كۆلىمى 1992-يىلىدىكىدىن 1.5 كۋادرات مېتىر، يېزا ئاھالىلىرىنىڭ بولسا 3.6 كۋادرات مېتىر ئاشتى. ئومۇمەن ئېيتقاندا، شەھەر-يېزا ئاھالىلىرىنىڭ تۇرمۇش سەۋىيىسى قوساق توق، كىيىم پۈتۈن بولۇشتىن ھاللىق سەۋىيىگە ئۆتۈشتە تۆتتىن ئۈچ قىسىم يولنى بېسىپ بولدى. نامرات ئاھالىلەر يەنىمۇ ئازايدى، بىر قىسىم تۇرمۇشتا قىيىنچىلىقى بار ئاھالە ئائىلىسىنىڭ ئاساسىي تۇرمۇشى كاپالەتكە ئىگە بولدى. ئېلىمىز تەرەققىي قىلىۋاتقان دۆلەت، ئىجتىمائىي تارىخىي شارائىتلارنىڭ چەكلىمىلىكى تۈپەيلىدىن، خېلى زور بىر قىسىم ئاھالىلەر يەنىلا نامرات ھالەتتە تۇرماقتا. بۇ خىل ھادىسىگە قارىتا، ھەر دەرىجىلىك ھۆكۈمەتلەر ئاكتىپ تەدبىر قوللاندى، بۇ مەزگىل ئىچىدە يەنە 30 مىليونغا يېقىن يېزا نامرات ئاھالىسى نامراتلىقتىن قۇتۇلۇپ، كىيىم پۈتۈن، قورساق توق بولۇشقا ۋە ھاللىق سەۋىيىگە يېتىش يولىدا مۇستەھكەم قەدەم تاشلىدى؛ شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا يەنە بىر قىسىم تۇرمۇشتا قىيىنچىلىقى بار ئائىلىلەرگە قارىتا ”مېھرى-شەپقەت يەتكۈزۈش قۇرۇلۇشى“نى يولغا قويدى، ھەر تۈرلۈك ئىجتىمائىي كاپالەت تۈزۈمىنى بەرپا قىلدى، نۆۋەتتە پۈتۈن مەملىكەت بويىچە 372 شەھەردە ئەڭ تۆۋەن چەكتىكى تۇرمۇش كاپالىتى تۈزۈمى بەرپا قىلىنىپ، بۇ بىر قىسىم ئاھالىلەرنىڭ ئاساسىي تۇرمۇشى كاپالەتكە ئىگە قىلىندى.

بۇنىڭدىن سىرت، ئىجتىمائىي ئىشلار، پەن-تېخنىكا، مەدەنىيەت، سەھىيە، تەنتەربىيە، مۇھىت ئاسراش قاتارلىق ساھەلەردىمۇ يېڭى تەرەققىياتلار بولۇپ، ئىككى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشى ماس ھالدا تەرەققىي قىلغان ۋەزىيەت مەيدانغا كەلدى.

5. مەسىلىلەر ۋە كەلگۈسىگە نەزەر

بەش يىلدىن بۇيان، ئېلىمىزنىڭ ئىقتىسادىي تۈزۈلمە ئىسلاھاتى ۋە ئىجتىمائىي، ئىقتىسادىي ئىشلارنىڭ ھەممىسىدە پارلاق نەتىجىلەر قولغا كەلدى. ئەلۋەتتە، ئالغا ئىلگىرىلەش داۋامىدا بۇنداق ياكى ئۇنداق

مەسىللەرمۇ بار، ئاساسلىقى ئىقتىسادىي تۈزۈلمىدىكى بازار ئىگىلىكىگە ماس كەلمەيدىغان ئامىللار يەنىلا ئاز ئەمەس، سوتسىيالىستىك بازار ئىگىلىكىنىڭ ھەرىكەت مېخانىزمى تېخى تولۇق شەكىللەنمىدى؛ ئىقتىسادىي قۇرۇلما مۇۋاپىق ئەمەس، ئىقتىسادىي يۈكسىلىشىنىڭ سۈپىتى يۇقىرى ئەمەس؛ ئىش ئورنىدىن قالغانلار كۆپىيىپ، ئىشقا ئورۇنلىشىش مەسىلىسى تەدرىجىي روشەنلەشكەن؛ پۇل مۇئامىلە خەۋپ-خەتىرى يەنىلا بىرقەدەر چوڭ؛ مۇھىت ئاسراش ۋەزىپىسى كۈندىن-كۈنگە ئېغىرلاشماقتا، ۋەھاكازالار. بۇ مەسىللەرنىڭ بەزىلىرى كۆپ يىللاردىن بېرى يىغىلىپ قالغان، بەزىلىرى ئىسلاھات ۋە تەرەققىيات داۋامىدا كۆرۈلگەن مەسىللەر بولۇپ، ھەر دەرىجىلىك ھۆكۈمەتلەرنىڭ يۈكسەك ئېتىبارنى قوزغىماقتا.

كەلگۈسىگە نەزەر سالغاندا، گەرچە بىزنىڭ ئالدىمىزدىكى قىيىنچىلىق ۋە مەسىللەر يەنىلا خېلى كۆپ بولسىمۇ، ئەمما بىزنىڭ تولۇق ئىشەنچىمىز باركى، كەلگۈسى بىر مەزگىل ئىچىدە ئېلىمىز نۆۋەتتىكى ياخشى تەرەققىيات ۋەزىيىتىنى داۋاملىق ساقلاپ قالدۇ. چۈنكى، پارتىيىنىڭ 15-قۇرۇلتىيى دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسى ئۇلۇغ بايرىقىنى ئېگىز كۆتۈرۈشنى ئېنىق بېكىتىپ، ئەسىر ھالقىيدىغان ئۇلۇغۋار نىشاننى ئوتتۇرىغا قويۇپ، جۇڭگوچە سوتسىيالىزم قۇرۇش ئىشلىرى ئۈچۈن تەرەققىيات يۆنىلىشىنى ئېنىق كۆرسىتىپ بەردى؛ بىزدە يولداش جياڭ زېمىن يادرولۇقىدىكى پارتىيە مەركىزىي كومىتېتىنىڭ كۈچلۈك رەھبەرلىكى بار؛ ئېلىمىزنىڭ 48 يىللىق بولۇپمۇ يېقىنقى 20 يىللىق تېز تەرەققىياتى ئارقىلىق، سوتسىيالىستىك قۇرۇلۇش ئىشلىرى ئۈچۈن بىرقەدەر پۇختا بولغان ماددىي ئاساس سېلىپ بېرىلدى، ئۇنىڭ يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا تەرەققىي قىلىشى ئۈچۈنمۇ زۆرۈر شەرتلەر ھازىرلاپ بېرىلدى؛ دۆلىتىمىز پۈتۈن دۇنيا ئاھالىسىنىڭ بەشتىن بىر قىسمىنى ئىگەللەيدىغان ئاھالە بار بولغان، تەرەققىي قىلىۋاتقان چوڭ دۆلەت بولۇپ، غايەت زور يوشۇرۇن ئېھتىياج بار. بىز پەقەت يولداش جياڭ زېمىن يادرولۇقىدىكى پارتىيە مەركىزىي كومىتېتىنىڭ رەھبەرلىكى ئاستىدا، دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسى ئۇلۇغ بايرىقىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، تۈرلۈك ئىسلاھات-ئېچىۋېتىش ئىشلىرىنى تېرىشىپ چوڭقۇرلاشتۇرىدىغانلا بولساق، ئالغا ئىلگىرىلەش داۋامىدا كۆرۈلگەن ھەر خىل زىددىيەتلەرنى ھەل قىلىپ، ئالغا ئىلگىرىلەش داۋامىدا يولۇققان بارلىق قىيىنچىلىقلارنى يېڭىپ، يېڭى مۆجىزىلەرنى داۋاملىق يارىتىپ، قاينام-تاشقىنلىق ئىچىدە بۈيۈك 21-ئەسىرگە چوقۇم قەدەم تاشلىيالايمىز!

(ئاپتور: دۆلەتلىك ئىستاتىستىكا ئىدارىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى)

تەرجىمە قىلغۇچى: دولقۇن قادىر

مەسئۇل مۇھەررىر: ئەركىنجان

قانداق قىلغاندا پاي تۈزۈمىنى توغرا تونۇغىلى بولىدۇ؟

لى ئەيمىن

يولداش جياڭ زېمىن پارتىيىنىڭ 15-قۇرۇلتاي دوكلاتىدا مۇنداق دەپ كۆرسەتتى: ئومۇمىي مۈلۈكچە-لىكىنىڭ رېئاللىشىش شەكلى كۆپ خىللاشتۇرۇلسا بولىدۇ، بەلكى كۆپ خىللاشتۇرۇلۇشى كېرەك، ئومۇمىي مۈلۈكچىلىكنىڭ ئىشلەپچىقىرىش كۈچلىرىنىڭ تەرەققىياتىنى ئىنتايىن زور دەرىجىدە ئىلگىرى سۈرۈشكە ئىمكان بېرىدىغان رېئاللىشىش شەكلىنى تىرىشىپ تېپىش لازىم. پاي تۈزۈمىنىڭ خاراكتېرىنى، رولىنى ۋە يۈرۈشۈش ئالاھىدىلىكىنى توغرا تونۇش ئومۇمىي مۈلۈكچىلىكنىڭ ئۈنۈملۈك بولغان رېئاللىشىش شەكلىنى تېپىپ چىقىشقا پايدىلىق، پاي تۈزۈمى ئىسلاھاتىنى ئاكتىپ يېتەكلەپ ۋە ئىلگىرى سۈرۈپ، دۆلەت كارخانىلىرىنىڭ ئىسلاھات ۋە تەرەققىياتىنى ئالغا سىلجىتىشقا پايدىلىق.

پاي تۈزۈمى—زامانىۋى كارخانىلارنىڭ بىر خىل كاپىتال توپلاش شەكلى، ئۇنىڭ تىپىك رېئاللىشىش شەكلى پاي شىركىتىدىن ئىبارەت. پاي شىركىتى دېگىنىمىز مەلۇم ساندىن يۇقىرى پايچىكلار تەرىپىدىن قۇرۇلغان، تىزىمغا ئېلىنغان ئومۇمىي كاپىتال تەڭ قىممەتتىكى پايلاردىن تەركىب تاپقان، ھەممە كاپىتال پاي چېكى تارقىتىش ئارقىلىق يىغىلغان، پايچىكلار ئۆزلىرى سېتىۋالغان پاي بىلەن شىركەت ئۈچۈن چەكلىك مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالىدىغان، شىركەت ئۆزىنىڭ بارلىق مال-مۈلۈكلىرى بىلەن شىركەتنىڭ قەرزى ئۈچۈن چەكلىك مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالىدىغان كارخانا تىپىدىكى قانۇنىي ئىگىنى كۆرسىتىدۇ. پاي تۈزۈمى پاي شىركىتى قاتارلىق كونكرېت رېئاللىشىش شەكلى ئارقىلىق، پاي قوشۇش يولى بىلەن ئوخشاش بولمىغان ئىگىدارلىق قىلغۇچىلارنىڭ ئىلكىدىكى ئىشلەپچىقىرىش ئامىللىرىنى مەركەزلەشتۈرىدۇ، ئۇنىڭ ئاساسلىق ئالاھىدىلىكى شۇكى، ئۇ ئىشلەپچىقىرىش ئامىللىرىغا بولغان ئىگىدارچىلىق ھوقۇقىنى ئىشلىتىش ھوقۇقىدىن ئايرىۋېتىدۇ، ئىگىدارچىلىق ھوقۇقى ئۆزگەرمەن ئەھۋالدا تارقاق بولغان ئىشلىتىش ھوقۇقىنى مەركەزلەشكەن ئىشلىتىش ھوقۇقىغا ئايلاندۇرىدۇ، مەبلەغ سالغۇچىلار ئۆز قولىدا تۇتقان پاي سانىغا ئاساسەن مۇناسىپ مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالىدۇ، مۇناسىپ ھوقۇق ۋە مەنپەئەتتىن بەھرىمەن بولىدۇ.

پاي تۈزۈمى — ئىشلەپچىقىرىشنىڭ ئىجتىمائىيلىشىش دەرىجىسى يۇقىرى كۆتۈرۈلگەنلىكىنىڭ ۋە تاۋار ئىگىلىكى راۋاجلىنىپ مەلۇم سەۋىيىگە يەتكەنلىكىنىڭ مەھسۇلى. ئۇ 15-ئەسىردە تاۋار ئىگىلىكى بىرقەدەر تەرەققىي تاپقان ئوتتۇرا دېڭىز ياقىسىدىكى شەھەرلەردە بارلىققا كەلگەن. ئۇ ئىگىلىكنى تارقاق باشقۇرۇشتىن كېلىدىغان خەۋپ-خەتەرنى تارقاقلاشتۇرۇۋېتىشكە، ئىشلەپچىقىرىش ۋە سودىنى كېڭەيتىشكە ئىمكانىيەت يارىتىپ بېرىدىغانلىقى ئۈچۈن، تاۋار ئىگىلىكى تەرەققىي تاپقان دۆلەتلەردە راۋاجلانغان. ئىشلەپچىقىرىشنىڭ ئىجتىمائىيلىشىش دەرىجىسىنىڭ تېزىدىن يۇقىرى كۆتۈرۈلۈشىگە، كاپىتالىنىڭ ئىجتىمائىيلىشىشى ۋە بازارلىشىشىنىڭ كۈندىن-كۈنگە تەرەققىي قىلىشىغا ئەگىشىپ، پاي تۈزۈمىمۇ كۈندىن-كۈنگە مۇكەممەللىشىپ، زامانىۋى كارخانىنىڭ بىر خىل كاپىتال توپلاش شەكلى بولۇپ قالدى ۋە غەرب ئەللىرىدە ئومۇميۈزلۈك قوللىنىلدى. ئامېرىكىدا، پاي تۈزۈمىدىكى كارخانىلار كارخانىلار ئومۇمىي سانىنىڭ 21.1 پىرسەنتىنى تەشكىل قىلىدۇ، ئۇلارنىڭ سودا ئوبوروتى كارخانىلارنىڭ ئومۇمىي سودا ئوبوروتىنىڭ 88.9 پىرسەنتىنى تەشكىل قىلىدۇ. ئەنگلىيىدە، پاي تۈزۈمىدىكى كارخانىلارنىڭ ئىشلەپچىقىرىش ئومۇمىي قىممىتى مىللىي ئىشلەپچىقىرىش ئومۇمىي قىممىتىنىڭ 51 پىرسەنتىنى تەشكىل قىلىدۇ.

زامانىۋى كارخانىلارنىڭ بىر خىل كاپىتال توپلاش شەكلى بولغان پاي تۈزۈمىنىڭ ئۆزى ئىجتىمائىي تۈزۈم خۇسۇسىيىتىگە ئىگە ئەمەس، ئۇنى خۇسۇسىي مۈلۈكچىلىك بىلەن باراۋەر دېگىلى بولمايدۇ، ئۇنى بىۋاسىتەلا ئومۇمىي مۈلۈكچىلىك دېيىشكەمۇ بولمايدۇ. بۇنىڭدا مۇھىمى پاي چېكىنى تىزگىنلەش ھوقۇقىنىڭ كىمىنىڭ قولىدا ئىكەنلىكىگە قاراش كېرەك. ئەگەردە شەخسنىڭ قولىدا بولسا، پاي تۈزۈمى خۇسۇسىيلىق خاراكتېرىگە ئىگە بولىدۇ، خۇددى كاپىتالىستىك دۆلەتلەردىكىدەك؛ ئەگەردە سوتسىيالىستىك دۆلەتنىڭ ۋە كوللېكتىپنىڭ قولىدا بولسا، ئۇ ھالدا پاي تۈزۈمى روشەن ھالدا ئومۇمىيلىق خاراكتېرىگە ئىگە بولىدۇ، ئۇ ئومۇمىي كاپىتالىنىڭ ھۆكۈمرانلىق قىلىش دائىرىسىنى كېڭەيتىشكە ۋە ئومۇمىي مۈلۈكچىلىكنىڭ ئاساسىي گەۋدىلىك رولىنى كۈچەيتىشكە پايدىلىق بولۇپ، ئومۇمىي مۈلۈكچىلىك ئىگىلىكىنىڭ رېئاللىشىش شەكىللىرىنىڭ بىر خىلى ھېسابلىنىدۇ. پاي تۈزۈمى ئىگىدارچىلىق ھوقۇقى بىلەن ئىشلىتىش ھوقۇقىنى ئۆزئارا ئايرىۋەتكەچكە، كارخانا ۋە كاپىتالنى باشقۇرۇش ئۈنۈمىنى زور دەرىجىدە ئۆستۈرىدۇ، ئىجتىمائىيلاشقان ئىشلەپچىقىرىشنىڭ ئېھتىياجىغا ماسلىشىدۇ، ئۇ كاپىتالىزم ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرۇلىشىمۇ بولىدۇ، سوتسىيالىزم ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرۇلىشىمۇ بولىدۇ.

ئىسلاھات-ئېچىۋېتىش باشلانغاندىن بۇيان دۆلىتىمىزدە يولغا قويۇلغان پاي تۈزۈمىنى نۇقتىدا سىناق قىلىش ئىشى پاي تۈزۈمىنىڭ رولى ئىنتايىن روشەن ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىدى. بىرىنچى، پاي تۈزۈمى تۈرلۈك ئىقتىسادىي تەركىبلەرنى ئۈنۈملۈك ھالدا بىر پۈتۈن گەۋدە قىلىپ بىرلەشتۈرۈپ، تارقاق ئىجتىمائىي كاپىتالنى

تېزلىكتە مەركەزلەشتۈرۈپ، كەڭ كۆلەملىك ئىشلەپچىقىرىش-ئىگىلىك باشقۇرۇش ۋە چوڭ تىپتىكى قۇرۇلۇش تۈرلىرىنىڭ مەبلەغە بولغان ئېھتىياجىنى قاندۇرۇپ، ئىجتىمائىيلاشقان يىرىك ئىشلەپچىقىرىشنىڭ تەلپىگە ماسلاشتى. ئىككىنچى، پاي تۈزۈمىدىكى كارخانىنىڭ مېخانىزمى ئىگىلىك باشقۇرغۇچىلارنىڭ ھەم ئۆز ئالدىغا ئىش كۆرۈش ھوقۇقىدىن تولۇق بەھرىمان بولۇشىغا، ھەم ئۈنۈملۈك چەكلىمىگە ئۇچرىشىغا ئىمكانىيەت ياراتتى، دۆلەت كارخانىلىرىنى پاي تۈزۈمىگە ئۆزگەرتىش ۋە ئۆزگەرتىپ تەشكىللەش ئۈچۈن ئەينەك قىلىشقا بولىدىغان كارخانا تەشكىلى شەكلى بىلەن تەمىن ئەتتى. ئۈچىنچى، پاي تۈزۈمى كۆپ مەنبەلەشكەن ئىجتىمائىي مەبلەغ سېلىش تۈزۈلمىسىنى شەكىللەندۈرۈپ، مەبلەغ سېلىشنى كېلىدىغان خەۋپنى دۆلەتنىڭ ئۈستىگە ئېلىشنى جەمئىيەتنىڭ ئورتاق ئۈستىگە ئېلىشىغا ئۆزگەرتتى، مەبلەغ سېلىش، مەبلەغ يۈرۈشتۈرۈش تۈزۈلمىسى ئىسلاھاتى ئۈچۈن بىرخىل ئۈلگە تىكلەپ بەردى. تۆتىنچى، دۆلەت كارخانىلىرىنىڭ پاي تۈزۈمىدىكى كارخانىلارغا ئۆزگەرتىلىشى بىلەن، مۈلۈك ھوقۇقى مۇناسىۋىتى يەنىمۇ روشەنلەشتى، بۇ ھال كارخانىنىڭ مۈلۈك قىممىتىنى ساقلاش-ئاشۇرۇش مېخانىزمىنى يېتىلدۈرۈپ، ئىگىدارنىڭ، مەبلەغ سالغۇچى-نىڭ، ھەقدارنىڭ ۋە كارخانىنىڭ قانۇنىي ھوقۇقىنى قوغداشقا پايدىلىق.

پاي تۈزۈمى ئىسلاھاتىنى ئىلگىرى سۈرۈشتە ئاكتىپ بولۇش، پۇختا بولۇش فاڭجېنى بويىچە ئىش قىلىش، شامال چىقارماسلىق، ئالدىراقسانلىق قىلماسلىق لازىم. ئەمەلىيەتنى ئاساس قىلىپ، شارائىتى پېشىپ يېتىلگەن ھەم پاي تۈزۈمىنى يولغا قويۇشقا لايىق بولغان كارخانىلارنى پاي تۈزۈمىگە ئۆزگەرتىش لازىم؛ شارائىتى ھازىرلانمىغان، پاي شىركىتى قىلىپ قۇرۇشقا لايىق بولمىغانلىرىنى چەكلىك مەسئۇلىيەت شىركىتى قىلىپ ئۆزگەرتىشكە بولىدۇ، ھە دېسلا پاي تۈزۈمىنى ئومۇملاشتۇرۇۋېتىدىغان ئىشنى قىلماسلىق لازىم. پاي تۈزۈمى ئىسلاھاتىنى قېلىپلاشقان ئۇسۇل بىلەن ئېلىپ بېرىشقا ئەھمىيەت بېرىپ، پاي تۈزۈمىگە ئۆزگەرتىش ئارقىلىق كارخانىلارنى ئىگىلىك باشقۇرۇش مېخانىزمىنى ھەقىقىي ئۆزگەرتىپ، بازارغا يۈزلىنىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىش كېرەك. ئومۇمىنىڭ مۈلكىنى قوغداش ۋە باشقۇرۇشنى ھەقىقىي كۈچەيتىش، مۈلۈك باھالاشنى ئەستايىدىل ئېلىپ بېرىش، مۈلۈك ھوقۇقىنى مۇۋاپىق بەلگىلەش، دۆلەت ۋە كوللېكتىپ مۈلكىنىڭ زىيانغا ئۇچراپ قېلىشىدىن ساقلىنىش كېرەك.

تەرجىمە قىلغۇچى: رسالەت ئابلا

مەسئۇل مۇھەررىر: ئەركىنجان

ISSN 1006-5857

《求是文选》(维吾尔文版)国外代号:M5-V 刊号: $\frac{\text{ISSN}1006-5857}{\text{CN}11-2498/\text{D}}$
邮发代号:2-373 定价:2.40元 邮政编码 100013

